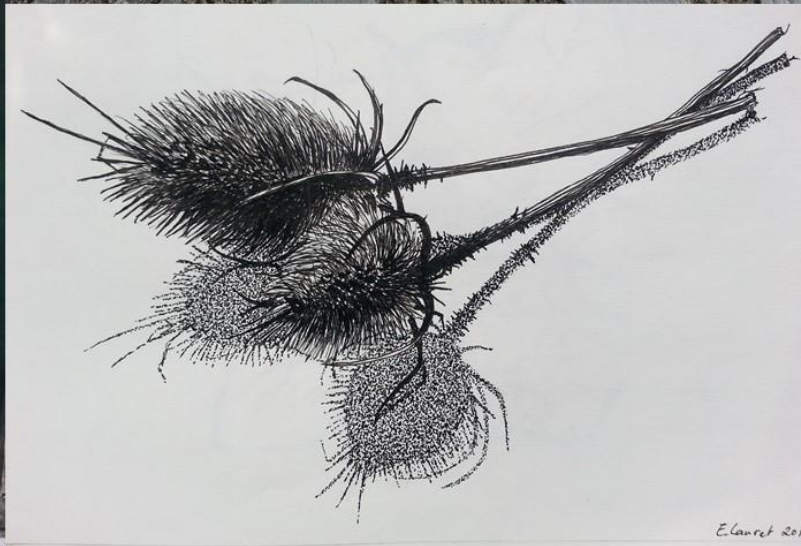

Wet- en regelgeving met gevolgen voor dieren en biodiversiteit

Gemeentelijke verplichtingen in vogelvlucht

Wet- en regelgeving met gevolgen voor dieren en biodiversiteit

Gemeentelijke verplichtingen in vogelvlucht

Datum uitgave: 6 november 2023

Uitgevoerd door: Bureau Lauret te Nijmegen
06 55 8 51 8 62
enileterual@gmail.com

Projectleider: Drs. E.A.H. Lauret
Juridische toetsing: Drs. E. Evertsen

Naam en adres opdrachtgever: Gemeente Hilversum
Postbus 9900
1201 GM Hilversum

Contactpersoon gemeente Hilversum: Annette Koenders / a.koenders@hilversum.nl

Bureau Lauret is niet aansprakelijk voor gevolgschade, noch voor schade die voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Lauret.
Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Bureau Lauret voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Dit rapport mag alleen worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op andere wijze ten behoeve van gebruik door de gemeente Hilversum, de regiogemeenten waarmee zij samenwerkt en de NFDO, haar leden en DierVizier.
In alle andere gevallen is gebruik niet toegestaan zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bureau Lauret.

© 2023 Bureau Lauret

Inhoud

INLEIDING	5
1. Algemene wet- en regelgeving met gevolgen voor dieren	7
ALGEMENE WET BESTUURSRECHT	8
DIEREN(WELZIJN)	8
BESTUURSDWANG	8
HUISUITZETTINGEN / HUISONTRUIMINGEN / DETENTIES / GEZONDHEIDSRISICO'S	8
BURGERLIJK WETBOEK	11
AANGIFTE	11
CONTRACT EN OVERDRACHTSOVEREENKOMST	11
KOSTEN VERHALEN	11
AFSTANDSDIEREN	11
VERWILDERDE DIEREN	12
GEMEENTEWET EN POLITIEWET	14
WOONOVERLAST	14
HONDENBELASTING	14
HANDHAVEN OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID	14
BEVOEGDHEDEN	14
GEMEENTELIJKE VERORDENINGEN ZOALS APV / VERORDENING FYSIEKE LEEFOMGEVING (VFL)	17
EVENEMENTEN MET DIEREN	17
OVERLAST VAN DIEREN	17
APV	17
VERORDENING FYSIEKE LEEFOMGEVING	18
PARTICIPATIEWET	19
BIJZONDERE BIJSTAND	19
DIERENVOEDSELBANKEN	20
OVERIGE DIERENHULP VOOR MINIMA	20
WETBOEK VAN STRAFRECHT EN WETBOEK VAN STRAFVORDERING	21
WET MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING 2015	23
HUISELIJK GEWELD	23
WET PUBLIEKE GEZONDHEID	26
GGD	26
DIERZIEKTEN	26
ZOÖNOSEN	26
KADAVERS	26
MILTVUURBOSJES	27
MAATREGELEN GERICHT OP GEBOUWEN, GOEDEREN EN VERVOERMIDDELEN	27
WET VEILIGHEIDSREGIO'S	29
2. Wet- en regelgeving specifiek gericht op dieren	31
WET DIEREN	32
INTRINSIEKE WAARDE	32
ZORGPLICHT	32
DIEREN IN NOOD /	32
DODE DIEREN / KADAVERS	32
HUIS- EN HOBBYDIERENLIJST (POSITIEFLIJST)	32

BESLUIT DIERGENEESKUNDIGEN	38
BESLUIT DIERGENEESMIDDELEN 2022.....	39
BESLUIT DIERGEZONDHEID	40
REGLING DIERGEZONDHEID	40
BESLUIT HOUDERS VAN DIEREN	41
VISSERIJWET 1963.....	46
 3. Wet- en regelgeving specifiek gericht op natuur en biodiversiteit	47
WET NATUURBESCHERMING	48
VERSTORING.....	48
BESCHERMINGSREGIMES	49
BESCHERMDE SOORTEN / RODE LIJSTSOORTEN.....	49
OPZET / VOORWAARDELIJKE OPZET	49
GEDRAGSCODE SOORTBESCHERMING GEMEENTEN 2023	49
BESCHERMING VOGELS EN NESTEN / RUSTPLAATSEN / EIEREN EN BROEDEIZOEN.....	50
VERGUNNINGEN EN ONTHEFFINGEN AANVRAGEN / VOLLEDIGHEIDSTOETS EN INFORMATIEPLICHT.....	51
BELEIDSREGEL KWALITEIT OPVANG DIERSOORTEN EN BIJBEHOREND PROTOCOL	51
INVASIEVE EXOTEN	52
WILDBEHEER, BENUTTINGSJACHT EN PLEZIERJACHT	52
VRIJSTELLINGSLIJSTEN	53
WILDSTROPERIJ	53
AFZWAKKING EUROPESE RICHTLIJNEN	53
BESLUIT NATUURBESCHERMING EN REGLING NATUURBESCHERMING	59
NATUURSCHOONWET 1928.....	60
EUROPESE RICHTLIJNEN EN AFSPRAKEN	61
HABITATRICHTLIJN.....	61
NATURA 2000.....	61
VOGELRICHTLIJN	62
WERELDWIJDE VERDRAGEN EN AFSPRAKEN	64
BERN-CONVENTIE.....	64
BIODIVERSITEITSVERDRAG.....	64
BONN-CONVENTIE / VERDRAG VAN BONN.....	65
CITES	66
ANDERE BELANGRIJKE MONDIALE NATUURBESCHERMINGSVERDRAGEN	66
 4. Wet- en regelgeving inzake milieu	67
WET MILIEUBEHEER.....	68
BESLUIT M.E.R. EN MILIEUEFFECTRAPPORT (MER)	68
UITVOERINGSBESLUITEN	68
ACTIVITEITENBESLUIT MILIEUBEHEER	76
GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN.....	76
BESLUIT BODEMKWALITEIT EN REGLING BODEMKWALITEIT	80
BESLUIT BODEMKWALITEIT	80
REGLING BODEMKWALITEIT	80
INTERIMWET STAD-EN-MILIEUBENADERING	83
KADERRICHTLIJN WATER	86
MESTSTOFFENWET	87
BESLUIT GEBRUIK MESTSTOFFEN	87
UITVOERINGSREGLING GEBRUIK MESTSTOFFEN	88
ONTGRONDINGENWET	89
VUURWERKBESLUIT	90

WATERWET	91
WET AMMONIAK EN VEEHOUDERIJ	93
WET BODEMBESCHERMING	94
STORTBESLUIT BODEMBESCHERMING	94
BESLUIT STORTPLAATSEN EN STORTVERBODEN AFVALSTOFFEN	94
WET GEURHINDER EN VEEHOUDERIJ	96
WET GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN EN BIOCIDEN	97
BESLUIT GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN EN BIOCIDEN	97
WET INZAKE DE LUCHTVERONTREINIGING	101

5. Wet- en regelgeving gericht op de ruimtelijke ordening (inrichting en bebouwing van omgeving) 102

BESLUIT BRANDVEILIG GEBRUIK EN BASISHULPVERLENING OVERIGE PLAATSEN (BGBOP)	103
MELDINGSFORMULIER	103
REGLING BRANDVEILIG GEBRUIK EN BASISHULPVERLENING OVERIGE PLAATSEN 2018	103
BOUWBESLUIT 2012	104
WIJZIGINGSBESLUIT BOUWBESLUIT 2012	104
HANDHAVING	104
OMGEVINGSWET	107
OMGEVINGSVISIE EN OMGEVINGSPLAN	107
INFORMATIEPRODUCTEN NATUUR	108
INFORMATIEKAART NATUUR (IKN)	108
BESCHERMDE SOORTENINDICATOR (BESI)	108
WET ALGEMENE BEPALINGEN OMGEVINGSRECHT (WABO)	110
OMGEVINGSVERGUNNING	110
KLEINSCHALIG HOUDEN VAN DIEREN: WANNEER INRICHTING?	110
TOESTEMMING 'HANDELINGEN MET GEVOLGEN VOOR BESCHERMDE PLANT- EN DIERSOORTEN'	110
HELPDESK	111
BESLUIT OMGEVINGSRECHT	111
WET INRICHTING LANDELIJK GEBIED	112
INRICHTINGSPLAN	112
OVERLEG	112
WET RUIMTELIJKE ORDENING EN BESLUIT RUIMTELIJKE ORDENING	114
BESLUIT RUIMTELIJKE ORDENING/ SCHUILSTALLEN EN SCHUTHOKKEN	114
WONINGWET	115

Bijlagen	117
BIJLAGE 1 KWALIFICATIES	118
BIJLAGE 2 OVERZICHT VAN TE INTEGREREN WETTEN EN RECHTSFIGUREN IN DE OMGEVINGSWET (WAS/WORDT)	119
BIJLAGE 3 VOORLOPIGE INHOUDSOPGAVE VAN DE OMGEVINGSWET	122

Inleiding

Er is steeds meer maatschappelijke aandacht voor dieren en hun welzijn. Gemeenten hebben hierbij een belangrijke rol: veel van hun beleid en handelen heeft raakvlakken met het welzijn van dieren. Dit betreft zowel gehouden dieren als vrij levende, wilde dieren. Politiek en publiek verwachten een grotere professionaliteit, mede gebaseerd op wet- en regelgeving, die steeds wordt aangepast aan de wensen van de tijd. Omissies in het dierenwelzijnsbeleid kunnen tot veel (negatieve) publiciteit leiden.

Steeds meer gemeenten voeren daarom een dierenwelzijnsbeleid in, ook omdat ze willen voldoen aan wet- en regelgeving met betrekking tot dieren(welzijn). Dit laatste geldt ook voor de gemeente Hilversum. De aanleiding is tweeledig:

1. Het lokale dierenasiel in Crailo en de dierenambulance zijn een samenwerking aangegaan onder de naam het Gooische Nest en
2. Er zijn plannen voor nieuwbouw op de locatie van het oude asiel.

Vanwege de complexe materie willen de gemeente Hilversum en regiogemeenten meer zicht krijgen op wat ze wel en niet wettelijk verplicht zijn in de dierenhulpketen. Daarmee kunnen gemeenten bepalen welke diensten ze binnen dan wel buiten de bestaande dierenhulpketen willen/moeten afnemen.

Ook in het kader van de bredere discussie rondom dieren is een goed overzicht van alle wet- en regelgeving waarin dieren(welzijn) aan de orde is essentieel. Daarom is gevraagd in het overzicht ook wet- en regelgeving die zijn weerslag heeft op wilde dieren in gemeenten en -daarmee samenhangend- op biodiversiteit mee te nemen.

Met zo'n overzicht krijgen gemeenten duidelijkheid over hun verplichtingen richting dieren(welzijn) en biodiversiteit en kunnen ze bepalen hoe ze hiermee verder willen.

Eline Lauret van Bureau Lauret heeft deze opdracht namens de NFDO voor de gemeente uitgevoerd in samenwerking met Noor Evertsen, juriste gespecialiseerd in dieren(welzijns)wetgeving.

Het rapport dat voor u ligt, kan bijdragen aan de wens van de gemeente Hilversum het dierenwelzijn en de biodiversiteit in de gemeente/regio beter te organiseren, in brede zin. Ook een effectieve, lokale dierenhulpketen (dierenasiel en dierenambulance) ligt hiermee binnen handbereik.

Dit rapport is gerubriceerd aan de hand van vigerende wet- en regelgeving en is in vijf hoofdstukken verdeeld:

1. 'Algemene' wet- en regelgeving met gevolgen voor dieren
2. Wet- en regelgeving specifiek gericht op dieren
3. Wet- en regelgeving gericht op natuur en biodiversiteit
4. Wet- en regelgeving inzake milieu
5. Wet- en regelgeving gericht op de bebouwde omgeving

Elk hoofdstuk is onderverdeeld in paragrafen. Elke paragraaf heeft een inleiding met informatie over hoe die wet effect heeft op dieren en/of biodiversiteit. Vervolgens worden verplichtingen van de

gemeente en soms aanbevelingen op grond van mogelijkheden in wet- en regelgeving aangegeven. Links naar (artikelen en paragrafen in) wet- en regelgeving die invloed heeft op dieren(welzijn) en/of biodiversiteit en waarmee gemeenten iets moeten/kunnen, zijn aan het einde van elke paragraaf opgenomen in een groen blok.

Er is vooral ingegaan op overkoepelende nationale wetgeving die een duidelijke link heeft met dieren(welzijn) van gehouden dieren en/of wilde dieren dan wel met biodiversiteit. Waar nodig geacht zijn AMvB's, koninklijke besluiten en ministeriële regelingen opgenomen die praktisch van belang kunnen zijn voor gemeenten. Die zijn minder uitgebreid behandeld, omdat ze vaak uitgebreidere invulling geven aan de artikelen in de wet en -niet onbelangrijk- het rapport onnodig dik zouden maken. Linkjes naar deze 'lagere regelgeving' zijn meestal wel opgenomen. Internationale wet- en regelgeving is op hoofdlijnen als achtergrondinformatie opgenomen. Digitaal kan dit rapport op steekwoorden worden doorzocht.

Er is een kleine doorkijk gegeven naar de Omgevingswet die hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2024 in werking zal treden, en het daaruit voortvloeiende omgevingsvisie en omgevingsplan. Omdat dit nog geen ingevoerde wetgeving is, is hier niet uitgebreid op ingegaan. Wel is aangegeven welke wet- en regelgeving in de Omgevingswet zal opgaan.

Tot slot is het voor gemeenten belangrijk zich te realiseren dat dit rapport een levend document is en een momentopname. Wet- en regelgeving is voortdurend in beweging. Wat vandaag een regeling is, kan morgen anders zijn.

Veel wet- en regelgeving is echter gebaseerd op internationale verdragen en Europese richtlijnen, zeker waar het de natuur betreft. Zulke verdragen en richtlijnen veranderen niet snel. Artikelen in Nederlandse wetgeving dienen conform deze verdragen en richtlijnen te worden ingevuld. Wet- en regelgeving m.b.t. natuur zal dus qua strekking niet snel veranderen.

De Wet dieren is echter in 2011 aangenomen en sindsdien meerdere keren gewijzigd. Er zijn ook plannen om de Wet dieren aan te passen, maar daarvoor is nog geen concrete datum vastgesteld. Het verdient echter aanbeveling dit rapport in ieder geval na invoering van de Omgevingswet op enig moment te actualiseren.

1. Algemene wet- en regelgeving met gevolgen voor dieren

Algemene wet bestuursrecht

De Algemene wet bestuursrecht (Awb) is een Nederlandse wet die de algemene regels bevat voor de verhouding tussen de overheid en de individuele burgers, bedrijven en dergelijke. Het bestuursrecht is een onderdeel van het recht dat zich bezighoudt met de relatie tussen burgers en de overheid. De Awb bevat regels over onder andere besluitvorming, bezwaar en beroep, handhaving en toezicht, en openbaarheid van bestuur. De wet is van toepassing op alle bestuursorganen, onder meer gemeenten. De Awb definieert onder andere wat een bestuursorgaan is en welke rechten en plichten burgers hebben bij het aanvragen van vergunningen, het indienen van bezwaarschriften en het voeren van procedures bij de bestuursrechter. De wet is van belang voor iedereen die te maken heeft met de overheid, bijvoorbeeld bij het aanvragen van een bouwvergunning of het aanvechten van een besluit van de gemeente.

Dieren(welzijn)

Soms is het dierenwelzijn niet in orde of kunnen dieren onverzorgd achterblijven.

Denk aan situaties als mishandeling/verwaarlozing van dieren, huiselijk geweld, huisontruiming/huisuitzetting, een ongeval, opname in ziekenhuis of andere zorginstelling (al dan niet gedwongen), psychische problemen of verslavingsproblematiek en arrestaties/detentie. Dit kunnen allemaal redenen zijn waarom een eigenaar (tijdelijk) niet meer voor zijn huisdier mag/kan zorgen. De eigenaar is eerstverantwoordelijke, maar soms heeft een eigenaar zelf niets geregeld of niets kunnen regelen. Soms kunnen familie, vrienden of burens de zorg voor een dier (tijdelijk) overnemen, maar als dat allemaal niet het geval is, zijn anderen aan zet.

De gemeente kan in dat soort gevallen bestuursdwang toepassen.

Bestuursdwang

Als het dierenwelzijn ergens niet in orde is, maar (nog) niet gekozen is voor een strafrechtelijk traject, kan de gemeente bestuursdwang uitoefenen. De zogenaamde 'last onder bestuursdwang' is een herstelsanctie die gericht is op (geheel of gedeeltelijk) herstel van de overtreding. Als de situatie niet naar tevredenheid of niet tijdig wordt hersteld, kan de gemeente besluiten zelf de situatie te herstellen op kosten van de overtreder.

Bij zo'n last onder bestuursdwang kunnen politie, Landelijke Inspectiedienst Dierenwelzijn (LID) en GGD zaken of huisdieren bestuursrechtelijk in bewaring nemen ofwel gedwongen 'opslaan'. Dit valt onder de wettelijke bevoegdheden van de gemeente. Hier geldt een maximale opvangtermijn van 13 weken.

Als het na deze periode niet mogelijk is om het dier weer over te dragen aan de rechtmatige eigenaar, is de gemeente bevoegd het om niet over te dragen, te verkopen of te laten euthanaseren. De gemeente mag dieren ook al eerder om niet overdragen, verkopen of laten euthanaseren als de verschuldigde kosten en de voor verkoop geraamde kosten samen hoger zijn dan de economische c.q. dagwaarde van het dier.

Dit mag echter niet binnen de eerste twee weken na verstrekking van het proces-verbaal (van meevoeren en 'opslaan').

Huisuitzettingen / huisontruimingen / detenties / gezondheidsrisico's

Ook bij huisuitzettingen, detenties of vanwege gezondheidsrisico's voor mensen/andere dieren kunnen politie, LID en GGD huisdieren bestuursrechtelijk in bewaring nemen ofwel gedwongen 'opslaan'. Dit valt eveneens onder de wettelijke bevoegdheden van de gemeente.

Voor wat betreft het wegvoeren van zaken of dieren bij gedwongen huisontruimingen/huisuitzettingen is de gemeente aangewezen als eerst verantwoordelijke (wettelijke taak).

Bij andere situaties is het minder duidelijk wat de daadwerkelijke verplichtingen en bevoegdheden zijn van de gemeente en overige betrokken (overheids-)instanties.

Duidelijk is wel dat dierenambulances, asielen/dierenopvangcentra net als een dierenpension als rechtspersonen niet gedwongen kunnen worden dieren uit dat soort situaties te vervoeren of op te vangen, als er geen contract met afspraken en financiële vergoeding aan ten grondslag ligt.

Gesteld kan worden dat hulpdiensten of overheden die weet hebben van een onverzorgd, achtergelaten dier een zorgplicht hebben: conform de Wet dieren mogen zij niet de gezondheid of het welzijn van het dier benadelen. De hulpdienst of overheid die in genoemde situaties opdracht geeft een dier te vervoeren of op te vangen is van daaruit verantwoordelijk voor betaling van de rekening en het terughalen van geld bij de eventuele eigenaar.

Verplichtingen gemeente:

- Zorgen voor vervoer en opvang van onverzorgd achtergebleven dieren na huisuitzettingen en huisontruimingen
- Contract(en) afsluiten voor vervoer en 2-13 weken opvang van bij huisuitzetting/huisontruiming achtergebleven dieren met dierenambulance/asiel/opvangcentra
- Overdrachtsovereenkomst(en) afsluiten
- Afspraken maken met officiële hulpdiensten enerzijds en dierenambulances en asielen/dierenopvangcentra anderzijds over verantwoordelijkheid voor en financiering van opvang en vervoer van achtergebleven dieren na ongevallen, (al dan niet gedwongen) opnames in ziekenhuizen of andere zorginstellingen en arrestaties/detenties

Aanbevelingen voor gemeente:

- Eventuele kosten verhalen op eigenaar

In de Algemene wet bestuursrecht staat onder meer:

Artikel 5:21

Onder last onder bestuursdwang wordt verstaan: de herstelsanctie, inhoudende:

- a. een last tot geheel of gedeeltelijk herstel van de overtreding, en
- b. de bevoegdheid van het bestuursorgaan om de last door feitelijk handelen ten uitvoer te leggen, indien de last niet of niet tijdig wordt uitgevoerd.

Artikel 5:24

1. De last onder bestuursdwang omschrijft de te nemen herstelmaatregelen.
2. De last onder bestuursdwang vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
3. De last onder bestuursdwang wordt bekendgemaakt aan de overtreder, aan de rechthebbenden op het gebruik van de zaak waarop de last betrekking heeft en aan de aanvrager.

Artikel 5:25

1. De toepassing van bestuursdwang geschiedt op kosten van de overtreder, tenzij deze kosten redelijkerwijze niet of niet geheel te zijnen laste behoren te komen.

Artikel 5:29

1. Voor zover de toepassing van bestuursdwang dit vergt, kan het bestuursorgaan zaken meevoeren en opslaan.
2. Het bestuursorgaan doet van het meevoeren en opslaan proces-verbaal opmaken. Een afschrift van het proces-verbaal wordt verstrekt aan degene die de zaken onder zijn beheer had.
3. Het bestuursorgaan draagt zorg voor de bewaring van de opgeslagen zaken en geeft deze zaken terug aan de rechthebbende.
4. Het bestuursorgaan kan de teruggave opschorten totdat de ingevolge [artikel 5:25](#) verschuldigde kosten zijn voldaan.
5. Indien de rechthebbende niet tevens de overtreder is, kan het bestuursorgaan de teruggave opschorten totdat de kosten van bewaring zijn voldaan.

Artikel 5:30

1. Indien een meegevoerde en opgeslagen zaak niet binnen dertien weken nadat zij is meegevoerd, kan worden teruggegeven, kan het bestuursorgaan de zaak verkopen.
2. Het bestuursorgaan kan de zaak eerder verkopen, zodra de ingevolge [artikel 5:25](#) verschuldigde kosten, vermeerderd met de voor de verkoop geraamde kosten, in verhouding tot de waarde van de zaak onevenredig hoog worden.
3. Verkoop vindt evenwel niet plaats binnen twee weken na de verstrekking van het afschrift van het proces-verbaal van meevoeren en opslaan, tenzij het gevaarlijke stoffen of eerder aan bederf onderhevige stoffen betreft.
4. Gedurende drie jaren na het tijdstip van verkoop heeft degene die op dat tijdstip eigenaar was, recht op de opbrengst van de zaak onder aftrek van de ingevolge [artikel 5:25](#) verschuldigde kosten en de kosten van de verkoop. Na het verstrijken van deze termijn vervalt een batig saldo aan het bestuursorgaan.
5. Indien naar het oordeel van het bestuursorgaan verkoop niet mogelijk is, kan het de zaak om niet aan een derde in eigendom overdragen of laten vernietigen. Het eerste tot en met het derde lid zijn van overeenkomstige toepassing.

Burgerlijk Wetboek

Door de invoering van het Burgerlijk Wetboek per 1 januari 1992 zijn Nederlandse gemeenten wettelijk verplicht vanaf aangifte (met o.a. dag, datum en tijd) gedurende minimaal 14 dagen zorg te dragen voor de opvang en verzorging van alle zwervedieren in haar gemeente (bewaarplicht). Zwervedieren worden gedefinieerd als gevonden dieren waarvan een eigenaar kan worden vermoed. Dit geldt niet alleen voor honden en katten maar óók voor cavia's, konijnen, ontsnapte siervogels, en alle andere gevonden of zwervend aangetroffen (huis)dieren waarvan de eigenaar niet bekend is (doordat het dier niet gechipt, getatoeëerd of geormerkt is) of waarvan de eigenaar niet kan worden bereikt (door veranderd telefoonnummer en/of adres).

Aangifte

De vinder van een zwervedier moet hiervan zo snel mogelijk aangifte doen, waarop de procedure van het Burgerlijk Wetboek in werking treedt. Aangifte kan een vinder doen bij de politie of bij een daartoe door de gemeente (schriftelijk) aangewezen plek van aangifte. In de praktijk is dit vaak een asiel/dierenopvangcentrum, maar het zou ook een dierenambulance kunnen zijn.

Contract en overdrachtsovereenkomst

Normaliter sluiten gemeenten voor de bewaarplicht een contract af met een asiel en/of ander dierenopvangcentrum. De gemeente draagt daarbij haar bewaarplicht voor zwervedieren over aan het asiel/dierenopvangcentrum en betaalt hiervoor een vergoeding.

Na 2 weken kan de gemeente het eigendom van de opgevangen dieren overdragen aan het asiel middels een overdrachtsovereenkomst.

Als iemand/een organisatie een dier in bewaring houdt, terwijl die persoon/organisatie niet is aangewezen als plek van bewaring, dan heeft die persoon/organisatie nog steeds een aangifteplicht en daarnaast een jaar lang een bewaarplicht, tenzij deze het dier aan de gemeente overdraagt. Gemeenten zijn verplicht de bewaring van het dier over te nemen en op verzoek een bewijs van aangifte of inbewaringgeving te verstrekken.

Kosten verhalen

Volgens het Burgerlijk Wetboek heeft degene die officieel eigenaar was van het gevonden dier nog gedurende een jaar na de aangifte recht op de opbrengst van de verkoop van het dier. Hiervan mogen de verzorgingskosten worden afgetrokken. Per saldo zal een asiel of een gemeente niets aan de eigenaar hoeven te betalen. Als het dier nog in het asiel verblijft, kan natuurlijk ook het dier zelf worden meegegeven, zodra de verzorgingskosten zijn betaald.

Alle redelijk gemaakte kosten mag de gemeente en/of het asiel/opvangcentrum verhalen op de eigenaar.

Afstandsdieren

Asielen vangen ook afstandsdieren op. Zouden ze dat niet doen, dan is de kans groot dat het aantal zwervedieren groeit. De kosten daarvan zijn, zoals aangegeven, voor rekening van de gemeente.

Voor afstandsdieren krijgen asielen normaliter afstandsgeld, maar niet iedereen kan dat betalen en het dekt de (veterinaire- en verzorgings-)kosten meestal niet. Afstandsdieren kunnen worden gezien als potentiële zwervedieren. Vanuit die gedachte is het aan te bevelen vanuit de gemeente bij te dragen aan de opvang van afstandsdieren.

Verwilderde dieren

Bij verwilderde dieren is conform artikel 19 niet langer sprake van een eigenaar. Zij vallen daardoor niet per se onder de zwefdieren. Maar door angst kunnen dieren verwilderd lijken, die dat niet zijn. Of een dier daadwerkelijk verwilderd is en geen eigenaar meer heeft, kan meestal pas na enige tijd in een (gespecialiseerd) asiel/opvangcentrum worden vastgesteld.

Om overlast van en (stijgende kosten door) uitbreiding van kattenpopulaties te voorkomen is het verstandig een zwefkattenbeleid te maken waarin de TNRC-methode is verwerkt (Trap, Neuter, Return en Care). Deze methode werkt goed door zwefkatten te vangen, te neutraliseren (castreren), terug te zetten, te monitoren en te verzorgen door het geven van voedsel en schuilplekken.

Verplichtingen gemeente:

- Aangifteplek voor zwefdieren regelen en schriftelijk vastleggen/bekendmaken
- Zwefdieren in bewaring nemen
- Contract(en) afsluiten met asielen/dierenopvangcentra voor tenminste 14 dagen opvang en verzorging voor alle zwefdieren waarvan een eigenaar kan worden vermoed maar niet bekend is
- Overdrachtsovereenkomst(en) afsluiten
- Op verzoek verstrekken van bewijs van aangifte en/of inbewaringgeving

Aanbevelingen:

- Onderzoeken of een bijdrage in de kosten voor afstandsdieren mogelijk is, wanneer de kosten niet gedekt kunnen worden door afstandsgeld
- Voorlichting geven en andere preventieve maatregelen nemen om het aantal zwef- en afstandsdieren te verminderen, en te voorkomen dat opvangcentra overvol raken
- Zorg voor een zwefkattenbeleid met daarin de TNRC-methode
- Opvangkosten verhalen op eigenaar

In het Burgerlijk Wetboek Boek 3 is het volgende vastgelegd:

Artikel 2a

1. Dieren zijn geen zaken.
2. Bepalingen met betrekking tot zaken zijn op dieren van toepassing, met in achtneming van de op wettelijke voorschriften en regels van ongeschreven recht gegronde beperkingen, verplichtingen en rechtsbeginselen, alsmede de openbare orde en de goede zeden.

In het Burgerlijk Wetboek Boek 5, Titel 2 is het volgende vastgelegd:

Artikel 5

1. Hij die een onbeheerde zaak vindt en onder zich neemt, is verplicht:
 - a. met bekwame spoed overeenkomstig lid 2, eerste zin, van de vondst aangifte te doen, tenzij hij terstond na de vondst daarvan mededeling heeft gedaan aan degene die hij als eigenaar of als tot ontvangst bevoegd mocht beschouwen;

- b. met bekwame spoed tevens overeenkomstig lid 2, tweede zin, mededeling van de vondst te doen, indien deze is gedaan in een woning, een gebouw of een vervoermiddel, tenzij hij krachtens het bepaalde onder *a*, slot ook niet tot aangifte verplicht was;
 - c. de zaak in bewaring te geven aan de gemeente die dit vordert.
2. De in lid 1 onder *a* bedoelde aangifte kan in iedere gemeente worden gedaan bij de daartoe aangewezen ambtenaar. De in lid 1 onder *b* bedoelde mededeling geschiedt bij degene die de woning bewoont of het gebouw of vervoermiddel in gebruik of exploitatie heeft, dan wel bij degene die daar voor hem toezicht houdt.
 3. De vinder is te allen tijde bevoegd de zaak aan enige gemeente in bewaring te geven. Zolang hij dit niet doet, is hij verplicht zelf voor bewaring en onderhoud zorg te dragen.
 4. De vinder kan van de in lid 2, eerste zin, bedoelde ambtenaar een bewijs van aangifte of van inbewaringgeving verlangen.

Artikel 6

1. De vinder die aan de hem in artikel 5 lid 1 gestelde eisen heeft voldaan, verkrijgt de eigendom van de zaak één jaar na de in artikel 5 lid 1 onder *a* bedoelde aangifte of mededeling, mits de zaak zich op dat tijdstip nog bevindt in de macht van de vinder of van de gemeente.
2. De vorige leden gelden niet, wanneer de eigenaar of een ander die tot ontvangst van de zaak bevoegd is, zich daartoe heeft aangemeld bij degene die de zaak in bewaring heeft vóórdat de toepasselijke termijn is verstreken of, in de gevallen van de leden 2 en 3, op een tijdstip na het verstrijken van de termijn, waarop de gemeente de zaak redelijkerwijs nog te zijner beschikking kan stellen.

Artikel 8

3. Indien een dier wordt gevonden, is de burgemeester na verloop van twee weken, nadat het dier door de gemeente in bewaring is genomen, bevoegd het zo mogelijk tegen betaling van een koopprijs, en anders om niet, aan een derde in eigendom over te dragen. Mocht ook dit laatste zijn uitgesloten, dan is de burgemeester bevoegd het dier te doen afmaken. De termijn van twee weken behoeft niet te worden in acht genomen, indien het dier slechts met onevenredig hoge kosten gedurende dat tijdvak kan worden bewaard, of afmaking om geneeskundige redenen vereist is.
4. De opbrengst treedt in de plaats van de zaak.

Artikel 10

1. Hij die de zaak opeist van de gemeente of van de vinder die aan de hem in artikel 5 lid 1 gestelde eisen heeft voldaan, is verplicht de kosten van bewaring en onderhoud en tot opsporing van de eigenaar of een andere tot ontvangst bevoegde te vergoeden. De gemeente of de vinder is bevoegd de afgifte op te schorten totdat deze verplichting is nagekomen. Indien degene die de zaak opeist, de verschuldigde kosten niet binnen een maand nadat ze hem zijn opgegeven, heeft voldaan, wordt hij geacht zijn recht op de zaak te hebben prijsgegeven.
2. De vinder die aan de op hem rustende verplichtingen heeft voldaan, heeft naar omstandigheden recht op een redelijke beloning.

Artikel 19

1. De eigenaar van tamme dieren verliest daarvan de eigendom, wanneer zij, nadat zij uit zijn macht zijn gekomen, zijn verwilderd.
2. De eigenaar van andere dieren verliest daarvan de eigendom, wanneer zij de vrijheid verkrijgen en de eigenaar niet terstond beproeft ze weder te vangen of zijn pogingen daartoe staakt.

Gemeentewet en Politiewet

Via de Gemeentewet kan overlast door (het houden van) huisdieren worden aangepakt. Ook kan op grond van deze wet hondenbelasting worden geheven, kunnen regels worden gesteld voor evenementen met dieren en voor bijtincidenten.

Woonoverlast

De Wet aanpak woonoverlast heeft artikel 151 d aan de Gemeentewet toegevoegd. De gemeente heeft daardoor ruimere wettelijke mogelijkheden gekregen om woonoverlast aan te pakken. In het geval van langdurige overlast kan de burgemeester officiële waarschuwingen geven en gedragsverandering afdwingen bij overlastgevers in zowel huur- als koopwoningen en aan verhuurders. Voorwaarde is wel dat een waarschuwing, mediation of buurtbemiddeling niets heeft opgeleverd. Wanneer deze gerichte aanpak niet werkt, kan alsnog de woning gesloten worden.

In het kader van stank- en geluidsoverlast kan de gemeente op deze wijze ook effectief ingrijpen in situaties waarin het welzijn van huisdieren wordt aangetast.

Hondenbelasting

Het heffen van hondenbelasting is geen verplichting voor gemeenten. Veel gemeenten schaffen de Hondenbelasting tegenwoordig af, omdat het geen doelbelasting is. Steeds meer inwoners geven aan het raar te vinden dat belasting wordt geheven op huisgenoten.

Handhaven openbare orde en veiligheid

De gemeente kan op grond van de Gemeentewet (bevoegdheid van de burgemeester volgens artikelen 172 en 174) in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) regels stellen op het gebied van openbare orde en veiligheid. Zo kan de gemeente aanvullende voorwaarden stellen aan evenementen met dieren (denk aan circussen, roofvogelshows en kerststallen), vanuit het motief openbare orde en veiligheid. Ook kan de gemeente een (bijt)protocol voor agressieve dieren opstellen, waarin staat hoe de gemeente in samenwerking met de politie zal optreden bij bijtincidenten door honden. Met bijtincidenten moet zorgvuldig worden omgegaan. Zowel het slachtoffer, de hond als zijn eigenaar zijn hierbij gebaat.

Als de gemeente een rapportage ontvangt over een bijtincident, bepaalt zij op advies van de politie en na het horen van de eigenaar wat de maatregelen zijn. Dit kan een waarschuwing zijn, een kort aanlijngedbod en/of een muilkorfgebod, of zelfs een inbeslagname, zoals meestal in de APV opgenomen.

Bevoegdheden

De taak 'handhaving openbare orde en veiligheid' ligt bestuursrechtelijk bij de politie onder gezag van de burgemeester. Op grond van dierenwelzijn hebben gemeenten echter geen (rechtstreekse) bevoegdheid.

De taak 'handhaving op grond van dierenwelzijn' ligt bij de politie, de NVWA en de LID onder gezag van de officier van justitie.

De inzet van specialistische hulp (bij brand, rampen et cetera) ligt als taak bij de brandweer.

De dierenambulance heeft geen wettelijk grondslag voor de uitvoering van hulpverleningstaken. Hulpverlening wordt derhalve direct of indirect in opdracht van het bevoegd gezag uitgevoerd.

Verplichtingen gemeente:

- Openbare orde en veiligheid handhaven bij onder meer evenementen met dieren en bijtincidenten

In de Gemeentewet is het volgende vastgelegd:

Artikel 151d

1. De raad kan bij verordening bepalen dat degene die een woning of een bij die woning behorend erf gebruikt of tegen betaling in gebruik geeft, er zorg voor draagt dat door gedragingen in of vanuit die woning of dat erf of in de onmiddellijke nabijheid van die woning of dat erf geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt.
2. De in artikel 125, eerste lid, bedoelde bevoegdheid tot oplegging van een last onder bestuursdwang wegens overtreding van het in het eerste lid bedoelde voorschrift wordt uitgeoefend door de burgemeester. De burgemeester oefent de bevoegdheid uit met inachtneming van hetgeen daaromtrent door de raad in de verordening is bepaald en slechts indien de ernstige en herhaaldelijke hinder redelijkerwijs niet op een andere geschikte wijze kan worden tegengegaan.
3. Onverminderd de laatste volzin van het tweede lid kan de last, bedoeld in de eerste volzin van dat lid, een verbod inhouden om aanwezig te zijn in of bij de woning of op of bij het erf. Het verbod geldt voor een periode van tien dagen. De artikelen 2, tweede lid, en vierde lid, aanhef en onder a en b, 5, 6, 8, eerste lid, aanhef en onder a en b, 9 en 13 van de Wet tijdelijk huisverbod zijn van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat de burgemeester bij ernstige vrees voor verdere overtreding de looptijd van het verbod kan verlengen tot ten hoogste vier weken.

Artikel 172

1. De burgemeester is belast met de handhaving van de openbare orde.
2. De burgemeester is bevoegd overtredingen van wettelijke voorschriften die betrekking hebben op de openbare orde, te beletten of te beëindigen. Hij bedient zich daarbij van de onder zijn gezag staande politie.
3. De burgemeester is bevoegd bij verstoring van de openbare orde of bij ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, de bevelen te geven die noodzakelijk te achten zijn voor de handhaving van de openbare orde.

Artikel 174

1. De burgemeester is belast met het toezicht op de openbare samenkomsten en vermakelijkheden alsmede op de voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven.
2. De burgemeester is bevoegd bij de uitoefening van het toezicht, bedoeld in het eerste lid, de bevelen te geven die met het oog op de bescherming van veiligheid en gezondheid nodig zijn.
3. De burgemeester is belast met de uitvoering van verordeningen voor zover deze betrekking hebben op het in het eerste lid bedoelde toezicht.

Artikel 226

1. Ter zake van het houden van een hond kan van de houder een hondenbelasting worden geheven.
2. De belasting wordt geheven naar het aantal honden dat wordt gehouden.
3. Voor de toepassing van het eerste lid wordt het houden van een hond door een lid van een huishouden aangemerkt als het houden van een hond door een door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, bedoelde gemeenteambtenaar aan te wijzen lid van dat huishouden.

In de Politiewet is het volgende vastgelegd:

Artikel 3

De politie heeft tot taak in ondergeschiktheid aan het bevoegd gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven.

Artikel 11

1. Indien de politie in een gemeente optreedt ter handhaving van de openbare orde en ter uitvoering van de hulpverleningstaak, staat zij onder gezag van de burgemeester.
2. De burgemeester kan de betrokken ambtenaren van politie de nodige aanwijzingen geven voor de vervulling van de in het eerste lid bedoelde taken.

Artikel 12

1. Indien de politie in een gemeente optreedt ter handhaving van de openbare orde en ter uitvoering van de hulpverleningstaak, staat zij onder gezag van de burgemeester.
2. De burgemeester kan de betrokken ambtenaren van politie de nodige aanwijzingen geven voor de vervulling van de in het eerste lid bedoelde taken.

Gemeentelijke verordeningen zoals APV / Verordening fysieke leefomgeving (VFL)

De meeste gemeenten hebben een Algemene Plaatselijke Verordening (APV). In de APV geeft een gemeente onder andere voorschriften op het gebied van de openbare orde en veiligheid in de breedste zin van het woord. Hierbij valt te denken aan: verkeerszaken, horeca-aangelegenheden en bescherming van het milieu.

Evenementen met dieren

De gemeente kan voorwaarden stellen aan evenementen met dieren op grond van openbare orde (overlastbeperking), veiligheid of volksgezondheid. Op grond van dierenwelzijn hebben gemeenten geen (rechtstreekse) bevoegdheid.

Overlast van dieren

Het is gebruikelijk om in de APV een verbod op (geluids-)overlast door dieren op te nemen, zoals kraaiende hanen of blaffende honden¹. Hierop kan zo nodig rechtstreeks worden gehandhaafd, zonder tussenkomst van vergunningen. Om de openbare orde te handhaven, kan de gemeente een gevaarlijk dier in beslag nemen, in samenspraak tussen burgemeester en politie. Deze inbeslagname kan opgenomen zijn in de APV, maar ook rechtstreeks op last van de burgemeester gebeuren (artikel 172 lid 3 Gemeentewet).

APV

De APV kan veel invloed hebben op allerlei aspecten dieren(welzijn) in een gemeente, doordat er ook regels in (kunnen) staan over bijvoorbeeld:

- evenementen
- vuurwerk
- afvalstoffen
- oplaten ballonnen
- duiven loslaten bij trouwpartijen
- houtopstanden
- herplantplicht
- groenvoorzieningen
- slachten van dieren
- rijden over bermen
- verkeer, zoals crossen en mountainbiken in natuurgebieden
- bepalingen over dieren (bijvoorbeeld loslopende dieren, verontreiniging door honden en gevaarlijke honden en houden van hinderlijke of schadelijke dieren)
- bescherming van het milieu
- natuurschoon en
- openbaar water

Elke gemeente heeft een eigen APV waarin zij de dingen op haar manier regelt.

Daarnaast hebben gemeenten nog andere verordeningen, zoals een Bomenverordening, een Bouwverordening, een Milieuverordening, een Destructieverordening enzovoort. Uiteindelijk

¹ Handige site: <https://vng.nl/artikelen/geluidhinder-door-dieren>

moeten alle verordeningen, met het van kracht worden van de Omgevingswet, worden opgenomen in het omgevingsplan.

Verordening fysieke leefomgeving

Sommige gemeenten hebben ter voorbereiding op het omgevingsplan (zie Omgevingswet) een Verordening fysieke leefomgeving (Vfl) opgesteld. Dat is een - niet verplichte - integrale verordening waarin alle verordeningen en beleidsregels die gaan over de fysieke leefomgeving worden opgenomen. Ook daar staan vaak regels in die invloed (kunnen) hebben op dieren, zoals regels over bomen, (paarden)markten, het milieu, enzovoort.

Aanbevelingen voor gemeenten:

- Voorwaarden stellen aan evenementen met dieren, zoals roofvogelshows en paardenmarkten en de voorwaarden vastleggen in een vergunning
- Bij overtreding van voorwaarden een volgende keer de vergunning weigeren
- Evenementen met dieren uitsluiten van subsidies
- Vuurwerkverbod opnemen
- Ballonnen-oplaatverbod opnemen, enzovoort

Participatiewet

Het uitgangspunt van de Participatiewet is dat iedereen naar vermogen deelneemt (participeert) aan de samenleving en zoveel mogelijk in het eigen onderhoud voorziet.

Het voornaamste doel van de Participatiewet is zoveel mogelijk mensen met arbeidsvermogen naar werk toe te leiden of te ondersteunen bij het werk. Hierbij gaat de voorkeur uit naar betaald werk, maar als dit niet mogelijk is, kan het ook gaan om vrijwilligerswerk.

Het tweede doel van de Participatiewet is te zorgen dat iedereen een inkomen heeft, ook mensen die niet in staat zijn in het eigen levensonderhoud te voorzien. De Participatiewet geeft een (aanvulling op het) inkomen tot het toepasselijke "sociaal minimum". Er bestaat alleen recht op een bijstandsuitkering (sociale bijstand) voor zover er geen andere, voorliggende, wettelijke regeling is. De bijstand is namelijk het laatste vangnet.

Bijzondere bijstand

Voor burgers die qua inkomen op of rond het bijstandsniveau zitten, gelden er vanuit de Participatiewet regelingen voor bijzondere bijstand. Het minimabeleid en/of de bijzondere bijstand biedt aanknopingspunten om ook de veterinaire zorg aan huisdieren beter te regelen. Zo kan ervoor worden gekozen een vergoeding te geven voor (een deel van de) veterinaire kosten of een bezoek aan de dierenarts. Sommige gemeenten hebben minimadierenartsen binnen hun grenzen, waarnaar verwezen kan worden.

Ook kan worden nagedacht over het vergoeden van een **ziektekostenverzekering** voor huisdieren. Als er dan iets gebeurt worden de kosten voor de dierenarts, die vaak een veelvoud zijn van de verzekeringspremie, vergoed door de huisdierenverzekering. De voorwaarden en wat precies wordt vergoed verschillen per huisdierenverzekering. Oude(re) dieren worden bijvoorbeeld meestal niet meer toegelaten tot een huisdierenverzekering.

Let op: vergoedingen voor veterinaire zorg zijn geen verplichting voor gemeenten, maar op de langere termijn leveren die wel besparingen op.

Immers: als een dier eerder wordt geholpen, worden hogere kosten in een later stadium voorkomen. Een gebitsreiniging is nu eenmaal goedkoper dan het trekken van tanden en kiezen.

Worden dieren niet goed verzorgd, dan is op enig moment inbeslagname nodig of opvang elders onder bestuursdwang tot de situatie voor een dier/de dieren voldoende is verbeterd. Inbeslagname of toepassing van bestuursdwang leidt meestal tot hogere kosten voor de gemeente dan een dier preventief helpen.

Vergoeding van castratie of sterilisatie zorgt voor minder katten en daardoor ook voor minder (gedumpte) zwervkatten, waarvan de kosten in veel gevallen voor de gemeente zijn. Linksom of rechtsom komen de kosten vaak terug bij de overheid.

Als voorbeeld:

Amsterdam kent de **ADAM-regeling**, waarbij onder voorwaarden 1 bezoek aan de dierenarts per stadspasjaar wordt vergoed. Daarvoor moet een waardebon worden aangevraagd, die 3 maanden geldig is. Als het huisdier een medische behandeling nodig heeft, dan vergoedt de gemeente een deel van de kosten. De dierenarts bepaalt altijd welke behandeling nodig is. Als de eigenaar regelt dat diens kat geen jongen meer kan krijgen (sterilisatie en castratie), vergoedt de gemeente ook een deel van die kosten. Nadeel van deze regeling is dat alleen zieke huisdieren daarmee kunnen worden

geholpen en dat niet in spoedgevallen (bijvoorbeeld verwondingen door aanrijding of vechtpartij) wordt voorzien.

Dierenvoedselbanken

Gemeenten kunnen verder mensen met dieren in armoede helpen door dierenvoedselbanken te ondersteunen, bijvoorbeeld door te faciliteren bij het verkrijgen van een of meerdere opslag- en uitgiftelocaties. Het ondersteunen van dierenvoedselbanken is op zich geen wettelijke verplichting. Het voorkomen en verhelpen van armoede wel. Hulp aan mensen met dieren door een dierenvoedselbank kan een goede toevoeging zijn binnen het armoedebeleid.

Overige dierenhulp voor minima

Het Landelijk Informatiecentrum voor Gezelschapsdieren (LICG) heeft zinvolle aanbevelingen over [Dierenhulp voor minima](#).

Verplichtingen gemeente:

- Neem in bijzondere bijstandsregelingen bij voorkeur ook veterinaire zorg en/of een ziektekostenverzekering voor dieren op
- Faciliteer dierenvoedselbanken
- Informeer mensen met dieren in armoede over alle regelingen en potjes

In de [Participatiewet](#) is het volgende vastgelegd:

Artikel 35. Individuele en categoriale bijzondere bijstand

1. Onverminderd [paragraaf 2.2](#), heeft de alleenstaande of het gezin recht op bijzondere bijstand voor zover de alleenstaande of het gezin niet beschikt over de middelen om te voorzien in de uit bijzondere omstandigheden voortvloeiende noodzakelijke kosten van het bestaan en deze kosten naar het oordeel van het college niet kunnen worden voldaan uit de bijstandsnorm, de individuele inkomenstoeslag, bedoeld in [artikel 36](#), de studietoeslag, bedoeld in [artikel 36b](#), het vermogen en het inkomen voor zover dit meer bedraagt dan de bijstandsnorm, waarbij [artikel 31, tweede lid](#), en [artikel 34, tweede lid](#), niet van toepassing zijn. Het college bepaalt het begin en de duur van de periode waarover het vermogen en het inkomen in aanmerking wordt genomen.

Wetboek van Strafrecht en Wetboek van Strafvordering

Een gemeente dient van situaties waarin sprake is van ernstige aantasting van dierenwelzijn melding te maken of aangifte te doen bij de politie of inspectiediensten.

Dit vanuit de Wet dieren waarin staat dat het verboden is om (zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is) bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen, en dat een ieder een hulpbehoevend dier de nodige zorg dient te verlenen. Dat geldt dus ook (of bij uitstek!) voor officiële hulpdiensten en gemeenten.

Als het dierenwelzijn ernstig is aangetast en/of bestuursdwang onvoldoende oplevert kan gekozen worden voor een strafrechtelijk traject.

Politie of inspectiediensten als NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit) en LID kunnen een dier/dieren dan in beslag nemen. Voor een inbeslagname moet wel toestemming zijn gegeven door een officier van justitie. Het dier kan dan alleen worden opgevangen bij officiële opslaghouders waarmee een contract is afgesloten door het Rijk/RVO. En alleen justitie, de RVO of een rechter kan dan het dier/de dieren schriftelijk vrijgeven.

In het Wetboek van strafvordering staat dat eigenaren van een dier in hechtenis kunnen worden genomen bij een misdrijf omschreven in artikel 8.12, eerste en tweede lid, van de Wet dieren.

Aanbeveling voor gemeente

- Bij ernstige aantasting van dierenwelzijn (mishandeling/verwaarlozing/huiselijk geweld) melding maken of aangifte doen bij politie, NVWA of LID

In het Wetboek van Strafrecht is het volgende opgenomen:

Artikel 14b

1. De rechter die bepaalt dat een door hem opgelegde straf geheel of gedeeltelijk niet zal worden tenuitvoergelegd, stelt daarbij een proeftijd vast.
2. De proeftijd bedraagt ten hoogste drie jaren. De proeftijd kan ten hoogste tien jaren bedragen indien er ernstig rekening mee moet worden gehouden dat de veroordeelde wederom een misdrijf zal begaan dat gericht is tegen of gevaar veroorzaakt voor de onaantastbaarheid van het lichaam van een of meer personen.
3. De proeftijd kan eveneens ten hoogste tien jaren bedragen indien er ernstig rekening mee moet worden gehouden dat de veroordeelde wederom een misdrijf zal begaan dat de gezondheid of het welzijn van een of meer dieren benadeelt. Onder het benadelen van de gezondheid of het welzijn van een dier wordt voor de toepassing van dit artikel mede begrepen het misdrijf, bedoeld in de artikelen 254 en 254a.

(Het derde lid vervalt met ingang van 1 januari a.s., zie Stb. 2023, 242 – vanwege het houdverbod dat dan in werking treedt. De straffen in art. 8.12 Wet dieren, genoemd in voetnoot 1, gaan dan bovendien omhoog: naar vijf jaren en vijfde categorie De straf is nu € 90.000)

In het Wetboek van Strafvordering is opgenomen:

Artikel 67

1. Een bevel tot voorlopige hechtenis kan worden gegeven in geval van verdenking van:
 - c. een der misdrijven omschreven in:
... artikel 8.12, eerste en tweede lid, van de Wet dieren²

² In het eerste lid van Wet dieren artikel 8.12 staat dat het niet verlenen van de nodige zorg aan een hulpbehoevend dier kan worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of een geldboete van de vierde categorie (maximaal € 22.500).

Wet maatschappelijke ondersteuning 2015

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) bevat regels inzake de gemeentelijke ondersteuning op het gebied van zelfredzaamheid, participatie, beschermd wonen en opvang. Deze wet is belangrijk in relatie tot eigenaren en hun dieren daar waar sprake is van huiselijk geweld.

Huiselijk geweld

Huiselijk geweld is in deze wet gedefinieerd als lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring. De huiselijke kring wordt omschreven als een familielid, een huisgenoot, de echtgenoot of voormalig echtgenoot of een mantelzorger. Onder geestelijk geweld tegen mensen valt ook (dreigen met) geweld tegen huisdieren. Veel slachtoffers van huiselijk geweld blijven tot wel een jaar langer in onveilige situaties wonen, als ze hun huisdier niet kunnen meenemen uit de onveilige situatie. Dit levert in zulke onveilige thuissituaties grote risico's op.

Daarom is het belangrijk dat de gemeente een plan maakt om huiselijk geweld te voorkomen en te bestrijden en dat daarin de opvang van dieren als maatwerkvoorziening wordt meegenomen. De gemeentelijke Veilig Thuis-organisatie moet de maatwerkvoorziening afstemmen op o.a. de omstandigheden en mogelijkheden van de cliënt, ondersteuning ingevolge de [Participatiewet](#), en de godsdienstige gezindheid, de levensovertuiging en de culturele achtergrond van de cliënt.

Verplichtingen gemeente:

- Een Veilig Thuis-organisatie inrichten
- Periodiek een plan vaststellen voor het door het gemeentebestuur te voeren beleid met betrekking tot maatschappelijke ondersteuning en maatwerkvoorzieningen daarin meenemen
- Dieren in relatie tot huiselijk geweld als maatwerkvoorziening opnemen
- Snelle en adequate maatwerkvoorzieningen bieden aan personen en hun dieren die opvang behoeven, als zij de thuissituatie hebben verlaten in verband met risico's voor hun veiligheid als gevolg van huiselijk geweld

Aanbeveling gemeente

- Contact opnemen met [Stichting Mendoo](#)

In de [Wet maatschappelijke ondersteuning 2015](#) is het volgende vastgelegd:

Artikel 1.2.1

Een ingezetene van Nederland komt overeenkomstig de bepalingen van deze wet in aanmerking voor een maatwerkvoorziening, bestaande uit:

- c. opvang, te verstrekken door het college van de gemeente tot welke hij zich wendt, indien hij de thuissituatie heeft verlaten, al dan niet in verband met risico's voor zijn veiligheid als gevolg van huiselijk geweld, en niet in staat is zich op eigen kracht, met gebruikelijke hulp, met mantelzorg of met hulp van andere personen uit zijn sociale netwerk te handhaven in de samenleving.

Artikel 2.1.2

1. De gemeenteraad stelt periodiek een plan vast met betrekking tot het door het gemeentebestuur te voeren beleid met betrekking tot maatschappelijke ondersteuning.
2. Het plan beschrijft de beleidsvoornemens inzake door het college te nemen besluiten of te verrichten handelingen die erop gericht zijn:
 - a. de sociale samenhang, de toegankelijkheid van voorzieningen, diensten en ruimten voor mensen met een beperking te bevorderen, de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente te bevorderen, alsmede huiselijk geweld te voorkomen en te bestrijden;
 - g. maatwerkvoorzieningen te bieden aan personen die niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving en beschermd wonen of opvang behoeven in verband met psychische of psychosociale problemen of omdat zij de thuissituatie hebben verlaten, al dan niet in verband met risico's voor hun veiligheid als gevolg van huiselijk geweld;

Artikel 2.3.3

In spoedeisende gevallen, daaronder begrepen de gevallen waarin terstond opvang noodzakelijk is, al dan niet in verband met risico's voor de veiligheid als gevolg van huiselijk geweld, beslist het college na een melding als bedoeld in [artikel 2.3.2, eerste lid](#), onverwijld tot verstrekking van een tijdelijke maatwerkvoorziening in afwachting van de uitkomst van het onderzoek, bedoeld in artikel 2.3.2 en de aanvraag van de cliënt.

Artikel 2.3.5

4. Het college beslist tot verstrekking van een maatwerkvoorziening ter compensatie van de problemen bij het zich handhaven in de samenleving van de cliënt met psychische of psychosociale problemen en de cliënt die de thuissituatie heeft verlaten, al dan niet in verband met risico's voor zijn veiligheid als gevolg van huiselijk geweld, voor zover de cliënt deze problemen naar het oordeel van het college niet op eigen kracht, met gebruikelijke hulp, met mantelzorg of met hulp van andere personen uit zijn sociale netwerk dan wel met gebruikmaking van algemene voorzieningen kan verminderen of wegnemen. De maatwerkvoorziening levert, rekening houdend met de uitkomsten van het in [artikel 2.3.2](#) bedoelde onderzoek, een passende bijdrage aan het voorzien in de behoefte van de cliënt aan beschermd wonen of opvang en aan het realiseren van een situatie waarin de cliënt in staat wordt gesteld zich zo snel mogelijk weer op eigen kracht te handhaven in de samenleving.
5. De maatwerkvoorziening is, voor zover daartoe aanleiding bestaat, afgestemd op:
 - a. de omstandigheden en mogelijkheden van de cliënt,
 - b. zorg en overige diensten als bedoeld bij of krachtens de [Zorgverzekeringswet](#),
 - c. jeugdhulp als bedoeld in de [Jeugdwet](#) die de cliënt ontvangt of kan ontvangen,
 - d. onderwijs dat de cliënt volgt dan wel zou kunnen volgen,
 - e. betaalde werkzaamheden,
 - f. scholing die de cliënt volgt of kan volgen,
 - g. ondersteuning ingevolge de [Participatiewet](#),
 - h. de godsdienstige gezindheid, de levensovertuiging en de culturele achtergrond van de cliënt.

Artikel 3.3

De aanbieder, niet zijnde een aanbieder die hulpmiddelen of woningaanpassingen levert, stelt een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.

Artikel 4.1.1

1. Het college draagt zorg voor de inrichting van een Veilig Thuis-organisatie. [Artikel 2.6.1](#) is van overeenkomstige toepassing.
2. Veilig Thuis oefent de volgende taken uit:
 - a. het fungeren als meldpunt voor gevallen of vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling;
 - b. het naar aanleiding van een melding van huiselijk geweld of kindermishandeling of een vermoeden daarvan, onderzoeken of daarvan daadwerkelijk sprake is;
 - c. het beoordelen van de vraag of en zo ja tot welke stappen de melding van huiselijk geweld of kindermishandeling of een vermoeden daarvan aanleiding geeft;
 - d. het in kennis stellen van een instantie die passende professionele hulp kan verlenen bij huiselijk geweld of kindermishandeling, van een melding van huiselijk geweld of kindermishandeling of een vermoeden daarvan, indien het belang van de betrokkene dan wel de ernst van de situatie waarop de melding betrekking heeft daartoe aanleiding geeft;
 - e. het in kennis stellen van de politie of de raad voor de kinderbescherming van een melding van huiselijk geweld of kindermishandeling of een vermoeden daarvan, indien het belang van de betrokkene dan wel de ernst van de situatie waarop de melding betrekking heeft daartoe aanleiding geeft;
3. Veilig Thuis verstrekt aan degene die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling heeft, desgevraagd advies over de stappen die in verband daarmee kunnen worden ondernomen en verleent daarbij zo nodig ondersteuning.

Wet publieke gezondheid

De wet regelt de organisatie van de openbare gezondheidszorg, de bestrijding van infectieziektecrises en de isolatie (quarantaine) van personen/vervoermiddelen, die internationaal gezondheidsgevaaren kunnen opleveren. Ook regelt de wet de jeugd- en ouderengezondheidszorg.

GGD

Elke gemeente in Nederland is samen met andere gemeenten uit hun veiligheidsregio verplicht om via een gemeenschappelijke regeling een gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD) in te stellen en in stand te houden. De GGD is verantwoordelijk voor het uitvoeren van een aantal wettelijke taken van de gemeente op het gebied van de publieke volksgezondheid. Wettelijke taken van de GGD zijn onder meer: jeugdgezondheidszorg, medische milieukunde, technische hygiënezorg, bevolkingsonderzoeken, epidemiologie, gezondheidsvoorlichting, openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ), preventie en bestrijding van infectieziekten, coördinatie van infectieziektebestrijding, zoals tuberculosebestrijding, en Geneeskundige Hulpverlenings Organisatie in de Regio (GHOR).

Dierziekten

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) is verantwoordelijk voor de preventie, monitoring en bestrijding van meldingsplichtige en bestrijdingsplichtige dierziekten.

Zoönosen

Zoönosen zijn infecties die van dieren op mensen kunnen worden overgedragen. Organismen zoals bacteriën, virussen, parasieten en schimmels veroorzaken zoönosen. Ze worden overgedragen via voedsel, water en via contact met dieren. Ook kunnen ze worden overgedragen via geleedpotigen zoals muggen en teken. Voorbeelden zijn botulisme, vogelgriep, rabiës, psittacose, Q-koorts, toxoplasmose (gevaarlijk voor zwangere vrouwen) en salmonellose.

Overigens kunnen mensen omgekeerd ziekten op dieren overdragen: die ziekten worden anthroppoöönosen genoemd. Zoönosen kunnen tegelijkertijd anthroppoöönosen zijn.

De GGD (Gemeentelijke Gezondheidsdienst) is verantwoordelijk voor de bestrijding van infectieziekten bij mensen en werkt hierbij samen met andere organisaties, zoals de NVWA, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en de dierenartsen.

De GGD voert onder andere bron- en contactonderzoek uit bij patiënten met een zoönose, geeft voorlichting over zoönosen en adviseert over preventieve maatregelen.

Op basis van de Gezondheidswet mag de GGD bij een vermoedelijk geval van zoönose bij mensen een beroep op de NVWA doen om de bron van de besmetting op te sporen en, als het mogelijk is, weg te halen.

De veiligheidsregio's zijn verantwoordelijk voor de crisisbeheersing en rampenbestrijding in Nederland. Bij een uitbraak van een zoönose kan de veiligheidsregio een rol spelen bij de coördinatie van de bestrijding van de ziekte.

Kadavers

Ook kadavers vergroten de kans op een uitbraak en uitbreiding van ziekte onder mensen en dieren. Dode of zieke dieren kunnen ziekteverwekkers met zich meedragen en als mensen deze dieren aanraken, of dieren deze dode of zieke dieren eten kunnen ze hiervan zelf ziek worden.

Omdat de gemeente verantwoordelijk is voor het onderhoud van de openbare ruimte en het verwijderen van dode dieren uit de openbare ruimte van belang is voor de volksgezondheid, is dit een gemeentelijke taak.

Het ophalen/verwijderen van kadavers uit het wild wordt door gemeenten vaak uitbesteed aan dierenambulances, inclusief tijdelijke opslag voor gecoördineerde kadaververwerking en destructie. Het inrichten van tijdelijke opslag, te gebruiken door burgers in geval van gecoördineerde verzameling en afvoer van de kadavers van gezelschapsdieren (*artikel 3.5 Wet dieren*), wordt door gemeenten ook vaak uitbesteed aan dierenambulances.

Overigens is het ook verstandig sommige kadavers te laten liggen waar dat kan: die vormen voedsel voor aaseters (sommige vogels, zoogdieren en insecten). Dit kan alleen bij dieren die niet van ziekte worden verdacht. Laat kadavers nooit op wegen liggen om nieuwe verkeersslachtoffers te voorkomen en leg ze bij voorkeur ver van de bewoonde wereld. Het laten liggen van kadavers in o.a. natuurgebieden is goed voor de biodiversiteit.

Miltvuurbosjes

Een miltvuurbosje is een historisch landschapselement dat op het platteland kan worden aangetroffen. Dit zijn bosjes van bomen en struikgewas, die boven op kadavers staan van dieren die zijn overleden aan een besmettelijke ziekte zoals miltvuur. Vaak liggen de bosjes midden in een weiland of aan de rand van een weiland zo ver mogelijk van een boerderij vandaan. Vaak zijn ze geïsoleerd door een omliggende ringsloot. Deze bosjes zijn vroeger geplant om te voorkomen dat mensen de kadavers per ongeluk weer zouden opgraven. Omdat miltvuursporen wel 200 jaar levensvatbaar kunnen blijven, is het verstandig deze bosjes nooit te rooien en vervolgens de bodem om te woelen, bijvoorbeeld om er huizen op te zetten.

Als een pestbosje (abusievelijk) wordt geruimd, kunnen de ‘witte kuilen’ (ongebluste kalk) een aanwijzing zijn dat de nodige veiligheidsmaatregelen moeten worden genomen, omdat er nog sporen van de miltvuurbacterie aanwezig kunnen zijn.

Maatregelen gericht op gebouwen, goederen en vervoermiddelen

In geval van een besmetting in gebouwen, goederen of vervoersmiddelen kan de burgemeester of voorzitter van een veiligheidsregio opdracht geven zaken/vectoren te ontsmetten of vernietigen of zelfs een verbod uitvaardigen het gebouw/terrein/vervoermiddel te betreden dan wel opdracht geven het gebouw/terrein te sluiten. Dit kan effect hebben op dieren van veehouderijen, dierentuinen, dierenpensions, dierenopvangcentra, dierenambulances et cetera, maar kan aan de andere kant verspreiding naar andere dieren voorkomen.

Verplichtingen gemeente:

- Via de gemeenschappelijke regeling een gemeentelijke GGD instellen en in stand houden
- Wettelijke taken (laten) uitvoeren op het gebied van publieke gezondheid
- Preventie en bestrijding van infectieziekten, inclusief zoönosen zoals vogelgriep
- Goede afspraken maken met GGD, veiligheidsregio en andere samenwerkingspartners, inclusief dierenhulporganisaties, over preventie en bestrijding van infectieziekten en zoönosen
- Goede afspraken maken over ophalen en destructie van kadavers in de openbare ruimte
- Geen toestemming geven in bestemmingsplannen voor verwijderen miltvuurbosjes

In de Wet publieke gezondheid is onder meer het volgende vastgelegd:

Artikel 2

1. Het college van burgemeester en wethouders bevordert de totstandkoming en de continuïteit van en de samenhang binnen de publieke gezondheidszorg en de afstemming ervan met de curatieve gezondheidszorg en de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen.
2. Ter uitvoering van de in het eerste lid bedoelde taak draagt het college van burgemeester en wethouders in ieder geval zorg voor:
 - a. het verwerven van, op epidemiologische analyse gebaseerd, inzicht in de gezondheidssituatie van de bevolking,
 - b. het elke vier jaar, voorafgaand aan de opstelling van de nota gemeentelijke gezondheidsbeleid, bedoeld in artikel 13, tweede lid, op landelijk gelijkvormige wijze verzamelen en analyseren van gegevens over deze gezondheidssituatie,
 - c. het bewaken van gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen,
 - d. het bijdragen aan opzet, uitvoering en afstemming van preventieprogramma's, met inbegrip van programma's voor de gezondheidsbevordering,
 - e. het bevorderen van medisch milieukundige zorg,
 - f. het bevorderen van technische hygiënezorg,
 - g. het bevorderen van psychosociale hulp bij rampen,
 - h. het geven van prenatale voorlichting aan aanstaande ouders,

Artikel 14

Ter uitvoering van bij of krachtens deze wet opgedragen taken dragen de colleges van burgemeester en wethouders van gemeenten die behoren tot een regio als bedoeld in de Wet veiligheidsregio's, via het treffen van een gemeenschappelijke regeling zorg voor de instelling en instandhouding van een regionale gezondheidsdienst in die regio.

Artikel 47

1. Indien er een geground vermoeden bestaat van een besmetting kan de burgemeester dan wel de voorzitter van de veiligheidsregio terreinen, gebouwen, vervoermiddelen of goederen controleren op de aanwezigheid van een besmetting, zo nodig door het nemen van monsters.
2. In het geval van een besmetting kan de burgemeester dan wel de voorzitter van de veiligheidsregio:
 - a. voorschriften van technisch-hygiënische aard geven,
 - b. terreinen, gebouwen, vervoermiddelen of goederen ontsmetten, met inbegrip van de vernietiging van vectoren.
3. In het geval van een besmetting waarbij ernstig gevaar dreigt voor de volksgezondheid, kan de burgemeester dan wel de voorzitter van de veiligheidsregio:
 - a. gebouwen of terreinen dan wel gedeelten daarvan sluiten,
 - b. een verbod uitvaardigen tot het gebruik maken of betreden van vervoermiddelen,
 - c. waren vernietigen.

Wet veiligheidsregio's

Op het gebied van de veiligheid van dieren heeft de gemeente een rol. Volgens de Wet veiligheidsregio's (Wvr) is het college belast met het organiseren van brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.

De brandweer heeft als taak te zorgen voor de veiligheid van mens én dier bij ongevallen anders dan bij brand.

Om naast het welzijn en de veiligheid van mensen ook die van dieren te waarborgen in het geval van een ramp, is het belangrijk dat de gemeente in haar rampenbestrijdings- en crisisplan maatregelen opneemt voor de veiligheid van alle dieren (gehouden en wild). Denk aan evacuatie, vervoeren, redden, identificeren, registreren, veterinaire zorg bieden, (tijdelijk) opvangen, matchen, maar ook aan op een verantwoorde manier kadavers ruimen om (verspreiding van) ziektes te voorkomen. Denk hierbij ook aan vogelgriep. De GGD kan hierin adviseren.

Het is belangrijk te weten dat veel mensen niet blijken te willen evacueren, als niets voor hun dieren is geregeld. Tijdens rampen blijken sommige mensen ook onbedoeld hun eigen leven in de waagschaal stellen om dieren te redden. Een goede rampenorganisatie waarin dieren worden 'meegenomen' kan dodelijke ongelukken met mensen voorkomen, nog los van de wettelijke zorgplicht voor dieren die een ieder heeft.

Het is van groot belang dat afspraken worden gemaakt met dierenhulporganisaties en dat zij worden opgeleid, getraind en betrokken bij oefeningen vanuit de bestaande rampenbestrijdingsorganisatie.

Verplichtingen gemeente:

- Organiseren van brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening
- Een gemeenschappelijke regeling treffen inzake de veiligheidsregio
- Afspraken maken met dierenhulporganisaties voor dierenvervoer, veterinaire zorg en dierenopvang, inclusief financiële afspraken in samenspraak met de veiligheidsregio in het kader van rampenbestrijding
- Dierenhulporganisaties opnemen in de officiële rampenbestrijdingsorganisatie en betrekken bij oefeningen

In de Wet veiligheidsregio's is vastgelegd:

Artikel 2

Het college van burgemeester en wethouders is belast met de organisatie van:

- a. de brandweezorg;
- b. de rampenbestrijding en de crisisbeheersing;
- c. de geneeskundige hulpverlening.

Artikel 3

Tot de brandweerzorg behoort:

- a. het voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen en beperken van ongevallen bij brand en al hetgeen daarmee verband houdt;
- b. het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand.

Artikel 5

De burgemeester heeft het opperbevel in geval van een ramp of van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan. Degenen die aan de bestrijding van een ramp deelnemen, staan onder zijn bevel.

Artikel 7

1. De burgemeester draagt er zorg voor dat de bevolking informatie wordt verschaft over de oorsprong, de omvang en de gevolgen van een ramp of crisis die de gemeente bedreigt of treft, alsmede over de daarbij te volgen gedragslijn. De informatie wordt zoveel mogelijk onverwijld omgezet in de Nederlandse Gebarentaal.
2. De burgemeester draagt er zorg voor dat aan de personen die in zijn gemeente zijn betrokken bij de rampenbestrijding of de crisisbeheersing, informatie wordt verschaft over die ramp of crisis, de risico's die hun inzet daarbij heeft voor hun gezondheid en de voorzorgsmaatregelen die in verband daarmee zijn of zullen worden getroffen.

Artikel 9

De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten die behoren tot een regio als bedoeld in [artikel 8](#), treffen een gemeenschappelijke regeling, waarbij een openbaar lichaam wordt ingesteld met de aanduiding: veiligheidsregio.

Artikel 10

Bij de regeling, bedoeld in [artikel 9](#), worden aan het bestuur van de veiligheidsregio de volgende taken en bevoegdheden overgedragen:

- a. het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises;
- b. het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald;
- c. het adviseren van het college van burgemeester en wethouders over de taak, bedoeld in [artikel 3, eerste lid](#);
- d. het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing;
- e. het instellen en in stand houden van een brandweer;
- f. het instellen en in stand houden van een GHOR;
- g. het voorzien in de meldkamerfunctie;
- h. het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel;
- i. het inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij de onder d, e, f, en g genoemde taken.

2. Wet- en regelgeving specifiek gericht op dieren

Wet dieren

De Wet dieren (Wd) is de belangrijkste wet voor gehouden dieren, zoals gezelschapsdieren en landbouwhuisdieren, en bundelt alle regels ten aanzien van gehouden dieren in één wet.

De Wd biedt een uitgebreid kader voor regels over dierenwelzijn, diergezondheid en andere diergerelateerde kwesties. De wet erkent de intrinsieke waarde van dieren en heeft tot doel gezondheid en welzijn van dieren te bevorderen, rekening houdend met ethische aspecten bij biotechnologie. De wet reguleert ook het gebruik van diervoeders, diergeneesmiddelen en diergeneeskunde. De wet stelt regels voor het gebruik en het vervoer van dieren, maar ook voor identificatie en registratie van dieren, diergeneeskundige handelingen, besmettelijke dierziekten en kadavers. Fokken van dieren en handel in dieren worden middels de Wd gereguleerd. Verder verbiedt deze wet, dieren te gebruiken als prijs of deel te laten nemen aan dierengevechten. Ook heeft de Wd regels voor wedstrijden met dieren en voor vertoning van dieren. Tenslotte behandelt deze wet ook het veterinair tuchtrecht.

Het is te veelomvattend om hier alle onderdelen van de Wet dieren te behandelen, maar het groene kader aan het einde van deze paragraaf geeft een goed beeld.

Een paar zaken zijn belangrijk om er uit te lichten:

Intrinsieke waarde

De Wd erkent de eigen waarde van het dier, los van nut voor de mens. Tevens erkent de Wd dat dieren gevoel hebben, dat het belangrijk is zoveel mogelijk inbreuk op de integriteit en het welzijn van het dier te voorkomen en dat zorg voor dieren is verzekerd. Die zorg betekent volgens de Wd dat dieren in de praktijk vrij moeten zijn van dorst, honger, onjuiste voeding, fysiek of fysiologisch ongerief, pijn, verwonding, ziektes, angst en chronische stress, en dat ze niet beperkt worden in hun natuurlijke gedrag.

Zorgplicht

Op grond van artikel 1.4 van de Wet dieren heeft iedere burger een zorgplicht voor dieren. Dit artikel zal op 1 juli 2024 in werking treden. Dit betekent dat handelingen die mogelijk schade kunnen toebrengen aan het dier achterwege moeten worden gelaten of, voor zover mogelijk, moeten worden voorkomen of beperkt.

Dieren in nood / dierenmishandeling

Wet dieren artikel 2.1 lid 6 bepaalt dat een ieder, ook de gemeente, verplicht is een dier in nood, gehouden of wild, de nodige zorg te verlenen. Dit geldt voor zowel gehouden als wilde dieren.

Dode dieren / kadavers

De Wet dieren artikel 3.5 verplicht de gemeente om een regeling te treffen voor kadavers van (huis)dieren in de openbare ruimte uit oogpunt van de openbare orde en volksgezondheid ((laten)verwijderen en destructie). Zie hiervoor ook de paragraaf over de Wet publieke gezondheid.

Huis- en hobbydierenlijst (Positieflijst)

De Wet dieren geeft aan welke dieren als huisdier kunnen worden gehouden. Niet alle dieren zijn immers geschikt om als huisdier te worden gehouden omdat ze beschermd zijn, ziektes kunnen overdragen of gevaarlijk zijn of omdat hun welzijn in gevangenschap in gevaar komt. In de Wet dieren is vastgelegd dat hiervoor een lijst wordt opgesteld. Dit is een lijst van zoogdieren die zonder

vergunning door particulieren gehouden mogen worden. De Minister heeft aangekondigd dat de [Huis- en Hobbydierenlijst](#) van kracht wordt vanaf 1 juli 2024. Dit betekent dat er vanaf die datum nog maar 30 soorten zoogdieren als huisdier gehouden mogen worden.

Verplichtingen gemeente

- De nodige zorg verlenen aan dieren in nood, gehouden en wild
- Bij kadavers van gezelschapsdieren (laten) nagaan of het dier is gechipt en geregistreerd en dier melden bij aangiftepunt
- Inspectiediensten inschakelen in geval van verwaarlozing of mishandeling van dieren

Aanbevelingen voor gemeente

- Inwoners informeren via de gemeentelijke website en andere kanalen over wat ze moeten doen als ze dieren in nood aantreffen met telefoonlijst van 144 en dierenhulporganisaties
- Inwoners informeren over Huis- en hobbydierenlijst
- Zorgen voor financiële ondersteuning van dierenopvangcentra en dierenambulances in samenwerking met provincie
- Zorgen dat de dierenambulance parkeervergunningen krijgt evenals een ontheffing voor het rijden op rijstroken die gereserveerd zijn voor openbaar vervoer en hulpdiensten

In de [Wet dieren](#) is het volgende vastgelegd:

Artikel 1.3. Intrinsieke waarde

1. De intrinsieke waarde van het dier wordt erkend.
2. Onder erkenning van de intrinsieke waarde als bedoeld in het eerste lid wordt verstaan erkenning van de eigen waarde van dieren, zijnde wezens met gevoel. Bij het stellen van regels bij of krachtens deze wet, en het nemen van op die regels gebaseerde besluiten, wordt ten volle rekening gehouden met de gevolgen die deze regels of besluiten hebben voor deze intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Daarbij wordt er in elk geval in voorzien dat de inbreuk op de integriteit of het welzijn van dieren, verder dan redelijkerwijs noodzakelijk, wordt voorkomen en dat de zorg die de dieren redelijkerwijs behoeven is verzekerd.
3. Voor de toepassing van het tweede lid wordt tot de zorg die dieren redelijkerwijs behoeven in elk geval gerekend dat dieren zijn gevrijwaard van:
 - a. dorst, honger en onjuiste voeding;
 - b. fysiek en fysiologisch ongerief;
 - c. pijn, verwonding en ziektes;
 - d. angst en chronische stress;
 - e. beperking van hun natuurlijk gedrag;voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.

Artikel 1.4. Algemene zorgplicht

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor dieren.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor dieren worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van

hem kunnen worden geleverd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Artikel 2.1 Dierenmishandeling

1. Het is verboden om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.
2. Tot de in het eerste lid verboden gedragingen worden in ieder geval gerekend:
 - a. een dier arbeid doen verrichten die kennelijk zijn krachten te boven gaat of waartoe het uit hoofde van zijn toestand ongeschikt is;
 - b. een koe met overvolle uier vervoeren of op een markt of openbare verkoping ten verkoop houden;
 - c. bij de verlossing van een koe gebruikmaken van dierlijke trekkracht of van een niet daarvoor toegelaten krachttoestel, en
 - d. een hond als trekkracht gebruiken met uitzondering van de sledehondensport, voor zover toegelaten.
3. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen voorts gedragingen worden aangewezen die in ieder geval worden gerekend tot de verboden gedragingen, bedoeld in het eerste lid.
4. Bij ministeriële regeling kunnen regels worden gesteld voor een toelating als bedoeld in het tweede lid, onderdeel c en d, of voor de bij algemene maatregel van bestuur, bedoeld in het derde lid, aangewezen gedragingen.
5. Van de krachtens het derde lid aangewezen gedragingen kan, al dan niet in daarbij aangewezen gevallen, deel uitmaken het gebruik van voorwerpen die bij dieren pijn of letsel kunnen veroorzaken, dan wel de gezondheid of het welzijn kunnen benadelen.
6. Een ieder verleent een hulpbehoevend dier de nodige zorg.
7. Het bij en krachtens het eerste tot en met het zesde lid bepaalde is tevens van toepassing ten aanzien van andere dan gehouden dieren.

Artikel 2.2. Houden van dieren

1. Het is verboden dieren te houden die niet behoren tot door Onze Minister aangewezen diersoorten of diercategorieën.
6. Het is verboden bij ministeriële regeling aangewezen dieren te houden. Een dier als bedoeld in de eerste volzin wordt aangewezen indien het een gevaar kan opleveren voor mens of dier.
7. Het is verboden dieren behorende tot bij algemene maatregel van bestuur aangewezen diersoorten of diercategorieën van het ouderdier te scheiden voordat die dieren een bij die maatregel vastgestelde leeftijd hebben bereikt.
8. Het is houders van dieren verboden aan deze dieren de nodige verzorging te onthouden.

Artikel 2.3 Wet dieren: bevat bepalingen over het gebruik van dieren

Artikel 2.4 Wet dieren: bevat bepalingen over de identificatie van dieren

Artikel 2.5 Wet dieren: bevat bepalingen over het vervoer van dieren

Artikel 2.6 Wet dieren: bevat bepalingen over fokken van dieren

Artikel 2.7 Wet dieren: bevat bepalingen over de handel in dieren

Artikel 2.8 Wet dieren: bevat bepalingen over diergeneeskundige handelingen

Artikel 2.9 Wet dieren: bevat bepalingen over de bevoegdheid tot het verrichten van diergeneeskundige handelingen

Artikel 2.10 Wet dieren: bevat bepalingen over het doden van dieren

Artikel 2.12 Wet dieren: bevat bepalingen over het melden van een dierziekte, zoönose, ziekteverwekker of ziekteverschijnsel

Artikel 2.13 Wet dieren: bevat bepalingen over het verbod op het gebruik van dieren als prijs

Artikel 2.14 Wet dieren: bevat bepalingen over het verbod op diereengevechten

Artikel 2.15 Wet dieren: bevat bepalingen over wedstrijden met dieren

Artikel 2.16 Wet dieren: bevat bepalingen over de vertoning van dieren

§ 2.2 Wet dieren: bevat regels over de veiligheid, deugdelijkheid en samenstelling van diervoeders, ook met het oog op het milieu

§ 2.3 Wet dieren: bevat regels over diergeneesmiddelen en het gebruik van ziekteverwekkers

§ 2.4 Wet dieren: bevat regels over biotechnologie

§ 2.5 Wet dieren: bevat regels over verboden stoffen

Hoofdstuk 3 Wet dieren: bevat algemene regels over dierlijke producten, de productie van vlees, (verplichtingen in) werkgebieden, kadavers gezelschapsdieren, vergoedingen en aanvullende regels over dierlijke producten in relatie tot het milieu

Artikel 3.5. Kadavers gezelschapsdieren

1. Indien kadavers van gezelschapsdieren zijn aangewezen ingevolge [artikel 3.3, eerste lid](#), worden bij gemeentelijke verordening ten aanzien van deze producten regels gesteld ter zake van:
 - a. het aangeven en het bewaren door de houder van kadavers van gezelschapsdieren;
 - b. het ophalen van kadavers van gezelschapsdieren, en
 - c. het overdragen van kadavers van gezelschapsdieren aan de ondernemer binnen wiens werkgebied het materiaal zich bevindt.
2. Indien tussen een gemeente en de in het eerste lid, onderdeel c, bedoelde ondernemer een overeenkomst is gesloten omtrent de in het eerste lid, onderdelen b en c, genoemde onderwerpen, behoeft de gemeentelijke verordening geen voorschriften over die onderwerpen te bevatten.
3. De ondernemer, bedoeld in het eerste lid, onderdeel c, verwerkt of verwijdt de aan hem overgedragen kadavers van gezelschapsdieren.
4. De in het eerste lid bedoelde voorschriften en het derde lid zijn niet van toepassing indien kadavers van gezelschapsdieren worden verwijderd door een ander dan de ondernemer, bedoeld in het eerste lid, onderdeel c, voor zover dit geschiedt op een wijze die ingevolge de krachtens [artikel 3.1](#) gestelde voorschriften is toegestaan.

Hoofdstuk 4 Wet dieren. Toelating beroepen in de uitoefening van de diergeneeskunde: bevat regels voor toelating beroepen in de uitoefening van de diergeneeskunde: toelating dierenartsen en andere personen, zorgplichten, register, titelbescherming en specialismen.

Hoofdstuk 5 Wet dieren. Maatregelen: bevat artikelen over spoedeisendheid en maatregelen ter preventie, bestrijding en aanwijzing van besmettelijke dierziekten, zoönosen en ziekteverschijnselen, besmette of van besmetting verdachte dieren evenals dieren die een gevaar kunnen opleveren voor verspreiding van een dierziekte/zoönose/ziekteverschijnsel, producten of voorwerpen voor zover deze drager van een ziekteverwekker kunnen zijn of een gevaar voor verspreiding van een ziekteverwekker kunnen opleveren, gebouwen/ruimten/terreinen/gebieden waar (de verdenking van) een ziekteverwekker aanwezig is, de medewerking van burgemeesters,

de bevoegdheden voor onderzoek, bestuurlijke maatregelen voor dieren en producten / diervoeders / bedrijven / inrichtingen / locaties, bevoegdheden burgemeester, kosten, en meldingsplicht onregelmatigheden

Artikel 5.8. Medewerking burgemeesters

1. Onze Minister stelt de burgemeester van de gemeente waar krachtens deze paragraaf of een EU-rechtshandeling als bedoeld in artikel 5.1, vierde lid, een maatregel is getroffen, hiervan onverwijld in kennis.
2. De burgemeester van de betrokken gemeente verleent zijn medewerking bij het plaatsen en het weer verwijderen van waarschuwborden en kentekenen.

Artikel 5.13. Bevoegdheden burgemeester

1. De burgemeester van de gemeente waar zich een dier bevindt dat in strijd met het bepaalde krachtens artikel 2.6, tweede lid, onderdeel a, onder 2°, is gefokt, of dat in strijd met het bepaalde bij en krachtens artikel 2.2, zesde lid, eerste volzin, wordt gehouden, kan besluiten dat dit dier:
 - a. naar een door hem aangewezen plaats wordt vervoerd, en
 - b. aldaar wordt gedood.
2. De burgemeester voert de handeling, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, niet uit indien de houder binnen zes weken nadat het besluit, bedoeld in het eerste lid, aan hem is bekendgemaakt, een verzoek als bedoeld in artikel 8:81 van de Algemene wet bestuursrecht heeft ingediend en op dat verzoek niet afwijzend is beslist.

Artikel 5.14. Kosten

De kosten van de maatregelen getroffen krachtens deze paragraaf komen ten laste van de houder van het dier, het product, het diervoeder, het diergeneesmiddel of de samenstelling van een diervoeder en een diergeneesmiddel, dan wel de exploitant van het bedrijf, de inrichting dan wel de locatie.

Hoofdstuk 6 Wet dieren: bevat regels voor de uitvoering van EU-rechtshandelingen voortvloeiend uit een aantal artikelen van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. Dit gaat onder meer over strafbaarstelling van overtreding van EU-verordeningen ende aanwijzing van bevoegde instanties voor EU-verordeningen.

Hoofdstuk 7 Wet dieren: bevat regels voor vergunningen, erkenningen, toestemmingen, toelatingen, registraties, bewijs van vakbekwaamheid, goedkeuring, vrijstelling, ontheffing, algemeen verbindend verklaring of certificeringmeldingen en registers. De Wd zegt iets over de grondslag, een register, verlening en wijziging / geldingsduur / voorschriften / beperkingen / procedure / verlenging / schorsing / intrekking / mededeling van besluiten en adviescommissies.

Hoofdstuk 8 Wet dieren. Handhaving: bevat regels voor handhaving.

§ 8.1 Wet dieren, Toezicht: behandelt de aanwijzing van toezichthouders, aanvullende toezichtsbevoegdheden, monsterneming en medewerkingsplicht.

§ 8.2 Wet dieren, Herstelmaatregelen: behandelt bestuursdwang

§ 8.3 Wet dieren, Bestuurlijke boete: behandelt definities, bevoegdheid, hoogte bestuurlijke boete, samenloop met strafrecht.

§ 8.4 Wet dieren, Strafrechtelijke handhaving: behandelt strafbaarstelling, strafmaat, uitoefening diergeneeskunde ondanks tuchtrechtelijke ontzegging, aanwijzing opsporingsambtenaren.

§ 8.5 Wet dieren, Veterinair tuchtrecht: behandelt indiening klacht, veterinair tuchtcollege, benoeming leden college, verwantschap en rechtspositie leden college, ambtsverwaarlozing, geheimhouding, vergoedingen, voorlopig onderzoek, samenstelling tuchtcollege bij zitting, openbaarheid behandeling, horen van beklaagde, getuigen en deskundigen, voegen en splitsen van behandeling van klachten, wraking leden tuchtcollege, beslissingen veterinair tuchtcollege, tuchtrechtelijke maatregelen, gegrondverklaring zonder oplegging van een maatregel, nadere eisen aan beslissing, nietigheid beslissingen college, beroep, veterinair beroepscollege, samenstelling beroepscollege bij zitting, procedurele aspecten bij beroepszaken, (nadere eisen aan) beslissingen in beroep, acties wegens vertraging, herstel van opgelegde ontzegging, nadere regels voor de goede uitvoering van tuchtrecht.

§ 8.6 Wet dieren: behandelt gidsen voor goede praktijken

Hoofdstuk 9 Wet dieren, Financiën: bevat paragrafen over retributies, het Diergezondheidsfonds, tegemoetkomingen en de diergezondheidsheffing.

Besluit diergeneeskundigen

Het Besluit diergeneeskundigen bevat bepalingen over de opleiding, registratie, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van dierenartsen en andere beroepsbeoefenaren in de diergeneeskunde.

Het besluit bepaalt onder meer:

- De ingrepen die bij verschillende diersoorten zijn toegestaan
- De ingrepen die ter identificatie zijn toegestaan
- Registratie van identificatie
- Voorwaarden voor ingrepen
- Wat diergeneeskundige handelingen zijn
- Welke (diergeneeskundige) handelingen dierenartsassistenten/ paraveterinair / dierenfysiotherapeuten / embryotransplantateurs / embryowinners / dierverloskundigen / castrateurs mogen verrichten
- Opleiding en registratie van diergeneeskundigen, dierverloskundigen en castrateurs
- De voorwaarden waaronder diergeneesmiddelen mogen worden gebruikt en verkocht

De gemeente heeft hiermee te maken via medewerkers die tijdens hun werk zieke of gewonde dieren aantreffen. Dieren die ziek of gewond zijn moeten gezien worden door een dierenarts. Ook opvangcentra die een contract hebben met gemeenten voor de opvang van zwervdieren hebben vaak een vaste dierenarts met wie ze samenwerken. De kosten voor diergeneeskundige handelingen worden via het contract dat de gemeente heeft met het dierenopvangcentrum door de gemeente betaald.

Verplichtingen gemeente

- Diergeneeskundige handelingen alleen door diergeneeskundigen laten uitvoeren

Besluit diergeneeskundigen

Besluit diergeneesmiddelen 2022

Het Besluit diergeneesmiddelen 2022 geeft regels voor:

- Het doen van dierproeven met diergeneesmiddelen, diervoeders en andere stoffen
- Het in de handel brengen van een dier na een proef
- Het voorschrijven van en het gebruik van diergeneesmiddelen
- Vergunningen voor groothandel en kleinhandel in diergeneesmiddelen
- Levering, bewaring en gebruik van diergeneesmiddelen
- Gebruik van diergeneesmiddelen
- Ziekteverwekkers (meldplicht en erkenning voorhanden of in voorraad houden)
- Controle en onderzoek

Een gemeente kan met dit besluit te maken krijgen bij door de gemeente gerunde stadsboerderijen en kinderboerderijen. Maar ook dierenopvangcentra waarmee een gemeente een contract heeft voor de opvang van zwerdieren en wildopvangcentra moeten zich houden aan de regels uit dit besluit.

Sommige handelingen mogen alleen plaatsvinden door een dierenarts. Sommige medicijnen mogen alleen worden toegediend door een dierenarts. En sommige diergeneesmiddelen mogen alleen bij een dierenarts worden bewaard.

Verplichtingen gemeente

- Diergeneesmiddelen op de voorgeschreven manier (laten) bewaren en gebruiken

In het [Besluit diergeneesmiddelen 2022](#) is onder meer het volgende vastgelegd:

Artikel 5.2. Bewaren en behandelen van diergeneesmiddelen

Bij ministeriële regeling kunnen regels worden gesteld over het bewaren en behandelen van diergeneesmiddelen.

Artikel 5.3. Gebruik van diergeneesmiddelen

1. Onze Minister kan voorschriftplichtige diergeneesmiddelen aanwijzen waarvan toepassing is voorbehouden aan een dierenarts of een andere persoon die is toegelaten tot het beroepsmatig verrichten van diergeneeskundige handelingen vanwege een gevaar voor de volksgezondheid, diergezondheid, het dierenwelzijn of milieu.
2. Bij ministeriële regeling kunnen regels worden gesteld over het onder de verantwoordelijkheid van een dierenarts toepassen van diergeneesmiddelen als bedoeld in de artikelen 112, derde lid, 113, derde lid, en 114, vijfde lid, van verordening (EU) nr. 2019/6.
3. Bij ministeriële regeling worden regels gesteld over het toepassen van antimicrobiële diergeneesmiddelen door dierenartsen en houders van dieren.

Besluit diergezondheid

Het Besluit diergezondheid bevat regels voor de preventie en bestrijding van dierziekten en wijzigt andere besluiten zoals het Besluit diergeneesmiddelen en het Besluit houders van dieren en het Besluit identificatie en registratie van dieren. Het bevat regels voor locaties waar dieren gehouden worden, voor besmette en van besmetting verdachte dieren, borden en kentekenen, monitoringsprogramma's, waardevaststellingen van dieren en diergezondheidsheffingen.

De gemeente kan direct met regels uit dit besluit te maken krijgen in het geval van bijvoorbeeld door de gemeente beheerde stadsboerderijen en kinderboerderijen of indirect indien op een veehouderij die binnen de gemeente ligt een besmettelijke dierziekte wordt geconstateerd.

DierVizier heeft een uitgebreid [dossier Dierziekten](#).

Regeling diergezondheid

Deze regeling is eveneens bedoeld om de gezondheid van dieren te beschermen, en om uitbraken en de verspreiding van dierziekten te voorkomen. De regeling bevat voorschriften voor de preventie, bestrijding en uitroeiing van bepaalde overdraagbare spongiforme encefalopathieën (TSE's) en andere ziekten bij dieren. De regeling bevat ook voorschriften voor de traceerbaarheid van bepaalde gehouden landdieren en broedeieren.

Verplichtingen gemeente

- Waarschuwborden en kentekenen aanbrengen en/of op grondgebied toestaan indien door de minister gevraagd
- Zich houden aan de door de minister gegeven instructies en voorschriften zoals onder meer vermeld op de bebording en kentekenen
- Meewerken aan monitoringsprogramma's indien door de minister gevraagd

In het [Besluit diergezondheid](#) is onder meer het volgende vastgelegd:

Artikel 2.3. Borden en kentekenen

1. Onze Minister wijst modellen aan van waarschuwborden en kentekenen als bedoeld in [artikel 5.6, derde lid, onderdelen a en b, van de wet](#).
2. Het is verboden dieren, producten of voorwerpen te vervoeren van en naar gebouwen, ruimten, terreinen, gebieden of andere onroerende zaken waar een kenteken als bedoeld in [artikel 5.6, derde lid, onderdeel b, van de wet](#) is geplaatst.
3. De toegang tot gebouwen, ruimten, terreinen, gebieden of andere onroerende zaken waar een kenteken als bedoeld in [5.6, derde lid, van de wet](#) is geplaatst, of door Onze Minister aangewezen gedeelten daarvan, is aan anderen dan door Onze Minister aan te wijzen personen of groepen van personen verboden.

Artikel 3.3. Meewerkverplichting exploitant

Een exploitant als bedoeld in artikel 4, onderdeel 24, van verordening nr. (EU) 2016/429 verleent medewerking ten behoeve van het nemen van monsters van de door hem gehouden dieren, kadavers, delen van dieren of dierlijke producten en staat deze af aan het op grond van [artikel 3.1](#) aangewezen instelling ter uitvoering van de aangewezen monitoringsprogramma's.

Besluit houders van dieren

Het Besluit houders van dieren bevat specifieke regels voor houders van dieren. Het besluit maakt onderscheid tussen het houden van dieren voor landbouwdoeleinden, het houden van dieren anders dan voor landbouwdoeleinden en het houden van dieren voor vertoning (denk aan circussen, andere optredens, dierentuinen, tentoonstellingen en dierenkeuringen). Ook staat er een hoofdstuk in over het doden van dieren voor de productie van dierlijke producten.

Artikelen gaan onder andere over verboden gedragingen ten aanzien van dieren, criteria voor de aanwijzing van diersoorten of diercategorieën op de positieflijst (Huis- en hobbydierenlijst), regels over algemene huisvestings- en verzorgingsnormen, fokken, vakbekwaamheid, gezondheid, vaccinatie, informatieverstrekking bij verkoop, reiniging en ontsmetting, de 'bescherming' van dieren bij het doden, het gebruik van medicijnen voor diergeneeskundig gebruik en evenementen met dieren.

Regeling houders van dieren

Deze regeling geeft verdere invulling aan de Wet dieren en het Besluit houders van dieren en bevat specifieke definities en voorschriften voor het houden van dieren. De regeling bevat artikelen over welke dieren gehouden mogen worden, diergeneesmiddelen, melding van zoönosen en ziekteverschijnselen, het toepassen van sera en entstoffen, dierenvervoer, het doden van dieren, registratie en erkenning van inrichtingen, identificatie en registratie van dieren, bijeenbrengen van dieren, handel met derde landen in dieren, reinigen en ontsmetten, gezondheidsvoorschriften voor het houden van varkens, runderen, pluimvee en andere in gevangenschap levende vogels en schapen voor productie, voorschriften voor de biologische productie, aquacultuur en weekdieren, bedrijfsmatig houden van dieren anders dan voor landbouwdoeleinden, het houden en bijeenbrengen van evenhoevigen, pluimvee of in gevangenschap levende vogels voor vertoning, niet-commercieel verkeer van honden, katten en fretten, en verplaatsing van waterdieren naar lidstaten.

Gemeenten hebben met dit besluit en deze regeling te maken, als zij dieren houden in bijvoorbeeld kinderboerderijen, stadsboerderijen, volières of hertenkampen. Alle dierenhouders binnen de gemeente, of dat nu particulieren zijn of bedrijven als veehouderijen en dierentuinen, moeten voldoen aan dit besluit en deze regeling, voor zover de artikelen op hen van toepassing zijn. Het besluit en de regeling gelden ook voor de dierenopvangcentra waar gemeenten zwervdieren of wilde dieren onderbrengen.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor vergunningen van evenementen zoals dierenkeuringen, maar hebben geen bevoegdheden voor de dierenwelzijnsaspecten ervan.

Handhaving op deze regelgeving vindt plaats door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), de politie en de Landelijke Inspectiedienst Dierenwelzijn (LID).

Verplichting gemeente

- De juiste (veterinaire) zorg en huisvesting geven aan door de gemeente gehouden dieren
- Door de gemeente gehouden dieren identificeren en registreren

In het [Besluit houders van dieren](#) is onder meer het volgende vastgelegd:

Artikel 1.3. Verboden gedragingen ten aanzien van dieren

Als gedragingen als bedoeld in [artikel 2.1, derde lid, van de wet](#) worden aangewezen:

- a. het zich ontdoen van een dier;
- b. het schoppen van een dier;
- c. het zodanig slaan van een dier dat dit letsel ten gevolge heeft;
- d. het onderwerpen van een dier aan een explosieve, bijtende of brandende stof;
- e. het weiden van een dier op niet beweidbaar land of, anders dan voor korte duur, weiden op slecht beweidbaar land;
- f. het zich vervoeren of verplaatsen, het zich laten vervoeren of laten verplaatsen of een ander doen vervoeren of doen verplaatsen op een dier of in of op een vervoermiddel dat wordt voortbewogen door een dier, indien dat vervoeren of verplaatsen de krachten van dat dier kennelijk te boven gaat, of indien het dier daartoe kennelijk niet geschikt is;
- g. het gebruik van of het vastbinden of aanlijnen van een dier met een voorwerp waarmee het dier door middel van scherpe uitsteeksels pijn kan worden toegebracht;
- h. het gebruik van apparatuur die geschikt is om aan een hond stroomstoten af te geven, met uitzondering van:
 - i. het gebruik daarvan bij het beroepsmatig verrichten van diergeneeskundige handelingen;
 - ii. het gebruik daarvan in de uitvoering van de taak van de politie of de politietaken van de Koninklijke marechaussee, bedoeld in [artikel 3](#), onderscheidenlijk [artikel 4, van de Politiewet 2012](#), in de uitvoering van de taken van de krijgsmacht, bedoeld in [artikel 97 van de Grondwet](#), in de uitvoering van een overheidstaak in het kader van de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel of bij het trainen ten behoeve van de uitvoering van deze taken door de betrokken overheidsorganisatie, voor zover het met dat gebruik beoogde doel dit rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt;
 - iii. het gebruik van elektrische afrastering.

Artikel 1.5. Reikwijdte

1. Deze paragraaf is van toepassing op zoogdieren, reptielen, amfibieën, vogels en vissen.
2. [Artikel 1.6, vierde lid](#), is tevens van toepassing op insecten.

Artikel 1.6. Houden van dieren

1. De bewegingsvrijheid van een dier wordt niet op zodanige wijze beperkt dat het dier daardoor onnodig lijden of letsel wordt toegebracht.
2. Een dier wordt voldoende ruimte gelaten voor zijn fysiologische en ethologische behoeften.
3. Een dier wordt, indien het niet in een gebouw wordt gehouden, bescherming geboden tegen slechte weersomstandigheden, gezondheidsrisico's en zo nodig roofdieren.
4. De houder van een dier dat in een gebouw of kooi wordt gehouden, draagt er zorg voor dat het dier daaruit niet kan ontsnappen.

Artikel 1.7. Verzorgen van dieren

Degene die een dier houdt, draagt er zorg voor dat een dier:

- a. wordt verzorgd door een persoon die beschikt over de voor die verzorging nodige kennis en vaardigheden;
- b. slechts onder de hoede wordt gesteld van een persoon die kennelijk tot de verzorging in staat is;
- c. dat ziek of gewond lijkt onmiddellijk op passende wijze wordt verzorgd;
- d. een toereikende behuizing heeft onder voldoende hygiënische omstandigheden;

- e. een voor dat dier toereikende hoeveelheid gezond en voor de soort en de leeftijd geschikt voer krijgt toegediend op een wijze die past bij het ontwikkelingsstadium van het dier;
- f. toegang heeft tot een toereikende hoeveelheid water van passende kwaliteit of op een andere wijze aan zijn behoefte aan water kan voldoen;
- g. voldoende verse lucht of zuurstof krijgt.

Artikel 1.8. Behuizing

- 1. Een ruimte waarin een dier wordt gehouden, wordt voldoende verlicht en verduisterd om aan de ethologische en fysiologische behoeften van het dier te voldoen.
- 2. Behuizingen, waaronder begrepen de vloer, waarin een dier verblijft en inrichtingen voor de beschutting voor een dier zijn op zodanige wijze ontworpen, gebouwd en onderhouden dat bij de dieren geen letsel of pijn wordt veroorzaakt en bevatten geen scherpe randen of uitsteeksels waaraan het dier zich kan verwonden.
- 3. In de ruimte waarin een dier wordt gehouden, worden geen materialen en, in voorkomend geval, bodemdekking gebruikt die ongeschikt of schadelijk zijn voor het dier.
- 4. De materialen, bedoeld in het derde lid, kunnen eenvoudig worden gereinigd en ontsmet.

Artikel 1.9. Toepassingsbereik

Als diercategorieën als bedoeld in artikel 2.10, eerste lid, van de wet worden aangewezen ganzen, honden en katten.

Artikel 1.10. Gevallen waarin dieren mogen worden gedood

Als gevallen als bedoeld in artikel 2.10, eerste lid, van de wet worden aangewezen gevallen waarin:

- a. een dier wordt gedood ter beëindiging of voorkoming van onmiddellijk gevaar voor mens of dier;
- b. een dierenarts heeft vastgesteld dat doden in het belang van het dier is;
- c. dat doden bij of krachtens enig wettelijk voorschrift of ingevolge een EU-verordening is voorgeschreven;
- d. een dier wordt gedood ter beëindiging van ondraaglijk lijden van het dier;
- e. een dier wordt gedood vanwege niet te corrigeren gevaarlijke gedragskenmerken.

Artikel 1.11. Reikwijdte

De artikelen 1.12 tot en met 1.14 zijn van toepassing op zoogdieren, reptielen, amfibieën en vogels.

Artikel 1.12. Besparen vermijdbare vorm van pijn, spanning of lijden

Bij het doden van dieren en daarmee verband houdende activiteiten wordt de dieren elke vermijdbare vorm van pijn, spanning of lijden bespaard.

Artikel 1.13. Methoden

- 1. Een dier wordt gedood door middel van een methode die waarborgt dat de dood onmiddellijk of na bedwelming, maar vóórdat de bewusteloosheid is geweken, intreedt.
- 2. In afwijking van het eerste lid hoeft een dier niet te worden bedwelmd indien een dier moet worden gedood:
 - a. ter beëindiging of voorkoming van onmiddellijk gevaar voor mens of dier of
 - b. ter beëindiging van ondraaglijk lijden van het dier.
- 3. Bij ministeriële regeling kunnen voor de daarin te onderscheiden diersoorten of categorieën dieren nadere regels worden gesteld ten aanzien van de methode, bedoeld in het eerste lid.

Artikel 1.14. Kennis

1. Het doden van dieren en daarmee verband houdende activiteiten worden uitgevoerd door personen die aantoonbaar de nodige kennis en vaardigheden bezitten om de taken humaan en doeltreffend uit te voeren.
2. Bij ministeriële regeling kunnen voor de daarin te onderscheiden diersoorten of categorieën dieren nadere regels worden gesteld ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde kennis en vaardigheden.

Artikel 1.18. Verbod gebruik van levend aas

Het is verboden bij het vissen in de wateren, bedoeld in artikel 1, vierde lid, onderdelen c en d, van de Visserijwet 1963, levende vissen, amfibieën, reptielen, vogels of zoogdieren als aas te gebruiken.

Artikel 1.19. Reikwijdte scheiden dieren van ouderdier

Als diercategorieën als bedoeld in artikel 2.2, zevende lid, van de wet worden aangewezen honden, katten, konijnen, papegaaiachtigen, apen behorende tot de soort van de Chimpanseë, de Rhesus-aap, de Beermakaak, de Java-aap, de Marmoset, de Doeroecoeli of de Doodshoofdaap, varkens en nertsen.

Artikel 1.20. Leeftijd scheiden van dieren

De leeftijd, bedoeld in artikel 2.2, zevende lid, van de wet, is voor:

- a. honden: 7 weken;
- b. katten: 7 weken;
- c. konijnen: 6 weken;
- d. papegaaiachtigen: de voor de desbetreffende soort papegaaiachtigen in bijlage I bij dit besluit vermelde leeftijd;
- l. varkens: 28 dagen;

§ 6 Besluit houders van dieren, Diergeneeskundige handelingen en diergeneesmiddelen: bevat artikelen over het verrichten van ingrepen door de houder, over het aanwezig hebben van diergeneesmiddelen of gemedicineerde diervoeders, de administratie van diergeneesmiddelen door houders van dieren.

§ 7 Besluit houders van dieren, Melding en bewaking dierziekten en zoönosen: bevat bepalingen over de melding van ziekten en ziekteverschijnselen

§ 8 Besluit houders van dieren, Bijeenbrengen van dieren: bevat bepalingen over het verzamelen op een vervoermiddel, het overladen bij verzamelen op een vervoermiddel, het melden van de aanvang van verzamelen, het laden en lossen op verschillende adressen, bewaartermijn gegevens vervoer, grondslag regels over het verblijf van dieren na het bijeenbrengen, erkenning verzamelcentra voor Nederlandse markt, grondslag regels voor verzamelen voor Nederlandse markt, het lossen van evenhoevigen en pluimvee op plaats van bestemming, en de gegevens vervoer binnen Nederland.

§ 9 Besluit houders van dieren, Houden van schapen of geiten: bevat bepalingen over een levenslang fokverbod, de geboorte van lammeren, vaccinatie tegen Q-koorts, en registratie daarvan.

§ 11 Besluit houders van dieren Identificatie en registratie van dieren: bevat bepalingen over identificatie en registratie(systemen) voor dieren, de identificatiemiddelen.

§ 12 Besluit houders van dieren, Handel: bevat bepalingen over het buiten Nederland brengen van dieren en over het binnen Nederland brengen van dieren.

§ 13 Besluit houders van dieren: gaat over sera en entstoffen

Hoofdstuk 2 Besluit houders van dieren: gaat over het houden van dieren voor landbouwdoeleinden

Hoofdstuk 3 Besluit houders van dieren: gaat over het houden van dieren anders dan voor landbouwdoeleinden.

Artikel 3.1. Verbod op vastleggen of in een ren houden van een hond

1. Het is de eigenaren of gebruikers van erven, landerijen of andere terreinen verboden daarop een hond te houden, die:
 - a. aan een ketting of op andere wijze is vastgelegd, indien niet is voldaan aan artikel 3.2;
 - b. is ingesloten in een ren, indien niet is voldaan aan artikel 3.3, of
 - c. is ingesloten in een ren en daarin aan een ketting of op een andere wijze is vastgelegd.
2. Het eerste lid is niet van toepassing indien de hond incidenteel is vastgelegd of in een ren wordt gehouden.

Artikel 3.19. Verkoopverbod aan personen jonger dan zestien jaar

Een gezelschapsdier wordt niet verkocht aan een persoon jonger dan zestien jaar.

Hoofdstuk 4 Besluit houders van dieren: gaat over het houden van dieren voor vertoning zoals in dierentuinen en circussen.

Hoofdstuk 5 Besluit houders van dieren: gaat over het doden van dieren voor de productie van dierlijke producten.

Regeling houders van dieren

Visserijwet 1963

De Visserijwet regelt alle vormen van visserij, te weten: zeevisserij, kustvisserij en binnenvisserij. Dat betekent dat de wet alle soorten visserij dekt, van de Noordzeevisserij tot en met de sportvisserij. De wet bevat bepalingen over de minimumgrootte van vis die gevangen en verkocht mag worden, visrechten, visverboden, en bijvoorbeeld de gesloten seizoenen voor verschillende vissoorten.

Alle soorten visserij hebben negatieve gevolgen voor vissen(welzijn): vissen ervaren angst en pijn, lopen verwondingen op, sterven door verwondingen of door actieve doding door de visser. Ook kan er sprake zijn van bijvangst. Soms wordt er gevestig met levende gewervelden (zoals vissen en kreeften) als aas: dit is in Nederland verboden³. Regelmatig blijft vistuig als lood en vislijnen, al dan niet met haakje, achter in het water. Dit zorgt voor verwondingen en sterfgevallen, niet alleen bij vissen, maar ook bij watervogels en andere dieren.

De Visserijwet wordt gehandhaafd door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) en de buitengewone opsporingsambtenaren (boa's) van de federaties, zoals Sportvisserij Nederland, Hengelsport Federatie Midden Nederland en Sportvisserij Zuidwest Nederland. Ook de politie kan ingrijpen bij illegale (praktijken in de) visserij.

Boa's van de gemeente hebben geen bevoegdheid om de Visserijwet 1963 te handhaven.

Gemeenten kunnen bepaalde regels en beperkingen opleggen aan 'sportvissers' binnen hun gemeentegrenzen. Zo kan een gemeente bijvoorbeeld een visverbod instellen voor bepaalde wateren of bepaalde tijden van het jaar.

Verplichtingen gemeente

Geen

Aanbevelingen gemeente

- In dierenwelzijnsbeleid/ dierenwelzijnsnota ook het welzijn van vissen meenemen

Visserijwet 1963

³ Zie Besluit houders van dieren

3. Wet- en regelgeving specifiek gericht op natuur en biodiversiteit

Wet natuurbescherming

In de Wet natuurbescherming (Wnb) staan regels voor de bescherming van natuurgebieden (o.a. Natura 2000-gebieden), dieren en planten in Nederland. Provincies bepalen het natuurbeleid voor hun gebied en zijn bevoegd gezag voor deze wet. De wet moet ervoor zorgen dat de verschillende beschermde planten- en diersoorten in de natuur blijven bestaan. Ook kwetsbare soorten mogen niet verdwijnen. De wet regelt ook de bescherming van bos en houtopstanden door een meldingsplicht en herplantplicht. Wet- en regelgeving over stikstof(reductie) en natuurverbetering vloeit eveneens voort uit de Wnb.

Verstoring

In het wild levende dieren mogen niet onnodig verstoord worden, niet door inwoners of toeristen, maar ook niet door de gemeente.

Ook bij (een vergunning voor) evenementen mag de natuur niet onnodig verstoord worden. Denk bij evenementen bijvoorbeeld aan een vuurwerkshow, muziek-evenement, motorcrosswedstrijd of hippisch evenement. Als er beschermde planten- en diersoorten zijn in het betreffende gebied dan moeten er preventieve maatregelen worden genomen om schade te voorkomen. Afhankelijk van de betreffende diersoort kan een (provinciale) ontheffing nodig zijn op grond van de Wet natuurbescherming.

Zorgplicht

Op grond van artikel 1.11 Wet natuurbescherming (Wnb) heeft een ieder een zorgplicht voor de natuur, waaronder ook de in het wild levende dieren en hun directe leefomgeving. Ook de gemeente valt in dit verband onder 'eenieder'. Indien dieren gewond of ziek zijn, moeten ze geholpen worden. In de Wet dieren, artikel 2.1 lid 6 is immers bepaald dat iedereen, ook de gemeente, verplicht is een dier in nood, gehouden of wild, de nodige zorg te verlenen. Met andere woorden: het is verboden een dier de nodige zorg te onthouden. Dit is zelfs een als misdrijf strafbaar gestelde vorm van dierenmishandeling.

Deze zorgplicht geldt ook bij verstoring door medewerkers van (aannemers van) gemeenten: denk hierbij bijvoorbeeld aan een medewerker van de plantsoenendienst of een medewerker van de facilitaire dienst die een nestje dieren aantreft e.d.

De Raad voor Dierenaangelegenheden heeft een advies gegeven voor de praktische invulling van de zorgplicht voor dieren in de natuur, zowel individueel als groepsgewijs. Volgens hen hangt die af van de mate waarin de dieren hun natuurlijke zelfredzaamheid kunnen ontplooiën en van de vraag of die zelfredzaamheid door de mens wordt beperkt. Voor de beantwoording beveelt de raad het Afwegingsmodel Zorgplicht en (on)aanvaardbaar lijden aan, om samenhangend beleid te formuleren dat onder alle omstandigheden goed is uit te leggen.

De gemeente heeft niet alleen een zorgplicht voor individuele wilde dieren, maar ook een zorgplicht voor beschermde planten- en diersoorten en hun leefgebieden. Dit houdt in dat een gemeente maatregelen moeten nemen om deze soorten te beschermen en hun leefgebieden in stand te houden.

Beschermingsregimes

Naast de algemene zorgplicht bevat de Wet natuurbescherming voor de bescherming van soorten drie verschillende beschermingsregimes:

1. In artikel 3.1 Wnb is het beschermingsregime opgenomen voor soorten die zijn beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (artikel 1 Vrl).
2. Artikel 3.5 Wnb bevat het beschermingsregime voor soorten die worden beschermd op grond van (bijlage IV van) de Habitatrichtlijn (en de verdragen van Bern en Bonn).
3. Artikel 3.10 Wnb bevat een beschermingsregime voor overige (nationale) soorten.

Beschermde soorten / Rode lijstsoorten

Het is verboden in het wild levende soorten genoemd in de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen of te verstoren. Maar naast bovengenoemde beschermingsregimes is Nederland op grond van internationale regelgeving tevens verplicht aandacht te besteden aan soorten die met uitsterven worden bedreigd of kwetsbaar zijn, ook als die niet specifiek worden beschermd door de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn.

Tegen die achtergrond heeft Nederland ervoor gekozen om 'Rode lijsten' vast te stellen. De Rode lijsten zijn overzichten van diersoorten en plantensoorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen, dus soorten die kwetsbaar zijn of met uitsterven bedreigd worden. Dit wordt bepaald op basis van zeldzaamheid en/of negatieve trend. De lijsten worden periodiek vastgesteld door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Doel van de Rode lijsten is bij te dragen aan een gunstige staat van instandhouding van Rode lijstsoorten.

Met deze Rode lijsten kunnen de verschillende overheden en natuurbehouders in hun beleid rekening houden met de soorten die op die Rode lijsten staan. Voor deze soorten geldt namelijk een hogere prioriteit bij het nemen van actieve beschermingsmaatregelen, bijvoorbeeld door hun leefgebieden te verbeteren.

Provincies zijn bevoegd gezag, maar gemeenten hebben een eigen verantwoordelijkheid hierin bij quick scans en natuurtoetsen voor eigen bouwplannen en (gewijzigde) bestemmingsplannen (straks het omgevingsplan). Ook dienen gemeenten informatie te verstrekken over beschermde planten- en diersoorten en hun leefgebieden in een plangebied. Indien zich Rode lijstsoorten in een gebied bevinden bestaat er een hoge prioriteit voor het nemen van actieve beschermingsmaatregelen.⁴

Opzet / Voorwaardelijke opzet

Er is jurisprudentie van het Europese Hof dat bij Wet natuurbescherming artikel 3.1 onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: "Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant." Als een planontwikkelaar, bouwondernemer, woningbouwcorporatie of gemeente op de hoogte is van de aanwezigheid van een beschermde soort of zelfs een Rode Lijstsoort op en/of rondom een bouw- en/of planlocatie kan van opzet worden gesproken, als wordt doorgegaan met uitvoering van de bouwplannen zonder voldoende rekening te houden met die soort. Idem voor groenaanemers in gemeentelijk groen.

Gedragscode soortbescherming gemeenten 2023

Sinds kort is er een nieuwe Gedragscode soortbescherming gemeenten. In deze gedragscode staan

⁴ <https://iplo.nl/thema/natuur/bescherming-soorten/rode-lijsten-soorten-dieren-planten/>

maatregelen die schade aan beschermde dieren en planten bij het uitvoeren van bepaalde activiteiten voorkomen of beperken. Er dient volgens deze code te worden gewerkt bij ruimtelijke ontwikkelingen of inrichting en bij bestendig beheer of onderhoud.

Het idee is dat door te handelen volgens deze gedragscode, negatieve effecten op (lokale) populaties van beschermde dieren en planten inzichtelijk worden gemaakt en voorkomen of beperkt. De maatregelen bij ruimtelijke ontwikkeling of inrichting betreffen gebouwen en werken, houtige begroeiingen, kruidige begroeiingen en onbegroeid terrein, (half)verhardingen en terreinmeubilair, en wateren en oevers.

De zorgplicht voor (individuele) dieren geldt altijd, ook als er gewerkt wordt volgens gedragscodes en/of als er landelijke of provinciale vrijstellingen zijn.

In de praktijk lijken er echter hiaten te zijn in deze gedragscode: sommige diersoorten lijken als groep in deze nieuwe gedragscode onvoldoende te worden beschermd. Het is belangrijk als gemeente altijd kritisch naar zulke gedragscodes te blijven kijken (dekt de code alle situaties genoeg, waarin de gemeente een zorgplicht heeft voor dieren?) en goede ecologen te raadplegen voorafgaand aan en tijdens werkzaamheden. De Wet natuurbescherming is immers bovenliggend aan gedragscodes.

Verschillende gedragscodes maken gebruik van natuurkalenders. Er is een Natuurkalender voor vogels (zie volgende paragraaf) en ook een [Natuurkalender voor overige soorten](#). Deze kalenders geven informatie over het leefgebied van soorten en in welke periode een gemeente werkzaamheden het best kan (laten) uitvoeren.

Bescherming vogels en nesten / rustplaatsen / eieren en broedeizoen

De Wet natuurbescherming bevat een aantal verboden handelingen die van toepassing zijn op alle van nature in Nederland in het wild levende vogels. Deze verboden gelden in heel Nederland. De wet verbiedt:

- het opzettelijk doden of vangen van vogels (artikel 3.1 lid 1);
- het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels, of het wegnemen van nesten (artikel 3.1 lid 2);
- het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels (artikel 3.1 lid 3);
- het opzettelijk storen van vogels (artikel 3.1 lid 4);
- het bezit, het vervoer en de handel in vogels, dood of levend, dan wel delen of producten daarvan (artikel 3.2).

Overtreding van deze verboden is een economisch delict en kan leiden tot strafrechtelijke vervolging. De verboden worden ook bestuursrechtelijk gehandhaafd. Uitzonderingen op de verboden zijn opgenomen in de wet en de bijbehorende uitvoeringsregelgeving. De wet geeft de provincie een algemene bevoegdheid (en in sommige gevallen het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) om onder strikte voorwaarden een ontheffing of vrijstelling te verlenen van de verboden (artikel 3.3).

Tijdens werkzaamheden moeten gemeenten rekening houden met het broedseizoen van vogels. De Wet natuurbescherming kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. Om een idee te krijgen van de broedperiode per vogelsoort kan de [Natuurkalender voor vogels](#) van RVO worden geraadpleegd. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Gemeenten hebben

voor deze soorten waarschijnlijk geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. U mag dus buiten het broedseizoen dergelijke nesten verplaatsen of verwijderen, maar daar zijn uitzonderingen op.

Sommige nesten van vogels zijn jaarrond beschermd, bijvoorbeeld omdat de dieren er elk jaar terugkeren. RVO heeft een '[Indicatieve lijst jaarrond beschermde nesten](#)'. Bij gemeentelijke plannen is het van belang daarmee rekening te houden.

Vergunningen en ontheffingen aanvragen / volledigheidstoets en informatieplicht

Sommige activiteiten kunnen schadelijk zijn voor de natuur. Een initiatiefnemer is in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor het doen van een volledige en juiste aanvraag van een omgevings- en/of natuurvergunning. Burgers en bedrijven moeten makkelijk en snel te weten kunnen komen of zo'n activiteit is toegestaan en onder welke voorwaarden. De gemeente kijkt of een [aanvraag voor een omgevingsvergunning](#) voldoet aan de Wet natuurbescherming en volledig is. Een 'volledigheidstoets' betekent voor een gemeente dat, wanneer de gemeente 'redelijkerwijs' kan weten dat uit de aanvraag handelingen voortvloeien die de flora en fauna schaden, de gemeente dit meeneemt in deze toets. Het 'redelijkerwijs weten' kan voortkomen uit bijvoorbeeld een inventarisatie van flora en fauna die de gemeente heeft laten uitvoeren bij het opstellen van het bestemmingsplan. Het houdt in dat de gemeente, ook als de initiatiefnemer "Handelingen met gevolgen voor beschermde plant- en diersoorten of gebieden" niet heeft aangevinkt, toch geen omgevings- of natuurvergunning mag verlenen als uit bijvoorbeeld zo'n eerdere inventarisatie is gebleken dat de aangevraagde activiteit een negatief effect heeft op beschermde natuur. De gemeente heeft daarbij ook een informatieplicht vanuit de Wet open overheid (Woo): de gemeente dient initiatiefnemers te wijzen op mogelijke overtredingen van de Wnb.

Het is ook mogelijk om rechtstreeks bij de provincie een vergunning of ontheffing natuur aan te vragen. Veel zinvolle informatie voor gemeenten staat in de [brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen'](#) van het Ministerie van Economische Zaken.

Gemeenten kunnen het zich als bevoegd gezag niet permitteren om in het kader van de Wnb onjuiste informatie te verstrekken en een onjuiste toetsing op volledigheid uit te voeren. Wanneer een gemeente bij een omgevingsvergunning niet juist toetst op volledigheid en onterecht stelt dat een activiteit geen negatief effect heeft op flora en fauna, en later door bijvoorbeeld een groep burgers wordt geconstateerd dat de activiteit wel effect heeft, dan kan de activiteit – samen met alle andere activiteiten die er onlosmakelijk aan verbonden zijn – alsnog geweigerd worden in het kader van de Wabo. Met alle gevolgen van dien. De gemeente dient actief en adequaat informatie te verstrekken.

Beleidsregel kwaliteit opvang diersoorten en bijbehorend protocol

Opgangcentra voor wilde dieren hebben een ontheffing nodig van de provincie op basis van de Wet natuurbescherming om wilde dieren te mogen opvangen. Daarnaast geldt voor hen de Wet dieren waarvoor het Rijk bevoegd gezag is. Provincies verwijzen in hun ontheffing naar de 'Beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten', maar kunnen hiervoor ook zelf beleidsregels opstellen.

Het 'Protocol opvang niet aangewezen diersoorten en beschermde diersoorten', dat bij de beleidsregels hoort, geldt op dit moment bij bijna alle provincies als voorschrift voor de ontheffing. Alle dierenopvangcentra, die beschermde (inheemse en/of uitheemse) en/of verboden diersoorten opvangen, moeten aan dat protocol voldoen.

Mocht de gemeente wilde dieren naar een wildopvang willen brengen, dan mag dit alleen bij een opvangcentrum met een ontheffing voor de desbetreffende diersoort.

Het Ministerie van LNV is momenteel in overleg met de sector en andere stakeholders over een nieuwe 'Beleidsregel kwaliteit opvang diersoorten'. Deze beleidsregel gaat waarschijnlijk op 1 januari 2024 in, hoogstwaarschijnlijk tegelijkertijd met de Omgevingswet. Deze beleidsregel vervangt de nu nog geldende '[Beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten](#)' en zorgt tegelijkertijd voor de modernisering en vereenvoudiging van het bijbehorende 'Protocol opvang niet aangewezen diersoorten en beschermde diersoorten'.

Invasieve exoten

Exoten zijn planten, dieren of andere organismes die van nature niet voorkomen in Nederland. Door menselijke acties komen zij in de natuur terecht. Bijvoorbeeld door het laten ontsnappen van huisdieren. Of door tuin- en vijverplanten door verkeerde afvalverwerking in de natuur te laten komen. Is een exoot schadelijk voor de natuur? Dan wordt de soort invasief genoemd.

Er zijn Europese regels om schade door invasieve exoten, planten en dieren, te voorkomen ([Verordening invasieve uitheemse soorten](#)). Een belangrijk onderdeel hiervan is de [Unielijst](#). Hierop staan de soorten waarvan de EU zegt dat ze schadelijk zijn. De lijst wordt regelmatig aangevuld met nieuwe soorten.

Inwoners mogen soorten van de Unielijst zich laten voortplanten. Ook moeten inwoners ervoor zorgen dat zo'n soort niet kan ontsnappen of zich kan verspreiden. Dat geldt net zo voor gemeenten t.a.v. dieren die de gemeente zelf 'houdt', in bijvoorbeeld een vijver of op een kinderboerderij.

Indien een dier in de natuur wordt gevonden dat als invasieve exoot op de Unielijst staat, maar dat wel gezond lijkt, adviseert de RVO het dier met rust te laten en het te laten zitten⁵. Een dierenambulance hoeft het dier niet op te halen. Een opvangcentrum hoeft het dier ook niet aan te nemen. Dit geldt ook voor een opvangcentrum met een ontheffing voor invasieve uitheemse dieren. Invasieve uitheemse dieren die gewond raken of ziek zijn kunnen alleen naar een gespecialiseerd opvangcentrum met een ontheffing voor die dieren worden gebracht. Zulke opvangcentra moeten zich houden aan de [Beleidsregel kwaliteit opvang invasieve uitheemse diersoorten](#). Als dat niet mogelijk is kan het dier, indien nodig, ook naar een dierenarts worden gebracht voor euthanasie.

Het Rijk, provincies en waterschappen zijn primair verantwoordelijk voor het voorkomen, beheersen van de introductie en verspreiding, en de bestrijding van invasieve exoten.

Wildbeheer, benuttingsjacht en plezierjacht

Benuttingsjacht is het jagen voor voedsel, terwijl wildbeheer gaat om het balanceren van conflicten tussen mens en dier. Wildbeheer wordt onder andere ingezet voor populatiebeheer, schadebestrijding, en het inperken en bestrijden van gevaarlijke zoönosen.

Plezierjacht is een omstreden vorm van toerisme waarbij men jaagt op al dan niet bedreigde diersoorten.

Het doden van wilde dieren is enkel te rechtvaardigen als er sprake is van gevaarlijke verkeerssituaties of als dieren schade aan bijvoorbeeld dijken veroorzaken én als er al uitgebreid geprobeerd is om de dieren te verjagen zonder ze te doden. Dit valt dan onder de zogenaamde

⁵ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/invasieve-exoten/algemene-regels/gevonden-dier>

beheerjacht. Provincies, grondeigenaren zoals ook gemeenten, dieren- en natuurorganisaties en jagers maken samen elk jaar een plan voor het beheer van dieren in hun gebieden/terreinen (faunabeheerplan). In dat plan staat onder meer het volgende:

- hoe soorten dieren die in het wild leven, beschermd moeten worden
- hoe schade door wilde dieren kan worden voorkomen of beperkt
- regels voor de jacht op dieren

In de wet staat verder onder meer dat een jager aan een aantal voorwaarden moet voldoen: hij moet een jachtake hebben. Verder staat er bijvoorbeeld informatie in over op welke dieren mag worden gejaagd (wildlijst, artikel 3.20, eerste en tweede lid), de periodes waarin op bepaalde dieren mag worden gejaagd en de jachtmiddelen die mogen worden gebruikt. Tevens staat erin dat een jager wild niet onnodig mag laten lijden. Ook jagers/wildbeheerders van gemeenten moeten daaraan voldoen.

Vrijstellingslijsten

Er zijn landelijke en provinciale vrijstellingslijsten i.v.m. jacht en schadebestrijding (Wnb artikel 3.8), maar die conflicteren steeds vaker met Europese richtlijnen. Dit is vooral het geval bij vroeger algemeen voorkomende diersoorten die zo (snel) in aantallen afnemen dat er sprake is van een ongunstige staat van instandhouding. Het Ministerie van LNV heeft die dieren daarom inmiddels op Rode lijsten geplaatst. Denk aan onder meer Haas, Konijn en (al eerder) Patrijs. Sommige vrijstellingslijsten worden inmiddels met succes aangevochten bij de rechter. Inmiddels loopt er ook een procedure bij de Raad van State over de houdbaarheid van de landelijke vrijstelling.

Wildstroperij

Wildstroperij is illegaal jagen of vissen, zonder akte of vergunning.

Het wederrechtelijk, dus zonder jachtake of benodigde vergunningen of ontheffingen, doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van dieren wordt als stroperij aangemerkt. Stroperij is in Nederland sinds 1 april 2002 een overtreding van bepalingen in de Wnb. De strafbaarstelling ervan is geregeld in de Wet op de economische delicten.

De Wet natuurbescherming (Wnb) is nu nog van kracht, maar zal per 1-1-2024 worden opgenomen in de Omgevingswet.

Afzwakking Europese richtlijnen

Europese richtlijnen zijn soms licht afgezwakt in Nederlandse wetgeving, en daarom is het van belang de artikelen uit o.a. de Vogelrichtlijn ook in ogenschouw te nemen. Europese wetgeving gaat immers boven Nederlandse wetgeving en bij rechtszaken kan het Europese Hof dan Nederland op de vingers tikken of zelfs boetes opleggen. Ook artikelen uit de Habitatrichtlijn, en delen uit verdragen van Bern en Bonn zijn van belang.

Verplichtingen overheden:

- Verbod op opzettelijke verstoring
- Zorgplicht voor (beschermd) planten- en diersoorten en hun leefgebieden bij o.a. werkzaamheden en vergunningverlening

- Vanuit de zorgplicht wilde dieren die opvang nodig hebben naar wildopvangcentra met een ontheffing voor de desbetreffende diersoort (laten) brengen
- (Plannen aanleveren die geen afbreuk doen aan) gunstige staat van instandhouding van Rode lijstsoorten door o.a. bescherming, instandhouding of herstel biotopen en leefgebieden in voldoende gevarieerdheid
- Hogere prioriteit geven aan Rode lijst-soorten bij het nemen van actieve beschermingsmaatregelen, ook als er geen aangewezen beschermingszones zijn
- Motivatieplicht: bij omgevingsplan, omgevingsvergunningaanvraag, een ontheffingsaanvraag of verklaring van geen bedenkingen (bij een omgevingsvergunning) aantonen dat voorgenomen activiteit niet bijdraagt aan een verdere achteruitgang van de staat van instandhouding van Rode lijstsoorten
- In quick scans/natuurscans/natuurtoetsen aangeven welke beschermde soorten in een gebied kunnen worden verwacht
- Onderzoeksverplichting/informatieplicht: in natuuronderzoeken middels voldoende veldonderzoeken in de juiste jaargetijden en op de juiste tijdstippen tenminste aangeven:
 - Welke beschermde soorten in het gebied aanwezig zijn
 - Welke functie een gebied heeft voor beschermde soorten;
 - Of en hoe een ingreep invloed heeft op de staat van instandhouding van voorkomende beschermde soorten evenals
 - Hoe negatieve invloeden door mitigerende en/of compenserende maatregelen teniet kunnen worden gedaan
- Natuurwaarden (beschermde soorten, Rode Lijstsoorten en beschermde gebieden) op het eigen grondgebied beschermen (ook buiten de eigen gemeentegrenzen als de gemeente daar grond in eigendom heeft)
- In bestemmingsplannen rekening houden met beschermde en Rode lijstsoorten en beschermde gebieden
- Negatieve invloeden op leefgebied Rode lijstsoorten voorkomen, mitigeren en/of compenseren
- Afname kwantiteit en/of kwaliteit van bezet leefgebied alleen toestaan in combinatie met kwalitatieve verbetering elders (die voorafgaand aan verslechtering is gerealiseerd en op grond van objectieve gegevens als succesvol kan worden beschouwd)
- Ontheffingen aanvragen voor beschermde dieren en Rode Lijstsoorten bij bouwplannen etc.
- Provincie mag ontheffing (of vrijstelling) uitsluitend verlenen en de gemeente mag dus alleen een ontheffing (of vrijstelling) aanvragen, als voldaan is aan elk van de volgende drie cumulatieve voorwaarden:
 - Er bestaat geen andere bevredigende oplossing (zoals bijvoorbeeld alternatieve locaties, andere ontwerpen of inrichting van de plannen)
 - Er is sprake van een in de wet genoemd belang
 - Er treedt geen verslechtering/afbreuk aan de staat van instandhouding van soort op
- Provincie mag ontheffingen en vrijstellingen van verbodsbepalingen voor Vogelrichtlijnsoorten niet afgeven op basis van een dwingende reden van groot openbaar belang (met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten), alleen op basis van in de Vogelrichtlijn genoemde belangen. N.B.: woningbouw is niet een in artikel 9, eerste lid van de Vogelrichtlijn genoemd belang
- Volledigheidstoets: als gemeente checken of een aanvraag voor een omgevingsvergunning voldoet aan de Wet natuurbescherming
- Werken volgens meest recente/vigerende gedragscode

- Rekening houden met broedseizoen (broedgeval is per definitie broedseizoen voor die soort) en jaarrond beschermde nesten
- Ontheffing aanvragen indien sprake is van (verstoring) broedgeval of jaarrond beschermd nest
- Aanvragen voor een Omgevingsvergunning toetsen aan Wet natuurbescherming
- Indien gemeente gewonde of zieke wilde dieren aantreft (inheems, uitheems, al dan niet invasief): naar opvangcentrum met ontheffing die diersoort (laten) brengen
- Voorkomen dat invasieve soorten zich voortplanten, ontsnappen of zich kunnen verspreiden
- Wildbeheerders aan voorwaarden in Wet natuurbescherming laten voldoen

Aanbevelingen voor gemeente:

- Informeer inwoners via de gemeentelijke website en andere kanalen over wat ze moeten doen als ze een wild dier in nood aantreffen
- Samen met andere overheden zorgen voor voldoende (financiële) ondersteuning van wildopvangcentra en dierenambulances, zodat inwoners niet gedwongen worden de wet te overtreden, doordat ze, bij gebrek aan dierenambulances en wildopvangcentra, zelf wilde dieren in nood moeten gaan vervoeren of opvangen

Het voert te ver om hier alle artikelen die raakvlakken hebben met dieren en biodiversiteit op te nemen in dit rapport; feitelijk is dat immers de hele Wet natuurbescherming. Er is voor gekozen een aantal artikelen eruit te lichten, omdat die voor gemeenten van belang zijn en/of regelmatig in gemeenten onvoldoende aandacht krijgen. Soms is alleen een link naar de paragraaf gegeven met een samenvatting van de onderwerpen in die paragraaf.

Het volgende is o.a. in de [Wet natuurbescherming](#) vastgelegd:

Artikel 1.5 (Rode lijstsoorten)

4. De nationale natuurvisie biedt, in de vorm van rode lijsten, inzicht in de met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende dier- en plantensoorten die van nature in Nederland voorkomen.

Artikel 1.11 (Zorgplicht)

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Artikel 1.12 (Gunstige staat van instandhouding, in combinatie met artikel 1.5 lid 4 voor de Rode lijstsoorten)

1. Gedeputeerde staten van de provincies dragen, ieder in hun provincie, tezamen zorg voor het nemen van de nodige maatregelen voor:

- a. de bescherming, de instandhouding of het herstel van biotopen en leefgebieden in voldoende gevarieerdheid voor alle in Nederland natuurlijk in het wild levende vogelsoorten en in het bijzonder de vogelsoorten, genoemd in bijlage I bij de Vogelrichtlijn, en de niet in die bijlage genoemde geregeld in Nederland voorkomende trekvogelsoorten;
- b. het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de van nature in Nederland in het wild voorkomende soorten dieren en planten, genoemd in de bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn, en van de in Nederland voorkomende typen natuurlijke habitats, genoemd in bijlage I bij de Habitatrichtlijn en habitats van soorten, genoemd in de bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn, en
- c. het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende van nature in Nederland in het wild voorkomende dier- en plantensoorten, bedoeld in [artikel 1.5, vierde lid](#).

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Artikel 3.4

1. Ingeval het vangen of doden van vogels als bedoeld in [artikel 3.1, eerste lid](#), bij of krachtens deze wet is toegestaan, is het verboden deze vogels:
 - a. te vangen of te doden met:
 - i. middelen, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Vogelrichtlijn;
 - ii. middelen, installaties of methoden voor massaal of niet-selectief vangen of doden van vogels, of
 - iii. middelen, installaties of methoden waardoor een soort plaatselijk kan verdwijnen, of
 - b. te achtervolgen met behulp van vervoermiddelen, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Vogelrichtlijn, overeenkomstig de daar beschreven wijze.

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.

Artikel 3.8

5. Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:
 - a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
 - b. zij is nodig:

- i. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ii. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
- iii. in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
- iv. voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
- v. om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
- c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Artikel 3.10

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden of van kleinschalige bouwactiviteiten, met inbegrip van het daarop volgende gebruik van het gebied of het gebouwde;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
 - h. in het algemeen belang, of
 - i. bestendig gebruik.

3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Een aantal paragrafen in de Wnb bevatten te veel artikelen om hier allemaal op te nemen. Daarom wordt hier alleen de inhoud van de paragrafen vermeld met linkjes naar de paragrafen:

[§ 3.4 Wet natuurbescherming](#): bevat artikelen over schadebestrijding, overlastbestrijding en faunabeheer.

[§ 3.5 Wet natuurbescherming](#): bevat artikelen over de jacht.

[§ 3.6 Wet natuurbescherming](#): bevat artikelen over het gebruik van middelen voor het vangen en doden van dieren.

Artikel 3.24

1. Een ieder die een in het wild levend dier doodt of vangt voorkomt dat het dier onnodig lijdt.

[§ 3.7 Wet natuurbescherming](#): bevat overige bepalingen ten aanzien van in het wild levende dieren en planten, o.a. over gedragscodes, bijvoeren, drijfjacht, uitzetten van (eieren van) dieren en walvissen.

[§ 3.8 Wet natuurbescherming](#): bevat artikelen over de handel in en het bezit van dieren en planten.

[Hoofdstuk 4 Wet natuurbescherming](#): bevat artikelen over houtopstanden, hout en houtproducten

Besluit natuurbescherming en Regeling natuurbescherming

Het Besluit natuurbescherming is nadere invulling van de Wet natuurbescherming en bevat regels voor de bescherming van natuurgebieden, planten, dieren, bossen en andere houtopstanden, maar ook over de jacht en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Het besluit bevat ook definities van termen zoals bouwactiviteit, bouwen, bouwwerk, depositieruimte, jachtexamen, korpschef, ontwikkelingsruimte, CITES-basisverordening, CITES-uitvoeringsverordening, sloopactiviteit, slopen, Verordening invasieve uitheemse soorten en voor stikstof gevoelige habitats.

De [Regeling natuurbescherming](#) bevat meer gedetailleerd uitgewerkte regels over de uitvoering van de Wet natuurbescherming.

Besluit natuurbescherming

Artikel 1.4

1. Als categorieën van handelingen als bedoeld in [artikel 1.3, vijfde lid, onderdeel a, van de wet](#) worden aangewezen:
 - a. het vervoeren van zieke of gewonde dieren in een dierenambulance;
 - b. het zich toe-eigenen en onder zich hebben van een dood uit het wild afkomstig dier, dat buiten schuld of medeweten is gestorven van degene die zich het dier toe-eigent, met het oog op het prepareren ervan;
 - c. het onder zich hebben van een geprepareerd uit het wild afkomstig dier.
2. Het eerste lid is uitsluitend van toepassing ten aanzien van de bevoegdheden, bedoeld in de [artikelen 3.3, eerste en tweede lid, 3.8, eerste en tweede lid, en 3.10, tweede lid](#), in samenhang met artikel 3.8, eerste en tweede lid, van de wet.
3. Onder «dierenambulance» wordt in het eerste lid, onderdeel a, verstaan: motorvoertuig, ingericht en bestemd om te worden gebruikt voor het vervoer van zieke of gewonde dieren.

Artikel 1.5

1. Als categorie van handelingen als bedoeld in [artikel 1.3, vijfde lid, onderdeel a, van de wet](#) wordt aangewezen het vangen en onder zich hebben van dieren van de soorten, aangewezen in het derde lid, ten behoeve van:
 - a. het opvangen en verzorgen van zieke of gewonde dieren van deze soorten in een opvangcentrum;
 - b. het doen van wetenschappelijk onderzoek.
2. Het eerste lid is uitsluitend van toepassing ten aanzien van de bevoegdheden, bedoeld in de [artikelen 3.8, eerste en tweede lid, en 3.10, tweede lid](#), in samenhang met [artikel 3.8, eerste en tweede lid, van de wet](#).
3. Als soorten als bedoeld in het eerste lid worden aangewezen:
 - a. bruinvis;
 - b. gewone dolfijn;
 - c. gewone zeehond;
 - d. grijze zeehond;
 - e. tuimelaar;
 - f. witflankdolfijn;
 - g. witsnuitdolfijn.

Natuurschoonwet 1928

De Natuurschoonwet 1928 is er om landgoederen in stand te houden. Daarin staat dat landgoedeigenaren belastingvoordeel kunnen krijgen en zo makkelijker hun landgoed kunnen onderhouden. Zij moeten dan wel hun landgoed openstellen voor het publiek.

Op landgoederen wonen vaak veel wilde dieren. Het in stand houden van een landgoed is gunstig voor de daar levende dieren en draagt vaak bij aan biodiversiteit.

Op de website van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland staat [uitleg over de Natuurschoonwet voor landgoedeigenaren](#).

Aanbeveling gemeente:

- Als de gemeente een landgoed in bezit heeft, nagaan of het landgoed voor belastingvoordeel en subsidies in aanmerking komt

Natuurschoonwet 1928

Europese richtlijnen en afspraken

Habitatrichtlijn

De Habitatrichtlijn is gericht op het in stand houden van de biologische diversiteit in Europa. De richtlijn vereist dat lidstaten van de Europese Unie natuurlijke habitats en wilde dier- en plantensoorten, die van Europees belang zijn, in een gunstige staat van instandhouding houden of herstellen.

De biodiversiteit staat in Europa al jaren onder druk. Duurzame bescherming van flora en fauna is hard nodig. Planten en dieren trekken zich weinig aan van landsgrenzen en het is daarom belangrijk om natuurbescherming in Europees verband aan te pakken. Zo voorkomen we dat de natuur in Europa en in Nederland steeds meer van hetzelfde wordt.

Natura 2000

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In deze Natura 2000-gebieden worden bepaalde dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit (soortenrijkdom) te behouden.

Voor gebieden die deel uitmaken van het Natura 2000-netwerk gelden strikte beschermingsvereisten op grond van artikel 6 van de Habitatrichtlijn. Artikel 6 heeft in de praktijk veel invloed. Daarin staat dat voor alle plannen en projecten, die mogelijk negatieve gevolgen kunnen hebben voor een beschermd gebied, een 'passende beoordeling' moet worden gemaakt. Zijn de plannen schadelijk, dan mogen ze niet doorgaan. Of er moet sprake zijn van een reden van groot openbaar belang en er moet natuurcompensatie tegenover staan.

Veel informatie is op de [Natura 2000 website](#) van het Ministerie van LNV te vinden.

De Habitatrichtlijn is grotendeels verwerkt in de Wet natuurbescherming.

Verplichtingen gemeente:

- Habitats en wilde dier- en plantensoorten die van Europees belang zijn in een gunstige staat van instandhouding houden of herstellen
- Een 'passende beoordeling' maken voor alle plannen en projecten, die mogelijk negatieve gevolgen kunnen hebben voor een beschermd gebied (Natura 2000)

[Habitatrichtlijn](#)

Vogelrichtlijn

De Vogelrichtlijn is gericht op de instandhouding van alle natuurlijk in Europa in het wild levende vogelsoorten. De Vogelrichtlijn vereist dat EU lidstaten alle nodige maatregelen nemen om de populatie van alle vogelsoorten op een niveau te houden of te brengen dat met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen. Daarnaast moeten de lidstaten alle nodige maatregelen nemen om voor deze vogels een 'voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen, in stand te houden of te herstellen'.

Nederland heeft de Vogelrichtlijn omgezet in nationale wetgeving via de Wet natuurbescherming. De belangrijkste verplichtingen van de gemeente zijn daar behandeld.

In de Vogelrichtlijn (richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009) is o.a. het volgende opgenomen:

Artikel 1

1. Deze richtlijn heeft betrekking op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is. Zij betreft de bescherming, het beheer en de regulering van deze soorten en stelt regels voor de exploitatie daarvan.
2. Deze richtlijn is van toepassing op vogels, hun eieren, hun nesten en hun leefgebieden.

Artikel 2

De lidstaten nemen alle nodige maatregelen om de populatie van de in artikel 1 bedoelde soorten op een niveau te houden of te brengen dat met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen, waarbij zij tevens rekening houden met economische en recreatieve eisen.

Artikel 3

1. Met inachtneming van de in artikel 2 genoemde eisen nemen de lidstaten alle nodige maatregelen om voor alle in artikel 1 bedoelde vogelsoorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen, in stand te houden of te herstellen.
2. Voor de bescherming, de instandhouding en het herstel van biotopen en leefgebieden worden in de eerste plaats de volgende maatregelen getroffen:
 - a) instelling van beschermingszones;
 - b) onderhoud en ruimtelijke ordening overeenkomstig de ecologische eisen van leefgebieden binnen en buiten de beschermingszones;
 - c) herstel of weer aanleggen van vernietigde biotopen;
 - d) aanleg van biotopen.

Artikel 4

1. Voor de leefgebieden van de in bijlage I vermelde soorten worden speciale beschermingsmaatregelen getroffen, opdat deze soorten daar waar zij nu voorkomen, kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten. In dat verband wordt gelet op:
 - a) soorten die dreigen uit te sterven;
 - b) soorten die gevoelig zijn voor bepaalde wijzigingen van het leefgebied;

- c) soorten die als zeldzaam worden beschouwd omdat hun populatie zwak is of omdat zij slechts plaatselijk voorkomen;
- d) andere soorten die vanwege de specifieke kenmerken van hun leefgebied speciale aandacht verdienen.

Bij de beoordeling wordt rekening gehouden met de tendensen en de schommelingen van het populatiepeil.

De lidstaten wijzen met name de naar aantal en oppervlakte voor de instandhouding van deze soorten meest geschikte gebieden als speciale beschermingszones aan, waarbij rekening wordt gehouden met de bescherming die deze soorten in de geografische zee- en landzone waar deze richtlijn van toepassing is, behoeven.

Artikel 5:

Onverminderd de artikelen 7 en 9 nemen de lidstaten de nodige maatregelen voor de invoering van een algemene regeling voor de bescherming van alle in artikel 1 bedoelde vogelsoorten; deze maatregelen omvatten met name de volgende verbodsbepalingen:

- a) een verbod om, ongeacht de gebruikte methode, opzettelijk de bedoelde vogels te doden of te vangen;
- b) een verbod om opzettelijk hun nesten en eieren te vernielen of te beschadigen of hun nesten weg te nemen;
- c) een verbod om in de natuur eieren van deze vogels te rapen en deze — zelfs leeg — in bezit te hebben;
- d) een verbod om deze vogels, met name gedurende de broedperiode, opzettelijk te storen, voor zover een dergelijke storing, gelet op de doelstellingen van deze richtlijn, van wezenlijke invloed is;
- e) ..
- f) een verbod om vogels te houden van soorten die niet mogen worden bejaagd of gevangen.

Artikel 9

1. De lidstaten mogen, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat, om onderstaande redenen afwijken van de artikelen 5 tot en met 8:
 - a) - in het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid,
 - in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer,
 - ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren,
 - ter bescherming van flora en fauna;
 - b) voor doeleinden in verband met onderzoek en onderwijs, het uitzetten en herinvoeren van soorten en voor de met deze doeleinden samenhangende teelt;
 - c) teneinde het vangen, het houden of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Wereldwijde verdragen en afspraken

Ook wereldwijd zijn er afspraken gemaakt om de natuur (dieren- en plantensoorten en hun habitats) te beschermen, die in internationale verdragen zijn vastgelegd.

Bern-conventie

De Bern-conventie (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats) is een verdrag van de Raad van Europa dat in 1979 in Bern werd gesloten. Het doel is het behoud van (met name bedreigde) wilde dier- en plantensoorten. Het verdrag is verwerkt in de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, en in de Wet natuurbescherming. Voor meer informatie: [tekst verdrag](#).

Categorieën

- [Bern-conventie: soort van appendix I](#)
Soort is genoemd in appendix I van de Bern-conventie. Soorten van appendix I zijn strikt te beschermen plantensoorten. In de database staan alleen de soorten die na 1900 in het wild in Nederland zijn waargenomen.
- [Bern-conventie: soort van appendix II](#)
De soort is genoemd in appendix II van de Bern-conventie. Soorten van appendix II zijn strikt te beschermen diersoorten. In de database staan alleen de soorten die na 1900 in het wild in Nederland zijn waargenomen.
- [Bern-conventie: soort van appendix III](#)
De soort is genoemd in appendix III van de Bern-conventie. Soorten van appendix III zijn te beschermen diersoorten. In de database staan alleen de soorten die na 1900 in het wild in Nederland zijn waargenomen.

Biodiversiteitsverdrag

Het Biodiversiteitsverdrag, ook bekend als de [Convention on Biological Diversity](#) (CBD), is een internationaal verdrag dat drie doelen heeft:

1. Het behoud van de biodiversiteit / voorkomen dat soorten uitsterven
2. Het duurzame gebruik van de componenten van de biodiversiteit en
3. De eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen

Bijna 200 landen zijn aangesloten bij dit [Verdrag inzake biologische diversiteit](#) uit 1992.

Het verdrag onderstreept dat landen soevereine rechten hebben op hun genetische bronnen en dat zaden en planten niet zonder toestemming van het land van herkomst mogen worden meegenomen. Het verdrag verplicht de landen om de biodiversiteit in hun eigen land te beschermen

en maatregelen te nemen ter ondersteuning van de bescherming van de biodiversiteit in ontwikkelingslanden.

Het verdrag heeft betrekking op alle landen van de Verenigde Naties, behalve de Verenigde Staten en Andorra. Het verdrag is van kracht sinds 1993. Meer informatie over het Biodiversiteitsverdrag staat op de [website van de Convention on Biological Diversity](#).

Bonn-conventie / Verdrag van Bonn

Dieren, zoals vogels kennen geen grenzen. En ook in het buitenland zijn er bedreigingen voor 'onze' trekvogels en andere trekkende dieren, zoals trekvinders, sommige vleermuizen, walvissen, zeehonden, zeeschildpadden en vissen als zalm en haringen, steuren. Bijvoorbeeld door jacht, visserij of door het verdwijnen van hun overwinteringsgebied. Daarom is het niet voldoende alleen op Nederlands grondgebied trekkende diersoorten en hun leefgebieden te beschermen.

De Bonn-conventie, ook bekend als de Conventie inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten, is een internationaal verdrag dat tot doel heeft trekkende (met name bedreigde) diersoorten en hun habitats te beschermen. Het verdrag werd in 1979 in Bonn, Duitsland, afgesloten op initiatief van de Verenigde Naties.

Het verdrag biedt een wereldwijd platform voor de bescherming en duurzaam gebruik van trekkende dieren en hun habitats. Het verdrag is van kracht sinds 1983. Het verdrag is geratificeerd door 131 landen. Het verdrag heeft drie bijlagen, waarin de soorten worden vermeld die onder de bescherming van het verdrag vallen. De soorten in bijlage I zijn met uitsterven bedreigde trekkende diersoorten, terwijl de soorten in bijlage II trekkende diersoorten zijn waarvan de staat van instandhouding duidelijk kan verbeteren als gevolg van internationale overeenkomsten. Voor meer informatie over de Bonn-conventie, zie de [website van de Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals](#).

Categorieën trekkende diersoorten

Bonn-conventie: soorten van Appendix I

De soort is genoemd in appendix I van het verdrag van Bonn. Soorten van appendix 1 zijn met uitsterven bedreigde trekkende diersoorten. In de database zijn alleen de soorten opgenomen die na 1900 in het wild in Nederland zijn waargenomen.

Bonn-conventie: soorten van Appendix II

De soort is genoemd in appendix II van het verdrag van Bonn. Soorten van appendix 2 zijn trekkende diersoorten waarvan de staat van instandhouding duidelijk kan (of, vanwege een ongunstige staat van instandhouding: moet) verbeteren als gevolg van internationale overeenkomsten. In de database zijn alleen de soorten opgenomen die na 1900 in het wild in Nederland zijn waargenomen.

In het kader van het verdrag van Bonn zijn verschillende overeenkomsten en andere instrumenten tot stand gekomen die zijn gericht op bescherming van trekvogels. De belangrijkste daarvan is

de [Overeenkomst inzake de bescherming van Afrikaans-Euraziatische trekkende watervogels](#) (AEWA, 1996). In 2014 is in het kader van het verdrag van Bonn een actieplan vastgesteld voor trekkende landvogels (AEMPLAP).

CITES

Veel zeldzame dier- en plantensoorten zijn uitgestorven door intensieve commerciële en illegale handel in (onderdelen of producten van) deze dieren en planten. Nog meer zeldzame dier- en plantensoorten zullen uitsterven als deze handel niet wordt bestreden. Wereldwijd wil men de handel in bedreigde diersoorten via wet- en regelgeving aanpakken.

In 1975 vond de Conventie van Washington plaats. Deze conventie heette officieel 'Convention on International Trade in Endangered Species of wild fauna and flora', afgekort CITES. Deze 'Conventie inzake de internationale handel in bedreigde uitheemse dieren en planten' is een internationale overeenkomst die de handel in bedreigde plant- en diersoorten reguleert door deze handel aan voorwaarden te onderwerpen en te controleren.

CITES is de basis van de internationale samenwerking bij de bestrijding van de internationale commerciële handel in bedreigde dier- en plantensoorten. In de conventie zijn regels vastgesteld om met uitsterven bedreigde dier- en plantensoorten te beschermen. Die zijn vastgelegd in de CITES-basisverordening en de CITES-uitvoeringsverordening. De zwaarte van die regels is afhankelijk van hoezeer een bepaalde soort met uitsterven wordt bedreigd. De handel in ernstig bedreigde soorten is helemaal verboden. De handel in minder ernstig bedreigde soorten mag alleen plaatsvinden, als hiervoor de bij de handel betrokken overheden speciale CITES-documenten hebben afgegeven. De bijlagen bij de conventie worden regelmatig aangepast.

Andere belangrijke mondiale natuurbeschermingsverdragen

- [Overeenkomst inzake de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld](#) (UNESCO Werelderfgoedverdrag, 1972)
- [Overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels](#) (Ramsar verdrag, 1971)

4. Wet- en regelgeving inzake milieu

Wet milieubeheer

De Wet milieubeheer (Wm) is de belangrijkste milieuwet en is op 1 januari 1993 van kracht geworden. De Wm is een raamwet met algemene regels op het gebied van milieuhygiëne en gaat over het voorkomen van hinder in en de bescherming van het milieu.

Onder gevolgen voor het milieu worden in ieder geval verstaan gevolgen voor het fysieke milieu, gezien vanuit het belang van de bescherming van mensen, dieren, planten en goederen, van water, bodem en lucht en van landschappelijke, natuurwetenschappelijke en cultuurhistorische waarden en van de beheersing van het klimaat, alsmede van de relaties daartussen.

Milieuaantasting (geur, licht, geluid, kapwerkzaamheden, verandering van/in het gebied) en vervuiling (afval, chemische stoffen) kunnen negatieve effecten hebben op dieren, hun leefomgeving en hun voedsel. Met name wilde dieren kunnen hierdoor worden verdreven, ziek worden, gewond raken of sterven.

Een belangrijke basis voor de Wet milieubeheer is dat iedereen die weet of kan vermoeden dat zijn of haar gedrag nadelige gevolgen kan hebben voor het milieu, verplicht is dergelijk gedrag achterwege te laten of (compenserende) maatregelen te nemen die de gevolgen zoveel mogelijk beperken of ongedaan maken.

Provincies zijn het bevoegd gezag voor de Wet milieubeheer, maar in het kader van dieren hebben ook gemeenten dus met deze wet te maken, denk bijvoorbeeld aan afvalwater/riooloverstorten (negatieve gevolgen voor waterleven), zwerfafval (heeft negatieve impact op wilde dieren), geluidshinder door bedrijven of blaffende honden in de gemeente, maar ook aan impact op het milieu door gifgebruik, kinderboerderijen of bouwplannen.

Concrete maatregelen ter bescherming van het milieu zijn niet opgenomen in de Wet milieubeheer. Ze zijn te vinden in de voorschriften van de omgevingsvergunning (op basis van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht - Wabo) of, voor die inrichtingen die geen vergunning nodig hebben, in de uitvoeringsbesluiten (AMvB's).

Besluit m.e.r. en milieueffectrapport (MER)

Voor activiteiten en projecten, die mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu hebben, moet (ter voorbereiding van bepaalde bestuurlijke besluiten) een MER worden opgesteld. Deze activiteiten en projecten zijn aangewezen in het Besluit milieueffectrapportage. De plicht tot milieueffectrapportage geldt ook voor plannen die zulke projecten mogelijk maken.

De milieueffectrapportage (afkorting m.e.r.) brengt de milieugevolgen van een plan in beeld, voordat daarover een besluit wordt genomen. Dit zijn onder meer gevolgen voor de natuur en de (beschermde) dieren die daarin leven.

Uitvoeringsbesluiten

Meer specifieke bepalingen staan in de zogenaamde uitvoeringsbesluiten. Deze besluiten, in officiële termen een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB), kunnen gericht zijn op:

- Categorieën inrichtingen (zoals het Besluit woon- en verblijfsgebouwen Wm);
- Milieukwaliteitseisen (zoals het Besluit emissie-eisen stookinstallaties Wm - Bees);
- Processen (zoals het Besluit tankstations milieubeheer).

De meeste voorschriften in de AMvB's hebben algemene geldigheid, maar er zijn verschillen per branche.

Het belangrijkste uitvoeringsbesluit op basis van de Wm is het 'Inrichtingen- en vergunningenbesluit Wm' (Ivb). In dit besluit is aangegeven welke inrichtingen onder de Wm vallen, en welke van deze inrichtingen een vergunning moeten hebben, de zogenaamde milieubeheervergunning, vaak kortweg een milieuvergunning genoemd, tegenwoordig beter bekend als de omgevingsvergunning (zie hoofdstuk Wabo).

Een groot aantal van de uitvoeringsbesluiten is inmiddels samengevoegd in het Activiteitenbesluit milieubeheer.

Verplichtingen gemeente:

- Gedrag dat nadelige gevolgen kan hebben voor het milieu achterwege laten of maatregelen nemen die de gevolgen zoveel mogelijk beperken of ongedaan maken
- Indien aangewezen als agglomeratie of zone door de minister: de luchtkwaliteit beoordelen
- Indien plandempels voor stikstofdioxide of benzeen worden overschreden een plan vaststellen zodanig dat alles weer onder de grenswaarde komt en zorgen voor uitvoering van dat plan
- Een MER maken bij (plannen voor) activiteiten en projecten die mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu hebben
- Besluiten bij welke activiteiten milieueffectrapportages moeten worden gemaakt
- Bij het nemen van een besluit over een activiteit rekening houden met alle gevolgen die deze activiteit voor het milieu kan hebben
- Gevolgen van de uitvoering van plannen voor het milieu onderzoeken en een verslag daarvan maken
- Zorgen voor inzameling van huisafval en 'grof' huisafval
- Een afvalverordening opstellen
- Zorgen voor tenminste één inzamelpunt
- Zorgen voor doelmatige inzameling en transport van afvalwater binnen de gemeentegrenzen
- Een gemeentelijk rioleringsplan opstellen
- Voorafgaand aan leegzuigen straatkolken vanuit de zorgplicht levende amfibieën en andere dieren die in straatkolken zijn gevallen verwijderen
- Indien aangewezen als agglomeratie van verstedelijkt gebied met meer dan 100.000 inwoners: een geluidsbelastingkaart opstellen en een actieplan opstellen, en dit actieplan, indien nodig, heroverwegen/aanpassen
- Beoordelen wanneer het (hobbymatig) houden van dieren bedrijfsmatig is of (in geval van hobbydierhouderij) de grens naar bedrijfsmatig overschrijdt, wanneer dit onder een inrichting valt en dus een omgevingsvergunning (Wabo) nodig heeft
- Zorgen voor handhaving van door gemeente uitgegeven vergunningen
- Zorgen voor handhaving van afvalstoffenverordening en regels ter voorkoming van bodemverontreiniging
- Indien bevoegd gezag: degene die een activiteit verricht waardoor zich (de dreiging van) milieuschade voordoet, verplichten de nodige (preventieve of herstel)maatregelen te treffen

- Jaarlijks verslag doen aan gemeenteraad over de uitvoering van de Wet milieubeheer

Aanbevelingen gemeente:

- Een gemeentelijk milieubeleidsplan vaststellen, dat met het oog op de bescherming van het milieu richting geeft aan door de gemeenteraad onderscheidenlijk burgemeester en wethouders te nemen beslissingen
- Een programma vaststellen dat gericht is op het bereiken van grenswaarden van chemische stoffen, zoals genoemd in bijlage 2 bij de Wet milieubeheer, waar een grenswaarde wordt overschreden of dreigt te worden overschreden, en dit programma uitvoeren
- Regels opstellen om te voorkomen dat afvalstoffen als zwerfafval in het milieu terechtkomen en over het opruimen van zwerfafval

Hieronder zijn de belangrijkste artikelen uit de Wm met effecten op dieren opgenomen.

In de Wet milieubeheer is o.a. het volgende vastgelegd:

Artikel 1.1.a

1. Een ieder neemt voldoende zorg voor het milieu in acht.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor het milieu kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Artikel 4.16

1. De gemeenteraad kan een gemeentelijk milieubeleidsplan vaststellen, dat met het oog op de bescherming van het milieu richting geeft aan door de gemeenteraad onderscheidenlijk burgemeester en wethouders te nemen beslissingen.
2. Het plan bevat de hoofdzaken van het door de gemeenteraad onderscheidenlijk burgemeester en wethouders te voeren milieubeleid.

Artikel 4.22

1. De gemeenteraad stelt telkens voor een daarbij vast te stellen periode een gemeentelijk rioleringsplan vast.

Artikel 5.9

1. Burgemeester en wethouders stellen in de in bijlage 2, voorschrift 13.1, aangegeven gevallen waarin een plandrempeel wordt overschreden een plan vast, waarin wordt aangegeven op welke wijze en door middel van welke maatregelen voldaan zal worden aan de desbetreffende in de bijlage genoemde grenswaarde, binnen de voor die waarde gestelde termijn. Zij dragen zorg voor de uitvoering van het plan.

Artikel 5.13

1. Een of meerdere bestuursorganen gezamenlijk, niet zijnde bestuursorganen van het Rijk, kunnen een programma vaststellen dat gericht is op het bereiken van een in bijlage 2 opgenomen grenswaarde in een bij dat programma aan te wijzen gebied, niet zijnde een

krachtens [artikel 5.12, derde lid](#), aangewezen of aan te wijzen gebied, waar een grenswaarde wordt overschreden of dreigt te worden overschreden.

Artikel 5.19

1. Het beoordelen van de luchtkwaliteit vindt overeenkomstig de bij of krachtens deze paragraaf gestelde regels plaats in alle agglomeraties en zones, aangewezen krachtens [artikel 5.22](#).

Artikel 7.2

1. Bij algemene maatregel van bestuur worden de activiteiten aangewezen:
 - a. die belangrijke gevolgen kunnen hebben voor het milieu;
 - b. ten aanzien waarvan het bevoegd gezag moet beoordelen of zij belangrijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben.
2. Terzake van de activiteiten, bedoeld in het eerste lid, worden bij de maatregel de categorieën van plannen aangewezen bij de voorbereiding waarvan een milieueffectrapport moet worden gemaakt. Een plan wordt slechts aangewezen indien het plan het kader vormt voor een besluit als bedoeld in het derde of vierde lid. Een plan vormt in elk geval het kader voor een zodanig besluit indien in dat plan:
 - a. een locatie of een tracé wordt aangewezen voor die activiteiten, of
 - b. een of meerdere locaties of tracés voor die activiteiten worden overwogen.
3. Terzake van de activiteiten, bedoeld in het eerste lid, onder a, worden de categorieën van besluiten aangewezen bij de voorbereiding waarvan een milieueffectrapport moet worden gemaakt.
4. Terzake van de activiteiten, bedoeld in het eerste lid, onder b, worden de categorieën van besluiten aangewezen in het kader waarvan het bevoegd gezag krachtens de [artikelen 7.17 of 7.19](#) moet beoordelen of die activiteiten de in dat onderdeel bedoelde gevolgen hebben, en indien dat het geval is, bij de voorbereiding waarvan een milieueffectrapport moet worden gemaakt.
5. Bij de maatregel kan een plan worden aangemerkt als een besluit als bedoeld in het derde of vierde lid, mits dat plan voor de desbetreffende activiteit niet is aangewezen op grond van het tweede lid.
6. Tot de activiteiten, bedoeld in het eerste lid, kunnen mede activiteiten behoren, die in samenhang met andere activiteiten belangrijke gevolgen kunnen hebben voor het milieu.
7. Tot de activiteiten, bedoeld in het eerste lid, behoren activiteiten waarvoor bij de maatregel categorieën van plannen en besluiten worden aangewezen en die plaatsvinden in de exclusieve economische zone.
8. Bij de maatregel kan worden bepaald dat de aanwijzing van een activiteit, dan wel van een plan of besluit slechts geldt in daarbij aangewezen categorieën van gevallen.

Artikel 7.2a

1. Een milieueffectrapport wordt gemaakt bij de voorbereiding van een op grond van een wettelijke of bestuursrechtelijke bepaling verplicht vast te stellen plan waarvoor, in verband met een daarin opgenomen activiteit, een passende beoordeling moet worden gemaakt op grond van [artikel 2.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming](#).

Artikel 7.18

Degene die een activiteit, aangewezen krachtens [artikel 7.2, eerste lid, onder b](#), wil ondernemen, maakt een milieueffectrapport, indien:

1. het bevoegd gezag heeft beslist dat bij de voorbereiding van het betrokken besluit een milieueffectrapport moet worden gemaakt;

Artikel 7.19

1. Indien het bevoegd gezag degene is die een activiteit, aangewezen krachtens [artikel 7.2, eerste lid, onder b](#), wil ondernemen, neemt het in een zo vroeg mogelijk stadium voor de

voorbereiding van het besluit dat krachtens het vierde lid van dat artikel is aangewezen een beslissing omtrent de vraag of vanwege de belangrijke gevolgen die de activiteit voor het milieu kan hebben, een milieueffectrapport moet worden gemaakt. [Artikel 7.17, tweede tot en met vierde lid](#), is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 7.35

1. Bij het nemen van een besluit houdt het bevoegd gezag rekening met alle gevolgen die de activiteit waarop het besluit betrekking heeft, voor het milieu kan hebben.

Artikel 7.39

1. Het bevoegd gezag dat een plan heeft vastgesteld, onderzoekt de gevolgen die de uitvoering van dat plan heeft voor het milieu, wanneer de in het plan voorgenomen activiteit wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen.
2. Het bevoegd gezag stelt van het onderzoek een verslag op. Het bevoegd gezag zendt het verslag aan de adviseurs, de bestuursorganen, bedoeld in [artikel 7.8](#), en aan de commissie. Het geeft van het verslag gelijktijdig kennis met toepassing van [artikel 3:12, eerste en tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht](#).

Artikel 7.42

1. Indien uit het in [artikel 7.39](#) bedoelde onderzoek of het in [artikel 7.41, eerste lid](#), bedoelde verslag blijkt dat de activiteit in belangrijke mate nadeliger gevolgen voor het milieu heeft dan die welke bij het vaststellen van het plan, dan wel bij het nemen van het besluit werden verwacht, neemt het bevoegd gezag, indien dat naar zijn oordeel nodig is, de hem ter beschikking staande maatregelen ten einde die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Artikel 10.1

1. Een ieder die handelingen met betrekking tot afvalstoffen verricht of nalaat en die weet of redelijkerwijs had kunnen weten dat daardoor nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan of kunnen ontstaan, is verplicht alle maatregelen te nemen of na te laten die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd, teneinde die gevolgen zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.
2. Het is een ieder bij wie afvalstoffen ontstaan, verboden handelingen met betrekking tot die afvalstoffen te verrichten of na te laten, waarvan hij weet of redelijkerwijs had kunnen weten dat daardoor nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan of kunnen ontstaan.
3. Het is een ieder verboden bedrijfsmatig of in een omvang of op een wijze alsof deze bedrijfsmatig was, handelingen met betrekking tot afvalstoffen te verrichten, indien daardoor, naar hij weet of redelijkerwijs had kunnen weten, nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan of kunnen ontstaan.
4. Onder handelingen als bedoeld in het derde lid wordt in ieder geval verstaan: inzamelen of anderszins in ontvangst nemen, bewaren, nuttig toepassen, verwijderen, vervoeren of verhandelen van afvalstoffen of bemiddelen bij het beheer van afvalstoffen.

Artikel 10.21

1. De gemeenteraad en burgemeester en wethouders dragen, al dan niet in samenwerking met de gemeenteraad en burgemeester en wethouders van andere gemeenten, ervoor zorg dat ten minste eenmaal per week de huishoudelijke afvalstoffen met uitzondering van grove huishoudelijke afvalstoffen worden ingezameld bij elk binnen haar grondgebied gelegen perceel waar zodanige afvalstoffen geregeld kunnen ontstaan.

Artikel 10.22

1. Elke gemeente draagt er zorg voor:

- a. dat grove huishoudelijke afvalstoffen worden ingezameld bij elk binnen haar grondgebied gelegen perceel waar zodanige afvalstoffen ontstaan, en
- b. dat er op ten minste één daartoe ter beschikking gestelde plaats binnen de gemeente of binnen de gemeenten waarmee wordt samengewerkt, in voldoende mate gelegenheid wordt geboden om grove huishoudelijke afvalstoffen achter te laten.

Artikel 10.23

1. De gemeenteraad stelt in het belang van de bescherming van het milieu een afvalstoffenverordening vast.

Artikel 10:25

1. Bij de afvalstoffenverordening kunnen in ieder geval regels worden gesteld:
 - a. ten einde te voorkomen dat afvalstoffen als zwerfafval in het milieu terechtkomen dan wel teneinde te bereiken dat zulks zo min mogelijk gebeurt;
 - b. omtrent het opruimen van afvalstoffen die als zwerfafval in het milieu terecht zijn gekomen;

Artikel 10:29a

Een bestuursorgaan houdt er bij het uitoefenen van een bevoegdheid krachtens deze wet, voor zover die bevoegdheid wordt uitgeoefend met betrekking tot afvalwater, rekening mee dat het belang van de bescherming van het milieu vereist dat in de navolgende voorkeursvolgorde:

- a. het ontstaan van afvalwater wordt voorkomen of beperkt;
- b. verontreiniging van afvalwater wordt voorkomen of beperkt;
- c. afvalwaterstromen gescheiden worden gehouden, tenzij het niet gescheiden houden geen nadelige gevolgen heeft voor een doelmatig beheer van afvalwater;
- d. huishoudelijk afvalwater en, voor zover doelmatig en kostenefficiënt, afvalwater dat daarmee wat biologische afbreekbaarheid betreft overeenkomt worden ingezameld en naar een inrichting als bedoeld in [artikel 3.4 van de Waterwet](#) getransporteerd;
- e. ander afvalwater dan bedoeld in onderdeel d zo nodig na retentie of zuivering bij de bron, wordt hergebruikt;
- f. ander afvalwater dan bedoeld in onderdeel d lokaal, zo nodig na retentie of zuivering bij de bron, in het milieu wordt gebracht en
- g. ander afvalwater dan bedoeld in onderdeel d naar een inrichting als bedoeld in [artikel 3.4 van de Waterwet](#) wordt getransporteerd.

Artikel 10.33

1. De gemeenteraad of burgemeester en wethouders dragen zorg voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen, door middel van een openbaar vuilwaterriool naar een inrichting als bedoeld in [artikel 3.4 van de Waterwet](#).
2. In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een inrichting als bedoeld in het eerste lid kunnen afzonderlijke systemen of andere passende systemen in beheer bij een gemeente, waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, indien met die systemen blijkens het gemeentelijk rioleringsplan eenzelfde graad van bescherming van het milieu wordt bereikt.

Artikel 11.6

4. Burgemeester en wethouders van gemeenten die behoren tot krachtens [artikel 11.5](#) aangewezen agglomeraties, stellen geluidsbelastingkaarten vast die betrekking hebben op de geluidsbelasting en de geluidsbelasting L_{night} vanwege:
 - a. wegen, daaronder begrepen spoorwegen die deel uitmaken van een weg;
 - b. spoorwegen die niet deel uitmaken van een weg;
 - c. luchthavens als bedoeld in [artikel 1.1, eerste lid, van de Wet luchtvaart](#);

- d. de luchthaven Schiphol, bedoeld in hoofdstuk 8 van de Wet luchtvaart;
- e. inrichtingen of verzamelingen van inrichtingen.

Artikel 11.12

1. Gedeputeerde staten stellen vóór 18 juli 2013 aan de hand van de geluidsbelastingkaarten, bedoeld in artikel 11.6, tweede lid, een actieplan vast met betrekking tot de krachtens artikel 11.4, tweede lid, gepubliceerde delen van wegen en spoorwegen. Indien er sprake is van een belangrijke ontwikkeling die van invloed is op de geluidhindersituatie, en daarnaast ten minste elke vijf jaar na de vaststelling, wordt het actieplan opnieuw overwogen en zo nodig aangepast.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op burgemeester en wethouders van gemeenten die behoren tot krachtens artikel 11.5 aangewezen agglomeraties, met dien verstande dat het actieplan betrekking heeft op de in artikel 11.6, vierde lid, bedoelde geluidsbronnen.

Artikel 17.10

1. Het bevoegd gezag kan degene die een activiteit verricht, waardoor zich milieuschade of een onmiddellijke dreiging daarvan voordoet:
 - a. verplichten informatie te verstrekken over een onmiddellijke dreiging van milieuschade of in gevallen waarin een dergelijke dreiging vermoed wordt;
 - b. verplichten aanvullende gegevens te verstrekken over elke milieuschade die zich heeft voorgedaan;
 - c. verplichten de nodige preventieve of herstelmaatregelen te treffen;
 - d. instructies geven met betrekking tot de maatregelen, bedoeld onder c.
2. Het bevoegd gezag kan zelf elke maatregel als bedoeld in artikel 17.13, eerste lid, alsmede de nodige preventieve of herstelmaatregelen treffen of de uitvoering daarvan opdragen aan derden.

Artikel 17.12

1. Indien door een activiteit een onmiddellijke dreiging van milieuschade ontstaat, treft degene die de activiteit verricht onmiddellijk de nodige preventieve maatregelen.
2. Hij informeert zo spoedig mogelijk het bevoegd gezag over alle relevante aspecten van de situatie. Wanneer de onmiddellijke dreiging van milieuschade ondanks de in het eerste lid bedoelde preventieve maatregelen niet is beëindigd, verstrekt degene die de activiteit verricht aanvullende informatie over de situatie. Artikel 17.2, tweede lid, is van overeenkomstige toepassing.
3. Het bevoegd gezag informeert onverwijld de bestuursorganen of overheidsdiensten, bedoeld in artikel 17.2, derde lid.
4. Het bevoegd gezag verplicht degene die de activiteit verricht onmiddellijk de nodige maatregelen te treffen.

Artikel 18.2

1. Het bestuursorgaan dat ingevolge artikel 8.41, tweede lid, onder a, het orgaan is waaraan de melding wordt gericht, dan wel in andere gevallen burgemeester en wethouders van de gemeente waarin de inrichting geheel of in hoofdzaak zal zijn of is gelegen, hebben tot taak:
 - a. zorg te dragen voor de bestuursrechtelijke handhaving van de voorschriften die voor degene die de inrichting drijft...

Artikel 18.2d

1. Voor zover artikel 5.2, eerste lid, onder a, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht niet van toepassing is, hebben burgemeester en wethouders tot taak zorg te dragen voor de bestuursrechtelijke handhaving van de verplichtingen, gesteld bij of krachtens:
 - a. de afvalstoffenverordening;

- b. [artikel 10.29](#);
 - c. [artikel 10.52](#).
2. Burgemeester en wethouders hebben tevens tot taak zorg te dragen voor de bestuursrechtelijke handhaving buiten een inrichting van de bij of krachtens [hoofdstuk 10](#) gestelde verplichtingen, voor zover zij betrekking hebben op:
- a. het zich ontdoen van afvalwater als bedoeld in [artikel 10.32](#);
 - b. het zich ontdoen van bedrijfsafvalstoffen of gevaarlijke afvalstoffen als bedoeld in [artikel 10.37](#);
 - c. het zich ontdoen van bedrijfsafvalstoffen of gevaarlijke afvalstoffen als bedoeld in [artikel 10.51](#).

Artikel 21.1

1. Burgemeester en wethouders, gedeputeerde staten en ieder Onze betrokken Ministers doen jaarlijks verslag aan onderscheidenlijk de gemeenteraad, provinciale staten en de Staten-Generaal over hun beleid met betrekking tot de uitvoering van de [hoofdstukken 8, 13 en 18](#) en [paragraaf 14.1](#) van deze wet. Burgemeester en wethouders en gedeputeerde staten zenden het verslag gelijktijdig met de aanbieding aan de gemeenteraad, onderscheidenlijk provinciale staten, aan de inspecteur.

Activiteitenbesluit milieubeheer

Dit Activiteitenbesluit valt onder de Wet milieubeheer en stelt algemene regels voor inrichtingen, zoals onder meer veehouderijen, dierenpensions, dierenopvangcentra, kinderboerderijen, hertenkampen, dierentuinen, hondenkennels, hondentraining, valkeniers, volières, maar ook dierencrematoria en slachterijen, om o.a. te voorkomen dat vervuiling optreedt van bodem, oppervlaktewater en grondwater, en om geurhinder te voorkomen.

Dit gaat bijvoorbeeld over de opslag van dierlijke meststoffen, uitstoot van ammoniak, en het lozen van afvalwater als gevolg van het reinigen en ontsmetten van dierenverblijven. Deze activiteiten kunnen effect hebben op individuele dieren, maar ook op dier- en plantensoorten, dus op de biodiversiteit. Daarnaast hebben de artikelen gevolgen voor landbouwhuisdieren, aangezien er ook voorschriften in staan over bijvoorbeeld luchtwassystemen.

Deze regels worden door omgevingsdiensten in opdracht van gemeenten gecontroleerd.

Gewasbeschermingsmiddelen

In het besluit staan ook regels over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Die kunnen een negatief effect hebben op in het wild levende dieren, hun leefgebied en voedsel en daardoor op de biodiversiteit. Denk daarbij ook aan vissen, insecten en bodemleven. Mocht de gemeente zelf nog gewasbeschermingsmiddelen gebruiken in openbaar groen, op trottoirs of op sport- en recreatieterreinen, dan staan in dit besluit regels waarmee rekening dient te worden gehouden. Zie ook de paragraaf over de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden en het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Fokken, houden of trainen van vogels of zoogdieren

Tenslotte is er een paragraaf opgenomen over het fokken, houden of trainen van meer dan 25 vogels of meer dan 5 zoogdieren: de bodem mag niet vervuild worden en geurhinder moet worden beperkt tot een 'aanvaardbaar' niveau. Deze paragraaf geldt niet voor landbouwhuisdieren. Het gaat hier om het houden van dieren, anders dan landbouwhuisdieren. Dit zijn bijvoorbeeld:

- Hondenkennels
- Hondentraining
- Dierenpensions
- Valkeniers
- Volières
- Kinderboerderijen
- Hertenkampen
- Dierentuinen

[Meer informatie is te vinden bij Kenniscentrum InfoMil.](#)

Verplichtingen gemeente:

- Goede afspraken met de omgevingsdienst maken over hun takenpakket
- Via de omgevingsdiensten:
 - Zorgen dat inrichtingen de benodigde vergunningen hebben

- Zorgen dat die vergunningen actueel zijn
- Zorgen dat de vergunningen worden gecontroleerd

In het [Activiteitenbesluit milieubeheer](#) is onder meer het volgende vastgelegd:

Artikel 1.18

1. Bij een melding als bedoeld in [artikel 1.10](#) worden, indien in de inrichting landbouwhuisdieren worden gehouden in dierenverblijven, tevens de volgende gegevens verstrekt:
 - a. per dierenverblijf het aantal landbouwhuisdieren per diercategorie en per huisvestingssysteem, genoemd in de regeling op grond van artikel 1 van de Wet ammoniak en veehouderij;
 - b. per dierenverblijf een beschrijving van het ventilatiesysteem;
 - c. per dierenverblijf waarin dieren met een geuremissiefactor worden gehouden:
 - i. de inputgegevens van het verspreidingsmodel V-stacks vergunning, genoemd in de regeling op grond van [artikel 10 van de Wet geurhinder en veehouderij](#);
 - ii. een plattegrondtekening overeenkomstig de beschrijving van de binnen het dierenverblijf toegepaste huisvestingssystemen, waarop de emissiepunten en de ventilatoren met hun diameter zijn aangegeven;
 - iii. een doorsnedetekening overeenkomstig de beschrijving van de binnen het dierenverblijf toegepaste huisvestingssystemen, waarop de goothoogte, de nokhoogte, de emissiepunten en de ventilatoren zijn aangegeven.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op inrichtingen waar minder dan 10 schapen, 5 paarden, 10 geiten, 25 stuks pluimvee, 25 konijnen en 10 overige landbouwhuisdieren worden gehouden.

Artikel 1.19

Bij een melding als bedoeld in [artikel 1.10](#), worden de inputgegevens voor het luchtkwaliteitsmodel ISL3a verstrekt indien sprake is van het in huisvestingssystemen houden van:

- a. ten minste 500 en ten hoogste 1.200 vleesrunderen, behorend tot de diercategorieën A4 tot en met A7, genoemd in de regeling op grond van [artikel 1 van de Wet ammoniak en veehouderij](#);
- b. ten minste 3.000 stuks pluimvee, voor zover er geen sprake is van een IPPC-installatie;
- c. ten minste 900 varkens behorend tot de diercategorieën D1 tot en met D3, genoemd in de regeling op grond van [artikel 1 van de Wet ammoniak en veehouderij](#), voor zover er geen sprake is van een IPPC-installatie;
- d. ten minste 1.500 stuks pluimvee behorend tot de diercategorieën E1 tot en met E5, F1 tot en met F4, G1, G2 en J1, genoemd in de regeling op grond van [artikel 1 van de Wet ammoniak en veehouderij](#), 500 gespeende biggen behorend tot de diercategorie D.1.1, genoemd in de regeling op grond van artikel 1 van de Wet ammoniak en veehouderij of 500 landbouwhuisdieren anders dan pluimvee en gespeende biggen indien binnen de inrichting landbouwhuisdieren van meer dan een hoofdcategorie als bedoeld in de regeling op grond van artikel 1 van de Wet ammoniak en veehouderij worden gehouden.

Artikel 3.46

1. Het opslaan van agrarische bedrijfsstoffen vindt plaats op ten minste:
 - a. 100 meter afstand tot een geurgevoelig object dat binnen de bebouwde kom is gelegen, of
 - b. 50 meter afstand tot een geurgevoelig object dat buiten de bebouwde kom is gelegen.

2. Het eerste lid is niet van toepassing op het opslaan van agrarische bedrijfsstoffen, indien de plaats waar deze bedrijfsstoffen zijn opgeslagen, is gelegen binnen een van de afstanden genoemd in dat lid, het opslaan reeds voor 1 januari 2013 plaatsvond en verplaatsing van de opgeslagen bedrijfsstoffen redelijkerwijs niet kan worden gevergd.
3. Indien het tweede lid van toepassing is:
 - a. treft degene die de inrichting drijft maatregelen of voorzieningen die geurhinder voorkomen of tot een aanvaardbaar risico beperken, en
 - b. geeft degene die de inrichting drijft op verzoek van het bevoegd gezag aan welke maatregelen of voorzieningen hij daartoe heeft getroffen of zal treffen.
4. Het eerste lid is niet van toepassing op het opslaan van vaste dierlijke meststoffen die niet afkomstig zijn van landbouwhuisdieren. Het opslaan van vaste dierlijke meststoffen die niet afkomstig zijn van landbouwhuisdieren vindt plaats:
 - a. in een afgesloten voorziening voor een periode van ten hoogste twee weken, of
 - b. op ten minste 50 meter afstand tot een geurgevoelig object.
5. In afwijking van het eerste lid vindt het opslaan van kuilvoer plaats op ten minste 25 meter afstand tot een geurgevoelig object.
6. Indien de afstand van het opslagen kuilvoer, niet zijnde knolgewassen, wortelgewassen of fruit, tot een geurgevoelig object minder dan 50 meter bedraagt, is het opslagen kuilvoer afgedekt, behoudens de periode dat veevoeder aan de veevoederopslag wordt toegevoegd of onttrokken.

Paragraaf 3.5.8 stelt regels voor het houden van landbouwhuisdieren in dierenverblijven. Deze hebben zowel effect op landbouwhuisdieren, als op wilde dieren en de biodiversiteit rond een landbouwbedrijf.

Paragraaf 3.5.9 stelt regels over het bereiden van brijvoer voor eigen landbouwhuisdieren.

Paragraaf 3.6.2 stelt regels over het slachten van dieren, uitsnijden van vlees of vis of bewerken van dierlijke bijproducten

Paragraaf 3.7.5 stelt regels voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op sport- en recreatieterreinen:0.

Artikel 3.152

1. Bij het lozen van gewasbeschermingsmiddelen in een oppervlaktewaterlichaam ten gevolge van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op een sport- of recreatieterrein in de nabijheid van een oppervlaktewaterlichaam wordt ten minste voldaan aan het tweede tot en met het derde lid.
2. Binnen een afstand van een meter vanaf de insteek van een oppervlaktewaterlichaam worden gewasbeschermingsmiddelen niet gebruikt met apparatuur die bestemd is voor het druppelsgewijs gebruiken van gewasbeschermingsmiddelen, met uitzondering van pleksgewijze onkruidbestrijding met een afgeschermd spuitdop.
3. Binnen een afstand van 14 meter vanaf de insteek van een oppervlaktewaterlichaam:
 - a. worden gewasbeschermingsmiddelen slechts gebruikt met mechanisch voortbewogen apparatuur, indien deze uitsluitend is voorzien van driftarme doppen, en zodanig is ingesteld dat de spuitdoppen zich niet hoger dan 50 cm boven de grond bevinden;
 - b. wordt geen gebruik gemaakt van een spuitgeweer dat is voorzien van een werveldop of dat gebruik maakt van een werkdruk van 5 bar of hoger;
 - c. worden geen gewasbeschermingsmiddelen gebruikt bij een windsnelheid van meer dan 5 meter per seconde gemeten op twee meter boven het grondoppervlak.

Paragraaf 3.8.5 stelt regels m.b.t. het fokken, houden of trainen van vogels of zoogdieren:

Artikel 3.168

1. Deze paragraaf is van toepassing op het fokken, houden of trainen van meer dan 25 vogels of meer dan 5 zoogdieren.
2. Deze paragraaf is niet van toepassing op het houden van landbouwhuisdieren.

Artikel 3.169

Bij het fokken, houden of trainen van vogels of zoogdieren wordt ten behoeve van:

- a. het realiseren van een verwaarloosbaar bodemrisico, en
- b. het voorkomen of voor zover dat niet mogelijk is het tot een aanvaardbaar niveau beperken van de geurhinder,

ten minste voldaan aan de bij ministeriële regeling⁶ gestelde eisen.

Artikel 4.118a

Onverminderd de artikel 2.5, eerste, vierde en zesde lid, en 2.6 is bij het in werking hebben van een crematieoven voor dieren de emissieconcentratie van stofklasse S ten hoogste:

- a. 5 milligram per normaal kubieke meter, indien de massastroom van stofklasse S gelijk is aan of groter is dan 200 gram per uur, en
- b. 50 milligram per normaal kubieke meter indien de massastroom van stofklasse S kleiner is dan 200 gram per uur.

⁶ Activiteitenregeling milieubeheer paragraaf 3.8.4, art. 3.123 en 3.124

Besluit bodemkwaliteit en Regeling bodemkwaliteit

De bodemkwaliteit is van groot belang voor de biodiversiteit en het welzijn van dieren. Een gezonde bodem zorgt voor een rijke voedingsbodem voor planten, wat op zijn beurt weer zorgt voor een gezonde leefomgeving voor dieren. Een slechte bodemkwaliteit kan leiden tot een afname van plantensoorten, waardoor sommige diersoorten in aantal afnemen of zelfs uitsterven. Dat is dus slecht voor de biodiversiteit. Bovendien kan een slechte bodemkwaliteit leiden tot een verhoogde blootstelling van dieren aan schadelijke stoffen, wat hun gezondheid kan schaden.

De regels voor het toepassen van bouwstoffen, grond of baggerspecie staan in het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) en de bijbehorende Regeling bodemkwaliteit (Rbk).

Besluit bodemkwaliteit

Het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) heeft tot doel duurzaam bodembeheer te bevorderen. Het besluit beschrijft de regels voor het toepassen (c.q. hergebruiken) van grond, baggerspecie en bouwstoffen, en bevat onder andere normen voor de kwaliteit van deze materialen.

Het besluit schrijft voor dat de gemeente het gebiedsspecifieke beleid beschrijft in een Nota bodembeheer die, samen met een bodemkwaliteitskaart, door de gemeenteraad wordt vastgesteld. In deze Nota moeten de spelregels voor een ieder duidelijk zijn en worden vastgelegd. De gemeente heeft dus een belangrijke rol bij het vaststellen van het bodembeleid in de eigen gemeente.

Regeling bodemkwaliteit

De Regeling bodemkwaliteit (Rbk) is een aanvulling op het Besluit bodemkwaliteit en beschrijft de uitvoering van de kwaliteit van de bodem. De regeling bevat onder andere regels voor het vaststellen van de kwaliteitsklasse van de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam. De regeling definieert termen zoals “achtergrondwaarden”, “kwaliteitsklassen” en “gestandaardiseerde waarden” en biedt richtlijnen voor de beoordeling van bodemkwaliteit.

Voor PFAS zijn geen normen in het Bbk / de Rbk opgenomen. Daarom geldt hiervoor de zorgplicht.

Nota bodembeheer en Bodemkwaliteitskaart

De Nota bodembeheer beschrijft het beleid van de gemeente met betrekking tot bodembeheer en bevat onder andere de spelregels voor het toepassen van grond, baggerspecie en bouwstoffen. De Bodemkwaliteitskaart is een kaart waarop de bodemkwaliteit binnen een gedefinieerd gebied is aangegeven. De kaart vormt de basis voor het vastleggen van de kwaliteitseisen die gelden op de locatie van toepassing. De Nota bodembeheer en de Bodemkwaliteitskaart zijn beide geldig indien zij zijn vastgesteld door het bevoegd gezag.

Verplichtingen gemeente

- Opstellen van een gemeentelijk bodembeleidsplan waarin de gemeente haar beleid ten aanzien van bodembeheer vastlegt (Nota bodembeheer)
- Bodemkwaliteitskaart opstellen waarin de kwaliteit van de bodem in de gemeente wordt vastgelegd

- Handhaven van de verplichtingen voor zover zij betrekking hebben op het toepassen van bouwstoffen, grond of baggerspecie op of in de bodem, uitgezonderd de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam

In het Besluit bodemkwaliteit is onder meer het volgende vastgelegd:

Artikel 4

3. Burgemeester en wethouders hebben tot taak zorg te dragen voor de handhaving van de bij of krachtens dit besluit gestelde verplichtingen, voor zover zij betrekking hebben op:
 - a. het toepassen van bouwstoffen op of in de bodem, uitgezonderd de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam;
 - b. het toepassen van grond of baggerspecie op of in de bodem, uitgezonderd de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam, als bedoeld in artikel 35;
 - c. het verstrekken van een milieuhygiënische verklaring als bedoeld in artikel 28, derde lid;
 - d. het melden van een toepassing als bedoeld in de artikelen 32 en 42.

Artikel 7

Degene die bouwstoffen, grond of baggerspecie toepast en die weet of redelijkerwijs had kunnen weten dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor een oppervlaktewaterlichaam ontstaan of kunnen ontstaan, die niet of onvoldoende worden voorkomen of beperkt door naleving van de bij of krachtens dit besluit gestelde regels, voorkomt die gevolgen of beperkt die zoveel mogelijk voor zover voorkomen niet mogelijk is en voor zover dit redelijkerwijs van hem kan worden gevergd.

Artikel 36

1. Het is verboden grond of baggerspecie die gevaarlijke afvalstoffen zijn toe te passen.
2. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op de volgende handelingen:
 - a. het toepassen van grond of baggerspecie waarvan de samenstelling de interventiewaarde overschrijdt, tenzij artikel 44, tweede lid, of artikel 45, tweede lid van toepassing is;
 - b. het op of in de bodem brengen van producten die overeenkomstig de krachtens artikel 4 van de Meststoffenwet gestelde regels als meststof mogen worden verhandeld;
 - c. handelingen waarop het Besluit uniforme saneringen van toepassing is, tenzij bij of krachtens dat besluit anders is bepaald.
3. Het tijdelijk verplaatsen of uit de toepassing wegnemen van grond of baggerspecie is toegestaan zonder inachtneming van de artikelen 38 tot en met 64, indien deze vervolgens, zonder te zijn bewerkt, op of nabij dezelfde plaats en onder dezelfde conditie opnieuw in die toepassing wordt aangebracht.

Artikel 38

1. Degene die voornemens is grond of baggerspecie toe te passen laat overeenkomstig de bij regeling van Onze Ministers bepaalde methoden door een persoon of instelling die daartoe beschikt over een erkenning de kwaliteit van de grond of baggerspecie vaststellen, met inbegrip van de emissiewaarden voor zover vereist op grond van artikel 63.
2. De kwaliteit van de grond of baggerspecie en het gestelde in het eerste lid blijkt uit een milieuhygiënische verklaring, die bij de betreffende partij aanwezig is.

Artikel 39

Op het toepassen van grond of baggerspecie waarvan de kwaliteit de bij regeling van Onze Ministers vastgestelde achtergrondwaarden niet overschrijdt, zijn artikel 40 en afdeling 2 van dit hoofdstuk niet van toepassing.

Artikel 44

1. De gemeenteraad kan voor het toepassen van grond of baggerspecie als bedoeld in [artikel 35, onderdeel a tot en met e en h](#) op of in de bodem, uitgezonderd de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam, voor een door hem aangewezen bodembeheergebied lokale maximale waarden vaststellen voor de bodem, waarop of waarin de grond of baggerspecie wordt toegepast, alsmede een percentage bodemvreemd materiaal dat afwijkt van het percentage, bedoeld in [artikel 34, tweede en derde lid](#) tot een maximum van 20 gewichtsprocenten.

Artikel 47

Een besluit op grond van de [artikelen 44, eerste lid](#) en [45, eerste lid](#), bevat:

- a. een of meer kaarten, opgesteld overeenkomstig de bij regeling van Onze Ministers gestelde protocollen, waarop zijn aangegeven de begrenzing van het bodembeheergebied, de kwaliteit van de bodem en, bij toepassingen op of in de bodem, uitgezonderd de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam, de bodemfuncties;
- b. de lokale maximale waarden, bedoeld in de [artikelen 44, eerste lid](#), en [45, eerste lid](#);
- c. voor zover van toepassing, het gewichtsperscentage bodemvreemd materiaal, bedoeld in [artikel 34, derde en vierde lid](#);
- d. een motivering van het besluit aan de hand van de lokale maximale waarden en, voor zover van toepassing, het gewichtsperscentage bodemvreemd materiaal in relatie tot de kwaliteit van de bodem, de maatschappelijke noodzaak van die waarden en het gewichtsperscentage bodemvreemd materiaal en een beschrijving van de overeenkomstig de bij regeling van Onze Ministers gestelde methoden bepaalde gevolgen van de uitvoering van het besluit voor de kwaliteit van de bodem in het bodembeheergebied.

Artikel 55

1. De gemeenteraad legt ten behoeve van het toepassen van grond of baggerspecie op of in de bodem, niet zijnde de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam, van het gebied binnen de gemeente op een kaart de bodemfunctieklassen, zijnde industrie of wonen, vast.
4. Indien geen kaart is vastgesteld als bedoeld in het eerste lid, kan alleen grond of baggerspecie worden toegepast, die de achtergrondwaarden niet overschrijdt.

Regeling bodemkwaliteit

Interimwet stad-en-milieubenadering

Deze wet geeft regels om zuinig en doelmatig ruimtegebruik en optimale leefomgevingskwaliteit in stedelijk en landelijk gebied mogelijk te maken, en voor coördinatie van procedures. De wet is ontstaan vanuit twee wensen:

1. In bepaalde gevallen afwijking van wettelijke voorschriften mogelijk te maken.
2. Een procedure in de wet te regelen voor het coördineren van besluitvorming om die besluitvorming te versnellen.

In relatie tot dieren richt deze wet zich o.a. op onder welke voorwaarden veehouderijen mogen worden opgericht. Negatieve milieugevolgen van veehouderijen hebben negatieve gevolgen op wilde dieren en biodiversiteit. Als negatieve milieugevolgen niet kunnen worden voorkomen of beperkt, is compensatie voor nadelige gevolgen in het gebied zelf of in de directe omgeving van het gebied verplicht.

Deze interimwet gaat op in de Omgevingswet en vervalt daardoor hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2024.

Verplichtingen gemeente

- In het toezicht rekening houden met afwijkende kwaliteitsnormen
- Negatieve milieugevolgen compenseren in het gebied zelf of in de directe omgeving van het gebied
- Indien door het besluit onvoorziene en ontoelaatbare effecten op het milieu of de volksgezondheid ontstaan, noodzakelijke maatregelen nemen om die effecten tot een toelaatbaar niveau terug te brengen

In deze Interimwet is vastgelegd:

Artikel 2

De gemeenteraad kan ten behoeve van het vestigen van milieugevoelige bestemmingen en van het vestigen of verplaatsen van kleinschalige bedrijvigheid bij functiemenging van wonen en werken, ten aanzien van een door hem aangewezen projectgebied in het belang van zuinig en doelmatig ruimtegebruik en het bereiken van optimale leefomgevingskwaliteit, besluiten:

- a. tot afwijking van een milieukwaliteitsnorm met betrekking tot bodem, geluid en lucht, en
- b. tot afwijking van de waarden en afstanden, bedoeld in de [artikelen 3, 4 en 5 van de Wet geurhinder en veehouderij](#).

Artikel 3

De gemeenteraad kan ten aanzien van een door hem aangewezen projectgebied in het belang van zuinig en doelmatig ruimtegebruik en het bereiken van optimale leefomgevingskwaliteit, besluiten:

- a. dat, in afwijking van [artikel 4 van de Wet ammoniak en veehouderij](#), een omgevingsvergunning kan worden verleend voor het oprichten van een veehouderij onder intrekking van de rechtsgeldige omgevingsvergunning voor een bestaande veehouderij die binnen dat projectgebied dicht bij een zeer kwetsbaar gebied is gevestigd, met dien verstande dat:
 - o 1°. indien het aantal dieren per diercategorie niet hoger is dan het aantal dat in de bestaande veehouderij aanwezig mocht zijn, de toegestane ammoniakemissie uit de dierenverblijven behorende tot de op te richten veehouderij ten hoogste gelijk is aan de ammoniakemissie die de bestaande veehouderij zou mogen veroorzaken, of
 - o 2°. indien het aantal dieren per diercategorie van de op te richten veehouderij hoger is dan het aantal dat in de bestaande veehouderij aanwezig mocht zijn, de toegestane ammoniakemissie uit de dierenverblijven behorende tot de op te richten veehouderij ten hoogste gelijk is aan de ammoniakemissie die de bestaande veehouderij zou mogen veroorzaken indien daarop [artikel 7 van de Wet ammoniak en veehouderij](#) van toepassing zou zijn, en
- b. dat, in afwijking van [artikel 6 van de Wet ammoniak en veehouderij](#), een omgevingsvergunning kan worden verleend voor het veranderen van een veehouderij onder intrekking van de rechtsgeldige omgevingsvergunning voor een of meer andere binnen dat projectgebied bestaande, met de te veranderen veehouderij samen te voegen veehouderijen die dicht bij een zeer kwetsbaar gebied zijn gevestigd, met dien verstande dat:
 - o 1°. indien het aantal dieren per diercategorie niet hoger is dan het aantal dat in de samen te voegen veehouderijen aanwezig mag zijn, de toegestane ammoniakemissie uit de dierenverblijven behorende tot de te veranderen veehouderij ten hoogste de ammoniakemissie bedraagt die de samen te voegen veehouderijen zouden mogen veroorzaken, of
 - o 2°. indien het aantal dieren per diercategorie hoger is dan het aantal dat in de samen te voegen veehouderijen aanwezig mag zijn, de toegestane ammoniakemissie uit de dierenverblijven behorende tot de te veranderen veehouderij ten hoogste de ammoniakemissie bedraagt die de samen te voegen veehouderijen zouden mogen veroorzaken indien daarop [artikel 7 van de Wet ammoniak en veehouderij](#) van toepassing zou zijn.

Artikel 4

1. Van de bevoegdheid, bedoeld in [artikel 2](#), wordt geen gebruik gemaakt:
 - a. met betrekking tot milieukwaliteitsnormen, gesteld bij of krachtens de [Luchtvaartwet](#) of de [Wet luchtvaart](#);
 - b. met betrekking tot milieukwaliteitsnormen, gesteld bij of krachtens [artikel 5.2b](#) of [titel 5.2 van de Wet milieubeheer](#);
 - c. met betrekking tot milieukwaliteitsnormen, gesteld krachtens [artikel 108 van de Wet geluidhinder](#) voor zover die normen betrekking hebben op luchtvaartterreinen, of
 - d. voor zover dat leidt tot een geluidsbelasting binnen een woning met gesloten ramen, die hoger is dan 33 dB.
2. Van de bevoegdheid, bedoeld in [artikel 3](#), wordt geen gebruik gemaakt met betrekking tot een deel van een reconstructiegebied waarop [artikel 27 van de Reconstructiewet concentratiegebieden](#) van toepassing is.
3. De gemeenteraad maakt van de bevoegdheid, bedoeld in de [artikelen 2 en 3](#), uitsluitend gebruik, indien:
 - a. hij tot het oordeel is gekomen dat het rekening houden met milieukwaliteit in de ruimtelijke planvorming, het nemen van brongerelateerde maatregelen en het optimaal benutten van wettelijke voorschriften niet toereikend zijn om zuinig en doelmatig ruimtegebruik en optimale leefomgevingskwaliteit te bereiken, en
 - b. een melding als bedoeld in [artikel 11](#) is gedaan.

Artikel 7

Voor zover de nadelige gevolgen voor het milieu van een besluit als bedoeld in de [artikelen 2 en 3](#) niet kunnen worden voorkomen of beperkt, worden die nadelige gevolgen gecompenseerd in of in de directe omgeving van het projectgebied op een wijze die de belangen, genoemd in de aanhef van de [artikelen 2 en 3](#), dient.

Artikel 8

Indien de uitvoering van een besluit als bedoeld in de [artikelen 2 en 3](#) onvoorziene en ontoelaatbare effecten heeft op het milieu of de volksgezondheid, neemt de gemeenteraad noodzakelijke maatregelen teneinde die effecten tot een toelaatbaar niveau terug te brengen.

Kaderrichtlijn Water

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is in 2000 van kracht geworden en heeft als doel de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater in Europa te verbeteren, duurzaam watergebruik te bevorderen en droogte te beperken. De richtlijn schrijft voor dat de waterkwaliteit van de Europese wateren vanaf 2015 aan bepaalde eisen moest voldoen. Het RIVM adviseert de Nederlandse overheid in de vertaling van de Kaderrichtlijn Water in landelijk beleid. De lidstaten van de Europese Unie moeten deze 'goede toestand' uiterlijk in 2027 realiseren. De Kaderrichtlijn Water verplicht de lidstaten duurzaam met water om te springen en beheerplannen op te stellen per stroomgebied.

De KRW stelt concrete doelen voor elk oppervlakte- en grondwaterlichaam en voor specifiek beschermde gebieden zoals Natura 2000-gebieden.

- Voor oppervlaktewater stelt de KRW eisen aan de chemische en ecologische kwaliteit. Hierbij mag onder voorwaarden rekening gehouden worden met de functies van het water. De ecologische doelen kunnen per waterlichaam verschillen en zijn dus niet overal in Nederland en de EU hetzelfde.
- Voor grondwater worden eisen gesteld aan de kwantiteit en de chemische kwaliteit van het water.

Uiterlijk in 2027 moeten de door de KRW aangewezen wateren voldoen aan de vastgestelde doelen. In Nederland zijn dat de stroomgebieden van de Eems, Rijn, Maas en Schelde. Lidstaten maken elke zes jaar voor elk stroomgebiedsdistrict een stroomgebiedbeheerplan (SGBP) met doelstellingen voor het grond- en oppervlaktewater en de maatregelen die ze nemen om die doelen te bereiken.

De kwaliteit van oppervlaktewater is belangrijk voor de daarin of daarop levende dieren en voor dieren die van oppervlaktewater drinken, daarin hun voedsel zoeken of daarin 's zomers verkoeling zoeken.

De gemeenten zijn belangrijke actoren in het waterbeheer en hebben een belangrijke rol bij de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water. Gemeenten zijn immers verantwoordelijk voor het beheer van het stedelijk water evenals voor aanleg en onderhoud van de riolering. Daarnaast zijn zij medeverantwoordelijk voor de bescherming van het oppervlaktewater en grondwater in hun gebied. De gemeenten werken samen met de waterschappen en provincies om de doelen van de Kaderrichtlijn Water te realiseren.

Verplichtingen gemeente:

- Beheer stedelijk water
- Aanleg en onderhoud riolering
- Beschermen oppervlaktewater en grondwater in eigen gemeente (en op percelen in eigendom van de gemeente buiten de gemeentegrenzen)
- Samenwerken met waterschappen en provincies om doelen KRW te realiseren

Kaderrichtlijn Water

Meststoffenwet

De Meststoffenwet (MW) reguleert het gebruik van meststoffen in de landbouw. De wet stelt grenzen aan de hoeveelheid dierlijke mest die op een boerderij mag worden gebruikt, en de hoeveelheid stikstof en fosfaat die aan het milieu mag worden vrijgegeven. De MW regelt de productie van dierlijke meststoffen, de verantwoording daarover, de hoeveelhedsbepaling, gebruiksnormen, het verhandelen van meststoffen, een doelmatige afvoer van mestoverschotten, en de handhaving.

De Meststoffenwet bepaalt onder welke voorwaarden vervoer van, en handel in meststoffen is toegestaan. De wet maakt daarbij een indeling naar verschillende typen meststoffen:

- dierlijke meststoffen
- zuiveringsslib
- compost
- overige organische meststoffen
- anorganische meststoffen (kunstmeststoffen)

Per meststof gelden er verschillende regels, voorwaarden en uitrijdperioden. Voor het digestaat van monovergisting van uitsluitend dierlijke mest geldt, dat dit mag worden vervoerd, verhandeld en gebruikt als 'dierlijke meststof'.

De wet definieert verder termen als 'grond', 'groeimedium', 'dierlijke meststoffen' en 'meststoffen'. De Meststoffenwet wordt gehandhaafd door het Ministerie van LNV.

Mest heeft invloed op het bodemleven.

Gemeenten spelen een rol bij de uitvoering van de Meststoffenwet. In concentratiegebieden, zoals aangegeven in bijlage I bij de Meststoffenwet, kunnen gemeenten bijvoorbeeld regels stellen voor de bouw van nieuwe stallen of de uitbreiding van bestaande stallen. Ook kunnen gemeenten in deze gebieden regels stellen voor de afstand tussen veehouderijen en woningen of andere gevoelige bestemmingen.

In vrijwel alle gevallen is de gemeente het bevoegd gezag, als een veehouderij dierlijke mest bewerkt of verwerkt op boerderijschaal. Alleen als een bedrijf op grotere schaal mest van derden gaat verwerken en daarnaast onder de IPPC-richtlijn of het Besluit risico's zware ongevallen 2015 valt, is de provincie het bevoegd gezag.

Besluit gebruik meststoffen

Het Besluit gebruik meststoffen (Bgm) is legt de voorwaarden en beperkingen voor het gebruik van meststoffen in de landbouw vast. Het besluit definieert onder andere de termen grond, meststoffen, bedrijf, landbouwer, landbouwgrond, fosfaat, hectare, veengrond, zand- of lössgrond, kleigrond, zuiveringsslib, compost, herwonnen fosfaten, overige organische meststoffen, dierlijke meststoffen, grasland, bouwland, natuurterrein, beheer, overige grond, stikstofkunstmest, vaste mest, drijfmest, steekvast zuiveringsslib, vloeibaar zuiveringsslib, fruitteelt, en veenkoloniaal gebied.

Het besluit bevat bepalingen over het gebruik van meststoffen op of in de bodem, zoals het gebruik van zuiveringsslib, herwonnen fosfaten, dierlijke meststoffen, compost, stikstofkunstmest overige organische meststoffen, onder meer op natuurterreinen en steile hellingen.

Gemeenten hebben een belangrijke rol bij de handhaving van het Besluit gebruik meststoffen. Zij zijn verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving van de regels door agrarische bedrijven in hun gemeente. Daarnaast kunnen gemeenten ook zelf regels stellen voor het gebruik van meststoffen binnen hun gemeentegrenzen, bijvoorbeeld om de kwaliteit van het oppervlaktewater te beschermen.

De kwaliteit van het oppervlaktewater is in bijna heel Nederland onder de maat. In 2027 moet Nederland voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Een strenger meststoffenbeleid helpt bij het behalen van de doelstellingen van de KRW.

Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen

Deze regeling bevat regels voor het gebruik van meststoffen.

Als de gemeente eigen percelen heeft, gelden deze regels dus ook voor de gemeente.

Bemesting, met name drijfmest en zuiveringsslib, kan negatieve invloed hebben op het bodemleven. Ruige stalmest is voor sommige soorten juist weer heel goed (insecten, wormen en dassen). Groenbemesting kan voor dieren voedsel en schuilgelegenheid opleveren.

De regeling gaat op in de Omgevingswet en vervalt daardoor hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2024.

Verplichtingen gemeente

- In regels voor de bouw of uitbreiding van (nieuwe) stallen regels uit de Meststoffenwet verwerken
- Toezicht houden op naleving regels voor gebruik meststoffen door agrarische bedrijven
- Regels stellen voor het gebruik van meststoffen om de kwaliteit van het oppervlaktewater te verbeteren
- Zoek uit of meststoffen nodig zijn voor gemeentelijke percelen en welke meststoffen de gewenste biodiversiteit opleveren: lever daarbij maatwerk

[Meststoffenwet](#)

[Besluit gebruik meststoffen](#)

[Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen](#)

Ontgrondingenwet

Deze wet stelt regels om tot een goede afweging van de verschillende bij ontgrondingen betrokken belangen te komen. Gemeenten hebben hiermee te maken indien ontgrondingen binnen hun grenzen plaatsvinden. Dieren kunnen door ontgrondingen worden verdreven of leefgebied en/of foerageergebied kwijtraken.

De wet zelf gaat vooral over de vergunningen, beroep, heffing, gedoogplichten en handhaving, en schadevergoeding.

De wet zal opgaan in de Omgevingswet en vervalt dus waarschijnlijk per 1 januari 2024.

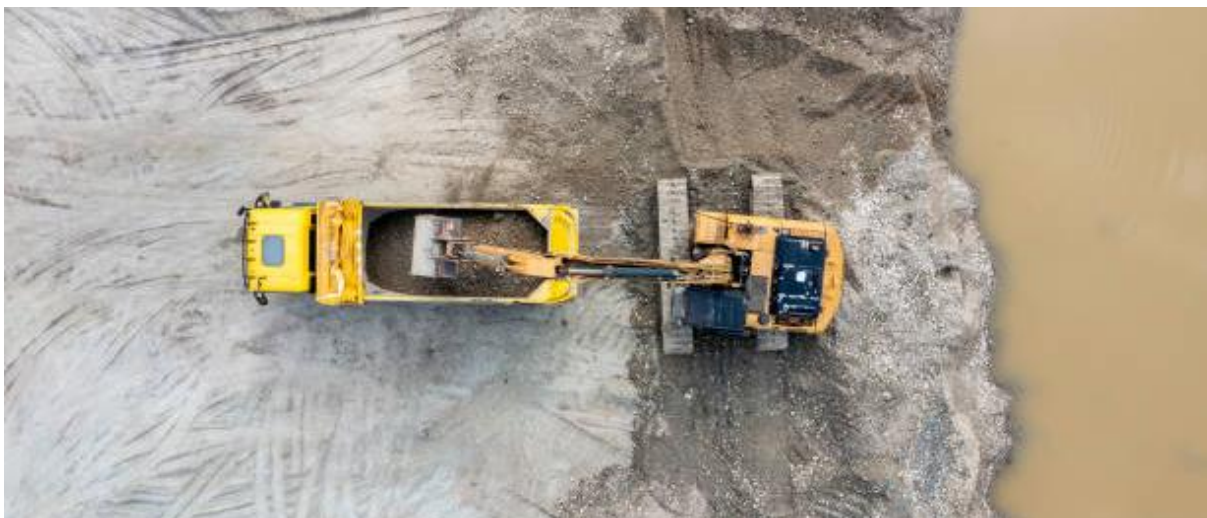
Aanbeveling voor gemeenten:

- Schadevergoeding vragen indien er schade optreedt en voorzieningen moeten worden getroffen voor dieren

In de Ontgrondingenwet is o.a. het volgende vastgelegd:

Artikel 3

1. Het is verboden, behoudens het bepaalde in de artikelen 12 en 31, zonder vergunning te ontgronden dan wel als eigenaar, erfpachter, vruchtgebruiker, opstalhouder, bekleemde meier of gebruiker van enige onroerende zaak toe te laten, dat aldaar zonder vergunning ontgroning plaats heeft.
2. Aan een vergunning kunnen voorschriften worden verbonden ter bevordering en bescherming van belangen, betrokken bij de ontgroning, de herinrichting van de ontgronde onroerende zaken en de aanpassing van de omgeving van de ontgronde onroerende zaken.

Vuurwerkbesluit

Het Vuurwerkbesluit geeft regels voor onder meer het in de handel brengen van vuurwerk, opslag van vuurwerk, consumentenvuurwerk, professioneel vuurwerk en veiligheidsafstanden.

Vuurwerk levert ontploffings- en brandgevaar op met gevaar voor verwondingen of erger bij mens en dier. Daarnaast heeft het negatieve gevolgen voor de gezondheid van mensen en dieren door o.a. fijnstof en lawaaioverlast. Ook levert vuurwerk vervuiling op van de omgeving door zware metalen, fijnstof en plastic afval, wat allemaal negatieve gevolgen kan hebben voor (wilde) dieren en biodiversiteit.

Gemeentes zijn bevoegd gezag voor het afgeven van omgevingsvergunningen voor een inrichting waar vuurwerk wordt opgeslagen. Gemeenten mogen een vuurwerkverbod instellen.

De provincie is bevoegd gezag voor vergunningen voor de toepassing en of ontbranding van vuurwerk.

Verplichtingen gemeente:

- Omgevingsvergunningen voor de opslag, toepassing of ontbranding van vuurwerk in behandeling nemen
- Regels opnemen voor vuurwerk in omgevingsvergunningen
- Omgevingsvergunningen voor opslag vuurwerk actueel houden
- Inrichtingen waar vuurwerk wordt opgeslagen controleren aan de hand van vergunningen
- Vuurwerkverbod handhaven (Vuurwerkbesluit artikel 2.3.6)

Aanbeveling:

- Vuurwerkverbod instellen, tenminste rond gebieden waar zich dieren bevinden en rond parken en natuurgebieden

Vuurwerkbesluit

Artikel 2.3.6

Het is verboden vuurwerk, anders dan bedrijfsmatig, tot ontbranding te brengen op een ander tijdstip dan tussen 31 december 18.00 uur en 1 januari 02.00 uur van het daaropvolgende jaar.

Hoofdstuk 3 Vuurwerkbesluit: Professioneel vuurwerk

Hoofdstuk 4 Vuurwerkbesluit: Veiligheidsafstanden

Waterwet

De Waterwet (Wtw) bevat regels voor het beheer en gebruik van watersystemen in Nederland. Deze wet stelt het integraal beheer van watersystemen centraal. De Wtw regelt onder andere het beheer van waterkeringen, oppervlaktewater- en grondwaterlichamen, en stelt ook eisen aan de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater.

Ook zijn er regels die gaan over de relatie tussen waterveiligheid en ruimtelijke ontwikkelingen. Zo moet de gemeente ervoor zorgen dat er bij het toelaten van activiteiten geen belemmeringen ontstaan voor (onderhoud, instandhouding en versterking van) de waterkering. De gemeente neemt dan bijvoorbeeld regels op dat in de zone rondom de waterkering niet mag worden gebouwd. De gemeente kan ook een vergunningplicht instellen voor het afgraven of egaliseren van gronden, of het aanbrengen van diep wortelende beplantingen of bomen.

Als het waterschap al regels over bouwen bij waterkeringen heeft gesteld in de Waterschapsverordening, hoeft de gemeente dat niet meer te doen. De gemeente moet dan alleen zorgen dat zij in het omgevingsplan geen ontwikkelingen toestaat die op grond van de Waterschapsverordening verboden zijn.

Andere regels voor waterveiligheid zijn bijvoorbeeld gericht op aanvullende maatregelen om de gevolgen van een overstroming te verkleinen. De gemeente kan in het omgevingsplan regelen dat in zones nabij dijken vluchtroutes worden aangelegd en schuillocaties op verhoogde grond.

Er zijn verschillende manieren waarop de Waterwet gevolgen kan hebben voor dieren. Het beheer van waterkeringen is belangrijk voor de bescherming van het land tegen overstromingen. Bij overstromingen kunnen dieren verdrinken, als ze niet (tijdig) evacueerbaar zijn. Zeker voor wilde dieren kunnen vluchtroutes en schuillocaties op verhoogde grond van levensbelang zijn. Het onderhoud van deze waterkeringen kan gevolgen hebben voor de flora en fauna in de omgeving. Het beheer van oppervlaktewater- en grondwaterlichamen is belangrijk voor het leefgebied van verschillende diersoorten. Goede waterkwaliteit en een goed beheer van waterlichamen kunnen bijdragen aan de bescherming van dieren en hun leefomgeving.

De gemeente heeft een aantal taken in het kader van de Waterwet. Zo is de gemeente verantwoordelijk voor de inzameling van stedelijk afvalwater en voor hemelwater en grondwater. De manier waarop een gemeente invulling geeft aan deze zorgplichten staat in het gemeentelijk rioleringsplan (GRP), dat verplicht is via de Wet milieubeheer.

Overstromingen van vuilwaterrioolsystemen bij hevige regenval of verstoppingen kunnen bodemleven vergiften. Riooloverstorten in oppervlaktewater hebben negatieve gevolgen voor waterdieren zoals vissen en voor de biodiversiteit, zeker in de zomer, als het water relatief zuurstofarm is. Gebrekkig onderhoud aan rioleringen kan zorgen voor overlast door ratten.

Verplichtingen gemeente

- Geen activiteiten toestaan die geen negatieve gevolgen hebben voor waterkeringen
- Stedelijk afvalwater inzamelen
- Gemeentelijk rioleringsplan opstellen en bijhouden
- Op tijd onderhoud plegen aan rioleringen

- Vanuit de zorgplicht vissen die dreigen te stikken door vuilwater uit een overstort verplaatsen en/of voorzien van voldoende schoon water en zuurstof

Aanbevelingen gemeente

- Hemelwater afkoppelen van rioleringen
- Riooloverstorten van vuil rioolwater afkomstig uit huishoudens en bedrijven zonder zuivering op oppervlaktewater of in bodem uitfaseren

In de Waterwet is onder meer het volgende vastgelegd:

Artikel 2.10

Normen voor de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen worden vastgesteld krachtens hoofdstuk 5 van de Wet milieubeheer, in overeenstemming met het stelsel van milieudoelstellingen, opgenomen in artikel 4 van de kaderrichtlijn water.

Artikel 3.4

1. Zuivering van stedelijk afvalwater gebracht in een openbaar vuilwaterriool geschiedt in een daartoe bestemde inrichting onder de zorg van een waterschap. Een zodanige inrichting kan worden geëxploiteerd door het waterschap zelf dan wel door een rechtspersoon die door het bestuur van het waterschap met die zuivering is belast.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen het bestuur van het betrokken waterschap en de raad van een betrokken gemeente op voorstel van één van beide partijen besluiten, dat de zuivering van daarbij aangewezen stedelijk afvalwater in die gemeente, vanaf een daarbij te bepalen tijdstip, geschiedt in een daartoe bestemde inrichting onder de zorg van die gemeente. Een besluit als bedoeld in de vorige volzin kan slechts worden genomen op grond dat zulks aantoonbaar doelmatiger is voor de zuivering van stedelijk afvalwater.
3. Het bestuur van het waterschap en de raad van de betrokken gemeente beslissen op een voorstel als bedoeld in het tweede lid, binnen één jaar na de dag waarop het door de raad van de betrokken gemeente dan wel door het bestuur van het waterschap is ontvangen. Bij gebreke van overeenstemming binnen die termijn beslissen, de beide partijen gehoord, gedeputeerde staten.

Wet ammoniak en veehouderij

Deze wet bevat regels voor beslissingen inzake omgevingsvergunningen voor ammoniakemissie uit dierenverblijven en veehouderijen. Deze gelden bijv. ook voor gemeentelijke stadsboerderijen.

Ammoniak zorgt voor stikstofdepositie, verzuring van de natuur en daardoor voor het verdwijnen van soorten, dus verslechtering van de biodiversiteit. Dieren in emissiearme stallen houden is echter meestal niet goed voor het welzijn van de gehouden dieren.

De wet gaat op in de Omgevingswet en vervalt daardoor hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2024.

Verplichtingen gemeente

- Bij het verlenen van een omgevingsvergunning de ammoniakemissie vanuit dierverblijven van veehouderijen betrekken

Wet ammoniak en veehouderij

Wet bodembescherming

De Wet bodembescherming (Wbb) geeft, in het belang van de bescherming van het milieu, regels om de bodem en grondwater te beschermen tegen verontreiniging. De Wbb definieert grondwater als onderdeel van de bodem. De wet regelt ook de sanering van verontreinigde bodem en grondwater. Daarnaast kunnen lozingen in of op de bodem worden gereguleerd op grond van de Wbb.

In de bodem zit veel bodemleven, dat kan lijden onder bodemerosie, bodemverdichting, bodemverontreiniging, bodemverstoring en verzilting. Daarnaast groeien er uiteraard allerlei planten in de bodem, zoals ook kruiden, struiken en bomen. Als die doodgaan door een slechte of verontreinigde bodem, verdwijnt habitat, beschutting, voedsel et cetera voor dieren.

Deze wet gaat op in de Omgevingswet en vervalt daardoor hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2024.

Stortbesluit bodembescherming

Het Stortbesluit bodembescherming is gebaseerd op zowel de Wet milieubeheer als de Wet bodembescherming en regelt het storten van afval op de bodem. Er staat onder meer in, aan welke eisen vergunninghouders van stortinrichtingen dienen te voldoen met betrekking tot de inrichting. Dit besluit gaat op in de Omgevingswet en vervalt daardoor hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2024.

Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen

Het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen reguleert het storten van afvalstoffen. Het besluit bevat een lijst van afvalstoffen die niet mogen worden gestort in inrichtingen die behoren tot de categorieën die zijn aangewezen in bijlage I, onder C, bij het Besluit omgevingsrecht. Deze lijst omvat onder andere accu's, batterijen, gasontladingslampen, kwikhoudende thermometers, oliefilters, verpakkingen van chemicaliën, papier of karton, groente-, fruit- en tuinafval, elektrische en elektronische apparatuur, oxykalkslik, kunststofafval, banden, en autowrakken.

Verplichtingen gemeente

- Voorkomen dat bodem verontreinigd of aangetast raakt
- Verontreiniging of aantasting van de bodem beperken en (zoveel mogelijk) ongedaan maken
- Toezicht houden op naleving Wbb en daarop gebaseerde regelgeving
- Verlenen van vergunningen voor activiteiten die de bodem kunnen verontreinigen, zoals het oprichten van een inrichting of het lozen van afvalstoffen
- Vergunningen actueel houden en handhaven
- Het opstellen van een saneringsplan voor verontreinigde grond en grondwater
- Het (laten) uitvoeren van bodemsaneringen op grond van de Wbb

In deze Wet bodembescherming is o.a. vastgelegd:

Artikel 13

Ieder die op of in de bodem handelingen verricht als bedoeld in de artikelen 6 tot en met 11 en die weet of redelijkerwijs had kunnen vermoeden dat door die handelingen de bodem kan worden verontreinigd of aangetast, is verplicht alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd, teneinde die verontreiniging of aantasting te voorkomen, dan wel indien die verontreiniging of aantasting zich voordoet, de verontreiniging of de aantasting en de directe gevolgen daarvan te beperken en zoveel mogelijk ongedaan te maken. Indien de verontreiniging of aantasting het gevolg is van een ongewoon voorval, worden de maatregelen onverwijld genomen.

Stortbesluit bodembescherming

Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen

Wet geurhinder en veehouderij

Deze wet bevat regels voor beslissingen inzake omgevingsvergunningen voor veehouderijen, voor zover het geurhinder betreft vanwege tot die veehouderijen behorende dierenverblijven.

Deze gelden bijv. ook voor gemeentelijke stadsboerderijen.

De wet gaat op in de Omgevingswet en vervalt daardoor hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2024.

Verplichtingen gemeente

- Bij het verlenen van een omgevingsvergunning de geurhinder door geurbelasting vanuit diervverblijven van veehouderijen betrekken

Wet geurhinder en veehouderij

Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden

Deze wet bevat regels voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Sommige gemeenten gebruiken deze om planten, schimmels of (overlast door) dieren te bestrijden bijvoorbeeld in plantsoenen, op trottoirs of op sportvelden. Dan is deze wet van toepassing. Zowel gewasbeschermingsmiddelen als biociden kunnen negatieve effecten hebben op dieren. Dat kan meerdere oorzaken hebben:

1. Hun voedsel wordt gedood, waardoor ze moeilijker aan voedsel kunnen komen, honger kunnen gaan lijden, hun jongen niet kunnen grootbrengen of zelfs de dood kunnen vinden
2. Zijzelf worden (langzaam en/of onbedoeld) vergiftigd door (stapeling van vaak meerdere) stoffen in het milieu (bodem/water/lucht) of in hun voedsel
3. Zij worden direct gedood, omdat ze tot de diersoort behoren waarop de gewasbeschermingsmiddelen of biociden gericht zijn
4. Zij worden direct gedood, doordat ze (onbedoeld) 'collateral damage' zijn (denk aan andere insecten die massaal sterven door de bestrijding van eikenprocessierupsen)

Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden

In het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden zijn regels vastgelegd waarin deze wet verder is uitgewerkt. De Regeling gewasbeschermingsmiddelen biedt een praktische uitwerking van het besluit en de wet.

Op de [site van het RIVM](#) is veel meer goede informatie te vinden over gewasbeschermingsmiddelen en bijvoorbeeld ook de Bestrijdingsmiddelenatlas en de Grondwateratlas.

Verplichting gemeente

- Alleen medewerkers met een geldig bewijs van vakbekwaamheid laten werken met gewasbeschermingsmiddelen en biociden
- Gewasbeschermingsmiddelen en biociden administreren, vervoeren, opslaan en gebruiken conform voorschriften
- Juiste vervoermiddelen en apparatuur inzetten, ook tijdens gebruik

Aanbevelingen voor gemeente

- Altijd bedenken dat elk dier een eigen rol vervult in ecosystemen
- Zoeken naar minst schadelijke aanpak (voor milieu en andere dieren)

In de [Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden](#) is o.a. het volgende vastgelegd:

Artikel 2a. Zorgplicht

Een ieder is verplicht op zorgvuldige wijze om te gaan met gewasbeschermingsmiddelen, biociden, de daarbij behorende werkzame stoffen of daarbij gebruikte toevoegingsstoffen, alsmede restanten daarvan of de aangebroken verpakkingen. Die zorgvuldigheid houdt in ieder geval in, dat een ieder, die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten gevaar ontstaat of kan ontstaan voor een mens, voor een dier of voor planten waarvan de

instandhouding gewenst is, voor planten die aan anderen toebehoren, voor de bodem of voor het water, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, tenzij zulks in redelijkheid niet van hem kan worden gevergd, dan wel onverwijld alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde voornoemd gevaar te voorkomen of de nadelige gevolgen daarvan te beperken en zoveel mogelijk ongedaan te maken.

Artikel 19

Het is verboden een werkzame stof die niet is opgenomen in een toegelaten gewasbeschermingsmiddel te gebruiken, tenzij de stof is goedgekeurd als basisstof op grond van artikel 23 van verordening (EG) 1107/2009.

Artikel 71

1. Het is verboden zonder een geldig bewijs van vakbekwaamheid op te treden als voorlichter als bedoeld in [artikel 18](#) of een gewasbeschermingsmiddel, toegelaten voor professioneel gebruik, te ontvangen, te gebruiken of voorhanden te hebben, behoudens in bij regeling van Onze Minister te bepalen gevallen.

Artikel 75

Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen voor het op de markt brengen of gebruiken van gewasbeschermingsmiddelen of biociden nadere regels worden gesteld over onder meer:

- a. het aanbevelen of aanprijzen van gewasbeschermingsmiddelen of biociden;
- b. de administratie van biociden en gewasbeschermingsmiddelen;
- c. het vervoer en de opslag van gewasbeschermingsmiddelen of biociden;
- d. de wijze van afleveren van gewasbeschermingsmiddelen of biociden.

Artikel 78

1. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld over juist gebruik van biociden of geïntegreerde gewasbescherming overeenkomstig artikel 14 van richtlijn 2009/128/EG en artikel 55 van verordening (EG) 1107/2009.

Artikel 79

Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over de uitvoering van goede praktijken bij het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen of biociden.

Artikel 80

1. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over de productie, het op de markt brengen of het gebruik van voertuigen, vaartuigen, luchtvaartuigen, apparatuur voor de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen of andere methoden, technieken en materialen, zowel in de open lucht als in besloten ruimten. Deze regels kunnen een verbod of beperking van het gebruik inhouden.
2. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen ter uitvoering van artikel 8 van richtlijn 2009/128/EG regels worden gesteld over een keuring van in gebruik zijnde apparatuur voor de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen. Deze regels omvatten de keuringsfrequentie, de keuringseisen, de keuringsinstanties, het in rekening te brengen tarief voor de keuring en de mogelijkheid van vrijstelling voor aan te wijzen types apparatuur.

Artikel 80a. Bescherming van milieu en volksgezondheid

Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen of biociden in specifieke gebieden als bedoeld in artikel 12 van richtlijn 2009/128/EG. Deze regels kunnen een verbod inhouden dan wel zijn gericht op een

vermindering van het gebruik van alle of een bepaald type gewasbeschermingsmiddelen of biociden in bij die maatregel aangewezen gebieden.

Artikel 81. Vergunning tot toepassing

1. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kan worden bepaald dat de toepassing van een gewasbeschermingsmiddel of biocide of een gebruik als bedoeld in artikel 80, eerste lid, alleen is toegestaan na ontheffing, vergunning of vrijstelling door Onze Minister of nadat van vorenbedoelde toepassing of gebruik melding is gedaan aan Onze Minister.

In het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden is o.a. het volgende vastgelegd:

Artikel 25. Administratie van de toepassing van toegelaten biociden door derden

1. Een ieder die biociden, die niet zijn aangemerkt als geschikt voor niet-professioneel gebruik, voor gebruikers voorhanden heeft, ontvangt of toepast, houdt een administratie bij.

Artikel 27b. Gewasbescherming buiten de landbouw

1. Het is een professionele gebruiker niet toegestaan om gewasbeschermingsmiddelen toe te passen.
2. Het eerste lid is niet van toepassing in bij ministeriële regeling aan te wijzen gebieden of omstandigheden voor zover het een toepassing van een gewasbeschermingsmiddel betreft:
 - a. die noodzakelijk is voor een veilige exploitatie van bedrijfsmatige activiteiten of inrichtingen;
 - b. die noodzakelijk is voor de bescherming van de gezondheid van mens of dier of van het milieu; of
 - c. op specifieke terreinen voor recreatieve doeleinden of voor het beoefenen van sport die vanwege hun aard of omvang redelijkerwijze niet op een andere wijze kunnen worden onderhouden.

Artikel 27d. Waarschuwingen in recent behandelde gebieden

Indien een gewasbeschermingsmiddel wordt gebruikt, waarvoor in het gebruiksvoorschrift bij de toelating een wachttermijn voor herbetreding is bepaald, zorgt een professionele gebruiker er voor dat andere personen op het bedrijf weten van die wachttermijn en voor welke arealen van het bedrijf die wachttermijn geldt.

Artikel 30. Gasvormige of gasvormende gewasbeschermingsmiddelen en biociden in besloten ruimten

1. Degene die een gewasbeschermingsmiddel of biocide in een gasvormige of gasvormende toestand in een besloten ruimte toepast, draagt er zorg voor dat:
 - a. inwerking en verspreiding van het gewasbeschermingsmiddel of de biocide buiten de ruimte of grond, waarin deze behandeling plaatsvindt zoveel mogelijk wordt voorkomen;
 - b. alle toegangen zijn voorzien van een door Onze Minister vastgesteld waarschuwingssignaal alsmede naar een door Onze Minister opgesteld model vastgesteld opschrift inzake de aard en het gevaar van het gewasbeschermingsmiddel of de biocide;
 - c. de ruimte ontoegankelijk is voor onbevoegden;
 - d. na de in het gebruiksvoorschrift van het toegepaste gewasbeschermingsmiddel of biocide opgenomen veiligheidstermijn de aanwezigheid of de concentratie van het toegepaste gewasbeschermingsmiddel of de toegepaste biocide wordt gemeten met een daartoe geschikt instrument;
 - e. het waarschuwingssignaal en het opschrift, bedoeld in onderdeel b, worden na de meting, bedoeld in onderdeel d, zo mogelijk, afhankelijk van het resultaat van de meting, verwijderd.

Artikel 32b. Keuring van apparatuur

1. Apparatuur voor de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen wordt uitsluitend gebruikt indien zij voldoet aan de eisen van bijlage II bij richtlijn 2009/128/EG en daarvan blijkt door middel van een officieel goedkeuringsbewijs.

[Regeling gewasbeschermingsmiddelen en biociden](#)

Wet inzake de luchtverontreiniging

Deze wet is ingesteld om regels te stellen in het belang van het voorkomen of beperken van luchtverontreiniging. Veel artikelen in deze wet zijn al vervallen en per 1 januari 2024 zal deze wet hoogstwaarschijnlijk opgaan in de Omgevingswet.

Luchtverontreiniging is ongezond voor mensen en dieren, ziekmakend en soms zelfs dodelijk. Bekend is dat met name vogels zeer gevoelig zijn voor luchtverontreiniging, denk aan de kanarie in de kolenmijn.

Actie gemeente:

- De Commissaris van de Koning vragen de betrokkene te bevelen de inrichting of het desbetreffende deel van de inrichting te sluiten, het toestel buiten werking te stellen, of de handeling te staken, als van (dreigende) luchtverontreiniging gevaar voor de gezondheid, ondukbare hinder of ernstige schade te duchten is en het treffen van een voorziening niet kan worden afgewacht.

In de Wet inzake de luchtverontreiniging is het volgende vastgelegd:

Artikel 43

1. Onze commissaris in de provincie waar een inrichting geheel of in hoofdzaak is gelegen, een toestel zich bevindt of een verontreinigende handeling wordt verricht, kan, indien naar zijn oordeel door die inrichting, door een deel van die inrichting, door dat toestel of door die verontreinigende handeling de lucht zodanig is of dreigt te worden verontreinigd dat aanmerkelijk gevaar voor de gezondheid, ondukbare hinder of ernstige schade te duchten is, en het treffen van een andere voorziening niet kan worden afgewacht, de betrokkene bevelen.

Artikel 44

De burgemeester van een gemeente waar zich de luchtverontreiniging voordoet, en de inspecteur kunnen Onze commissaris in de provincie verzoeken aan artikel 43, eerste lid, toepassing te geven.

5. Wet- en regelgeving gericht op de ruimtelijke ordening (inrichting en bebouwing van omgeving)

Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen (Bbgbop)

Er gelden sinds 1 januari 2018 landelijke regels om de brandveiligheid op plaatsen als evenemententerreinen, campings en jachthavens, de zogenaamde 'bouwsels' of 'niet-bouwwerken', te bevorderen. Voor 2018 stonden ze nog in gemeentelijke verordeningen.

Deze regels staan in het Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen (Bbgbop).

De regels betreffen o.a. de melding brandveilig gebruik, bouwtechnische voorschriften, voorschriften inzake installaties en organisatie en voorschriften inzake gebruik.

Uiteraard gelden deze regels ook als een gemeente een evenement organiseert.

Brandveiligheid op buitenterreinen is niet alleen van groot belang voor mensen, maar ook voor dieren. Door klimaatverandering ontstaan een steeds groter risico op (onbeheersbare) natuurbranden, waarbij mensen en dieren levensgevaarlijk gewond kunnen raken of erger. Preventie is van groot belang evenals snel ingrijpen op het moment dat het mis gaat.

Meldingsformulier

Met een meldingsformulier kunnen een gemeente, inwoners of bedrijven een [activiteit melden die valt onder de gebruiksmeldingsplicht uit het Bbgbop](#). De melding moet ten minste 4 weken voor de start van de activiteit worden ingediend bij de gemeente. In veel gevallen valt de gebruiksmelding samen met een andere melding of vergunningaanvraag. Om die reden kan de gemeente dit meldingsformulier combineren met een eigen formulier. Bepaalde gegevens hoeven dan maar één keer te worden aangeleverd.

Regeling brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen 2018

In de bijbehorende regeling zijn nadere regels opgenomen over de toepassing van de in het besluit genoemde normen en over de in dat besluit voorgeschreven indiening van een gebruiksmelding.

Verplichting gemeente:

- Melding doen bij gemeentelijk evenement
- Inwoners en bedrijven informeren over meldingsplicht
- Meldingsformulieren controleren en afhandelen

[Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen](#)

[Regeling brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen 2018](#)

Bouwbesluit 2012

Het Bouwbesluit is een verzameling technische en andere voorschriften die gelden voor bouwconstructies/het bouwen van een bouwwerk, de staat van een bestaand gebouw/bouwwerk en het in gebruik nemen of gebruiken van een bouwwerk. Bouwwerken zijn bijvoorbeeld woningen, kantoren, winkels en ziekenhuizen. Het Bouwbesluit bevat voorschriften met betrekking tot onder andere veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid, energiezuinigheid en milieu. Er is overgangsrecht opgenomen voor (toepassingen van) gebouwen die al bestonden op het moment van het van kracht worden van (een eerdere versie van) het Besluit.

In het Bouwbesluit staat dat er in en rond gebouwen nooit belemmeringen mogen zijn voor het redden van zowel personen als dieren bij brand. Ook dat er in een gebouw openingen mogen zitten, groter dan 1 cm, voor een nest of vaste rust- of verblijfplaats voor beschermde dieren. Het Bouwbesluit bepaalt ook dat er in (de buurt van) bouwwerken geen overlast mag worden veroorzaakt door schadelijke of hinderlijke dieren.

Wijzigingsbesluit Bouwbesluit 2012

Stelt een regel voor de brandveiligheid van het bedrijfsmatig houden van dieren in een lichte industriefunctie. Het gaat daarbij om dieren zoals vermeld in [bijlage II bij het Besluit houders van dieren](#).

Handhaving

De gemeente handhaaft de bouwregelgeving door toe te zien op de naleving van de voorschriften, vanaf de vergunningaanvraag tot de oplevering van het bouwwerk. Het beleid hiervoor legt de gemeente vast in een handhavingsplan.

Het Bouwbesluit gaat op in de Omgevingswet en vervalt daardoor hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2024.

Verplichtingen gemeente:

- Voorkomen dat er in of rond gebouwen van de gemeente overlast ontstaat door dieren die schade of hinder kunnen veroorzaken
- Vermijden van belemmeringen in en rond gebouwen die het redden van zowel personen als dieren bij brand kunnen bemoeilijken
- Toezien op naleving van voorschriften bouwregelgeving, o.a. voorschriften voor (het houden van) dieren in een lichte industriefunctie

In het [Bouwbesluit 2012](#) is o.a. het volgende opgenomen:

Artikel 3.69. Openingen

1. Een uitwendige scheidingsconstructie heeft geen openingen die breder zijn dan 0,01 m. Dit geldt niet voor een afsluitbare opening en een uitmonding van:
 - a. een afvoervoorziening voor luchtverversing;
 - b. een afvoervoorziening voor rookgas, en
 - c. een ont- en beluchting van een afvoervoorziening voor huishoudelijk afvalwater en hemelwater.

2. In afwijking van het eerste lid is een grotere opening toegestaan voor een nest of een vaste rust- of verblijfplaats voor bij of krachtens [hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming](#) beschermde diersoorten.

Artikel 3.72. Aansturingsartikel

Een bestaand bouwwerk is zodanig dat het binnendringen van ratten en muizen wordt tegengegaan.

Artikel 7.16. Restrisco veilig vluchten bij brand

Onverminderd het bij of krachtens dit besluit bepaalde is het verboden in, op, aan of nabij een bouwwerk voorwerpen of stoffen te plaatsen, te werpen of te hebben, handelingen te verrichten of na te laten, werktuigen, middelen of voorzieningen te gebruiken of niet te gebruiken of anderszins belemmeringen te veroorzaken waardoor:

- a. melding van, alarmering bij of bestrijding van brand wordt belemmerd;
- b. het gebruik van vluchtmogelijkheden bij brand wordt belemmerd, of
- c. het redden van personen of dieren bij brand wordt belemmerd.

Artikel 7.17. Aansturingsartikel

1. Het gebruik van een bouwwerk, open erf en terrein is zodanig dat hinder, gezondheidsrisico's en andere veiligheidsrisico's dan brandveiligheidsrisico's voor personen in voldoende mate worden beperkt.

Artikel 7.21. Zindelijke staat van bouwwerken, open erven en terreinen

Een bouwwerk, open erf en terrein bevindt zich in een zodanig zindelijke staat, dat dit geen hinder voor personen en geen gevaar voor de veiligheid of de gezondheid van personen oplevert.

Artikel 7.22. Restrisco gebruik bouwwerken, open erven en terreinen

Onverminderd het bij of krachtens dit besluit of de [Wet milieubeheer](#) bepaalde is het verboden in, op of aan een bouwwerk of op een open erf of terrein voorwerpen of stoffen te plaatsen, te werpen of te hebben, handelingen te verrichten of na te laten of werktuigen te gebruiken, waardoor:

- a. op voor de omgeving hinderlijke of schadelijke wijze rook, roet, walm of stof wordt verspreid;
- b. overlast wordt of kan worden veroorzaakt voor de gebruikers van het bouwwerk, het open erf of terrein;
- c. op voor de omgeving hinderlijke of schadelijke wijze stank, stof of vocht of irriterend materiaal wordt verspreid of overlast wordt veroorzaakt door geluid en trilling, elektrische trilling daaronder begrepen, of door schadelijk of hinderlijk gedierte, dan wel door verontreiniging van het bouwwerk, open erf of terrein, of
- d. instortings-, omval- of ander gevaar wordt veroorzaakt.

Artikel 7.4

1. Aankleding in een besloten ruimte mag geen brandgevaar opleveren. Dit gevaar is niet aanwezig indien de aankleding:
 - a. een ondergeschikte bijdrage aan het brandgevaar levert;
 - b. onbrandbaar is, bepaald volgens NEN 6064;
 - c. voldoet aan brandklasse A1 als bedoeld in NEN-EN 13501-1;
 - d. voldoet aan de eisen voor constructieonderdelen als bedoeld in [afdeling 2.9](#), of
 - e. een navlamduur heeft van ten hoogste 15 seconden en een nagloeiduur van ten hoogste 60 seconden.

In het Wijzigingsbesluit Bouwbesluit 2012 (brandveiligheid van het bedrijfsmatig houden van dieren in een lichte industriefunctie en verdere vereenvoudigingen van het Bouwbesluit 2012) is het volgende opgenomen:

Artikel III

Op aankleding die voor het tijdstip van inwerkingtreding van dit besluit is aangebracht in een besloten ruimte van een lichte industriefunctie voor het bedrijfsmatig houden van dieren als bedoeld in artikel 1.1, derde lid, van het Bouwbesluit 2012, maar niet direct op de vloer, trap of hellingbaan, is artikel 7.4, eerste lid, van het Bouwbesluit 2012 van toepassing, zoals dit luidde onmiddellijk voorafgaand aan het tijdstip van inwerkingtreding van dit besluit.

Omgevingswet

De Omgevingswet regelt alles voor de ruimte waarin we wonen en werken en voor hoe we (inclusief overheden als gemeenten) omgaan met natuur, milieu, bouwen en wonen. Daardoor heeft de Omgevingswet gevolgen voor dieren, met name in het wild levende dieren.

De Omgevingswet treedt hoogstwaarschijnlijk op 1 januari 2024 in werking.

In de Omgevingswet worden een groot aantal wetten samengevoegd. Onder de Omgevingswet komen burgerbindende “open normen” in de rijksregelgeving vooral voor als onderdeel van de zorgplichtbepalingen, zowel in de wet zelf (artikelen 1.6, 1.7 en 1.7a), als in de AMvB's die regels bevatten over activiteiten – het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit bouwwerken leefomgeving. Deze besluiten bevatten voor veel activiteiten specifieke zorgplichten.

Wanneer de Omgevingswet in werking treedt, gaat o.a. de Wet natuurbescherming hierin op. De Omgevingswet biedt straks richtlijnen voor regels en maatregelen die de natuur beschermen.

De wet beschrijft onder meer het volgende:

- Regels voor overheden (dus ook gemeenten⁷), bedrijfsleven, natuurorganisaties en burgers over hoe zij om moeten gaan met de natuur (zorgplicht);
- Maatregelen die provincies en het Rijk moeten nemen om de natuur te beschermen;
- Specifieke onderwerpen, zoals jacht, bomenkap en de bestrijding van ‘schadelijke dieren’;
- Regels over hoe overheden, bedrijfsleven, natuurorganisaties en burgers om moeten gaan met niet-inheemse dieren en planten, de (al dan niet invasieve) exoten.

Onder de Omgevingswet hangen 4 AMvB's (Besluiten):

- [Het Besluit kwaliteit leefomgeving \(Bkl\)](#)
- [Het Besluit bouwwerken leefomgeving \(Bbl\)](#)
- [Het Besluit activiteiten leefomgeving \(Bal\)](#)
- [Het Omgevingsbesluit](#)

De Wet natuurbescherming, maar ook Bouwbesluit en Woningwet bijvoorbeeld gaan hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2024 op in de Ow. Een goede, handige website voor ‘overgangsrecht’ is: <https://iplo.nl/regelgeving/omgevingswet/overgangsrecht/>.

In bijlage 2 is een overzicht te vinden van de wetten en rechtsfiguren die in de Omgevingswet zullen worden opgenomen (was/wordt). In bijlage 3 is de voorlopige inhoudsopgave van de Omgevingswet te vinden.

Omgevingsvisie en omgevingsplan

Volgens de nieuwe Omgevingswet moet de gemeente een omgevingsvisie en een omgevingsplan maken. In de omgevingsvisie legt de gemeente vast hoe zij het leefgebied wil ontwikkelen en beschermen. Dat geldt dus bijvoorbeeld voor natuurgebieden en heeft zo een weerslag op wilde dieren.

Die keuzes werkt zij uit in haar omgevingsplan. Het omgevingsplan vervangt het geldende

⁷ <https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/implementatie/startpunten-implementatie/startpunt-gemeenten/>

bestemmingsplan en de beheersverordening uit de Wet ruimtelijke ordening. Het omgevingsplan is een integraal geheel aan regels dat alle aspecten van de fysieke leefomgeving omvat. Het bevat de gemeentelijke regels voor activiteiten die gevolgen kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving, zoals het bouwen van een woonwijk.

De gemeente kan voor ieder gebied zeggen welke activiteiten zij wel of niet toestaat, bijvoorbeeld wonen, recreatie, bedrijvigheid, veehouderijen, kinderboerderij, hertenkamp, dierenopvangcentrum, dierenpension, enzovoort.

In haar omgevingsplan hoeft de gemeente niet specifiek te bepalen wat er in welk gebied komt. Ze kan voor een ontwikkelingsgebied kiezen met een algemenere beschrijving en met randvoorwaarden.

De gemeente zorgt ervoor dat de regels in het omgevingsplan samen leiden tot een evenwichtige toedeling van functies aan locaties.

Informatieproducten natuur

De Omgevingswet wordt digitaal ondersteund door het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Om het DSO te voorzien van de juiste informatie uit de leefomgeving worden voor het domein natuur twee informatieproducten ontwikkeld: InformatieKaart Natuur (IKN) en Beschermde SoortenIndicator (BeSI).

De IKN gaat over de bescherming van gebieden, BeSI over de bescherming van soorten. Mede door de ontwikkeling van deze informatieproducten wordt het mogelijk om de natuur als volwaardig onderdeel mee te nemen in besluitvorming over de inrichting van de leefomgeving. De Informatieproducten Natuur zijn voor iedereen beschikbaar. Aan het gebruik ervan zijn geen kosten verbonden.

InformatieKaart Natuur (IKN)

Provincies zijn straks onder de Omgevingswet verantwoordelijk voor de informatievoorziening over de natuur. Daarom ontwikkelen ze de IKN, een digitaal hulpmiddel dat in één oogopslag actuele en betrouwbare informatie biedt over (beschermde) natuur per provincie.

Beschermde SoortenIndicator (BeSI)

Bij veranderingen van de fysieke leefomgeving moet worden voorkomen dat er schade aan planten en dieren wordt toegebracht. Voor bevoegde gezagen en ecologen bij gemeenten is het daarom noodzakelijk dat ze, om hun wettelijke bescherming- en zorgplichttaken onder de Wet natuurbescherming (straks de Omgevingswet) te kunnen uitvoeren, weten waar beschermde soorten voorkomen. De Beschermde SoortenIndicator wordt dé landelijke bron voor informatie over beschermde en bedreigde soorten in relatie tot veranderingen in de fysieke leefomgeving. Op dit moment is de database achter BeSI nog niet volledig.

Het BeSI-rapport houdt alleen rekening met de 400 beschermde soorten die in BeSI zijn opgenomen. Algemeen geldt dat je bij een werkzaamheid met **alle soorten / alle natuur** rekening moet houden. Het BeSI-rapport is een signalerend rapport (voor 400 soorten) en geen vrijbrief om de gewenste werkzaamheid zonder bezwaar uit te mogen voeren.

Los of je soorten raakt, kan het zo zijn dat je voor de uit te voeren werkzaamheid een vergunning nodig hebt (daarover geeft de Vergunningcheck in het Omgevingsloket straks uitsluitsel).

In de geconsolideerde tekst van de Omgevingswet, de [AMvB's](#) en de Omgevingsregeling zijn de oorspronkelijke teksten en alle officiële wijzigingen te vinden. Nadat de Omgevingswet op wetten.overheid.nl is gepubliceerd, vervalt deze geconsolideerde versie.

[Geconsolideerde teksten Omgevingswet | Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)

[Informatiekaart Natuur \(IKN\)](#)

[Beschermd SoortenIndicator \(BeSI\)](#)

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) regelt de omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is één geïntegreerde vergunning voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu. Deze wet gaat op in de Omgevingswet en vervalt daarom hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2024.

Menselijke activiteiten, ook van gemeenten, kunnen nadelige gevolgen hebben voor plant- en diersoorten. Sommige plant- en diersoorten worden speciaal beschermd tegen de gevolgen van menselijke activiteiten.

Omgevingsvergunning

In de omgevingsvergunning zijn onder meer voorschriften opgenomen ten aanzien van de bescherming van het milieu, bouwen, gevaarlijke afvalstoffen, bodembescherming en geluidhinder. De voorschriften in de vergunning zijn afhankelijk van de processen die in de inrichting plaatsvinden waarvoor de vergunning is afgegeven. Inrichtingen kunnen in de meeste gevallen bij hun gemeente navragen voor welke processen zij een vergunning moeten aanvragen.

Kleinschalig houden van dieren: wanneer inrichting?

Het bevoegde gezag moet per geval beoordelen of er sprake is van een inrichting in de zin van de Wm. Sommige gemeenten stellen een beleidsregel in om de wettelijke voorschriften uit te leggen. Voor een voorbeeld zie de [Beleidsregel Kleinschalig houden van dieren](#) van de gemeente Woensdrecht. De rechter heeft hierin echter het laatste woord (voor zover een dergelijke zaak voor de rechter komt).

Factoren die een rol spelen bij de vraag of een activiteit kan worden gezien als bedrijfsmatig:

- Continuïteit van de activiteit (hoelang duurt de activiteit);
- Winstoogmerk van de activiteit (verhouding tussen kosten en opbrengsten);
- Hinder die de activiteit veroorzaakt;
- Omvang van de dierstapel (hoeveel dieren en van welke soort);
- Huisvesting van de dieren (zijn er speciale voorzieningen getroffen);
- Commerciële doeleinden (worden er bijvoorbeeld advertenties gezet);
- Gebruik /de aanwending van de dieren (voor hobby of eigen gebruik);
- Perceelgrootte;
- Omgeving waar de dieren worden gehouden (in landelijk of stedelijk gebied).

Voor jurisprudentie, zie de site van [Kenniscentrum InfoMil](#).

Toestemming 'Handelingen met gevolgen voor beschermde plant- en diersoorten'

Als een gemeente activiteiten wil uitvoeren die nadelige gevolgen kunnen hebben voor beschermde plant- of diersoorten heeft de gemeente in veel gevallen een aparte toestemming nodig. Dit is de toestemming 'Handelingen met gevolgen voor beschermde plant- en diersoorten'.

De toestemming 'Handelingen met gevolgen voor beschermde plant- en diersoorten' maakt soms deel uit van de omgevingsvergunning. De initiatiefnemer van een project bepaalt dit. Deze kiest ervoor om de toestemming los of gelijktijdig met de omgevingsvergunning aan te vragen.

Los van de omgevingsvergunning

De initiatiefnemer vraagt de toestemming “Handelingen met gevolgen voor beschermde plant- en diersoorten” aan bij de Rijksdienst voor ondernemend Nederland (RVO). De toestemming is dan een ontheffing Wet natuurbescherming.

Met de omgevingsvergunning

Als de initiatiefnemer geen ontheffing Wet natuurbescherming heeft aangevraagd, dan moet hij de toestemming “Handelingen met gevolgen voor beschermde plant- en diersoorten” met de omgevingsvergunning aanvragen. De toestemming haakt dan aan bij de omgevingsvergunning.

Helpdesk

Er is geen helpdesk voor inhoudelijke (juridische) aspecten van de Wabo. Bedrijven en particulieren kunnen voor vragen over de Wabo en omgevingsvergunningen terecht bij hun eigen gemeente.

Voor het digitaal indienen is er het Omgevingsloket online (OLO). Daarvoor is wel een helpdesk beschikbaar. Bekijk hiervoor de [pagina's over het OLO](#).

Besluit omgevingsrecht

Het Besluit omgevingsrecht (Bor) is een algemene maatregel van bestuur op grond van de Wabo. Het Bor beschrijft voor welke activiteiten een omgevingsvergunning verplicht is en wie bevoegd gezag is. Het regelt ook de procedure voor de voorbereiding, totstandkoming en rechtsbescherming (bezwaar en beroep) van besluiten.

Actie gemeente:

- Omgevingsvergunning en/of toestemming ‘Handelingen met gevolgen voor beschermde plant- en diersoorten’ (ontheffing Wet natuurbescherming) aanvragen bij activiteiten die (negatieve) gevolgen kunnen hebben voor beschermde plant- of diersoorten
- Zorgen dat vragen van bedrijven en particulieren over de Wabo en omgevingsvergunningen beantwoord kunnen worden
- Bij dierenhouders per geval beoordelen of er sprake is van een inrichting in de zin van de Wm
- Via de omgevingsdiensten:
 - Zorgen dat inrichtingen de benodigde vergunningen hebben
 - Zorgen dat die vergunningen actueel zijn
 - Zorgen dat de vergunningen worden gecontroleerd

[Wet algemene bepalingen omgevingsrecht](#)

[Besluit omgevingsrecht](#)

[Regelgeving per 1 januari 2024](#)

Wet inrichting landelijk gebied

Deze wet bevat regels over de verdeling van bevoegdheden tussen Rijk en provincies. Het gaat daarbij om de vaststelling, financiering en uitvoering van het gebiedsgerichte beleid.

Omdat land altijd in een gemeente ligt, kan de wet gevolgen hebben voor gemeenten en dieren die daarin leven. Het kan daarbij om land van inwoners gaan, maar ook om grond van de gemeente zelf.

Inrichtingsplan

Provincies (gedeputeerde staten) kunnen een besluit nemen over de landinrichting door een inrichtingsplan vast te stellen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan herverkaveling of de aanleg van infrastructurele voorzieningen.

Bij herverkaveling kunnen er bijvoorbeeld plannen zijn om landschapselementen waar veel dieren gebruik van maken (leveren habitat, voedsel, bescherming en zijn vaak ook onderdeel van verbindingroutes) te verwijderen.

De aanleg van nieuwe infrastructuur kan risico's opleveren voor in de omgeving levende diersoorten. Gedeputeerde staten kunnen in een inrichtingsplan echter ook gebieden die belangrijk zijn vanwege natuur- of landschapsbehoud en landschappelijke elementen of elementen van natuurwetenschappelijke waarde veilig stellen, aanleggen of ontwikkelen.

Overleg

Gedeputeerde staten dienen voorafgaand aan de terinzagelegging van het ontwerp van het inrichtingsplan of van het ontwerp van een wijziging van het inrichtingsplan, daaromtrent overleg met burgemeester en wethouders van de betrokken gemeenten en de dagelijkse besturen van de betrokken waterschappen te voeren.

Deze wet gaat op in de Omgevingswet en vervalt daardoor hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2024.

Verplichting gemeente:

- Overleg met gedeputeerde staten

In de Wet inrichting landelijk gebied is het volgende opgenomen:

Artikel 17

1. Gedeputeerde staten kunnen besluiten tot toepassing van landinrichting door vaststelling van een inrichtingsplan.
2. Een inrichtingsplan bevat in ieder geval:
 - a. de begrenzing van het in te richten gebied;
 - b. een zo nauwkeurig mogelijke aanduiding van de te treffen maatregelen en voorzieningen;
 - c. in voorkomend geval een aanduiding van te verwerven onroerende zaken;
 - d. een of meer kaarten die met inachtneming van het derde lid zijn vervaardigd; en
 - e. indien een van de in onderdeel b bedoelde maatregelen of voorzieningen herverkaveling betreft, een zo nauwkeurig mogelijke raming van de kosten daarvan en het aandeel van die kosten dat ten laste zal worden gebracht van de gezamenlijke eigenaren in het te herverkavelen blok.

Artikel 18

1. Op de voorbereiding van het inrichtingsplan of van een wijziging daarvan is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.
2. Voorafgaand aan de terinzagelegging van het ontwerp van het inrichtingsplan of van het ontwerp van een wijziging van het inrichtingsplan, voeren gedeputeerde staten daaromtrent overleg met burgemeester en wethouders van de betrokken gemeenten en de dagelijkse besturen van de betrokken waterschappen.

Wet ruimtelijke ordening en Besluit ruimtelijke ordening

Het doel van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is een duurzame ruimtelijke kwaliteit te bevorderen. Deze wet regelt hoe ruimtelijke plannen in Nederland tot stand komen en gewijzigd worden. De Wro stelt regels voor het maken van bestemmingsplannen en structuurvisies.

Bestemmingsplannen zijn essentieel bij de bescherming van soorten en (leef)gebieden.

Doordat de gemeente in een bestemmingsplan vastlegt welke bestemmingen gronden en gebouwen hebben, en waar bijvoorbeeld natuurgebieden, parken of groenstroken zijn heeft de Wro invloed op wilde dieren. Ook op gehouden dieren heeft de Wro invloed: de gemeente bepaalt immers ook waar (dieren)weides zijn of (kinder)boerderijen.

Besluit ruimtelijke ordening/ schuilstallen en schuthokken

Het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is een nadere uitwerking van de Wet ruimtelijke ordening en bevat onder meer bepalingen over bestemmingsplannen, tegemoetkoming in schade en grondexploitatie.

Op grond van dit besluit kan de gemeente een beleidsregel voor bijvoorbeeld het plaatsen van schuilstallen en schuthokken voor dieren instellen. In zo'n beleidsregel kan de gemeente zowel de ruimtelijke belangen van het buitengebied als de belangen van de dieren en hun eigenaren meenemen.

Bescherming van dieren tegen hitte in de weide is één van de punten uit het plan van aanpak hittestress landbouwhuisdieren (Kamerstuk 28 286, nr. 1296). In dat kader faciliteert het ministerie van LNV de afstemming tussen betrokken partijen om te komen tot een handreiking over beschutting in de weide voor gemeentes en provincies. Deze handreiking helpt gemeentes en provincies in het maken van de belangenafweging tussen natuur, cultuurlandschap en dierenwelzijn. In dat kader worden bomen en planten als beschuttingsmogelijkheid ook meegenomen. In Besluit houders van dieren (artikel 1.6) is al geregeld dat een dier, indien het niet in een gebouw wordt gehouden, bescherming wordt geboden tegen slechte weersomstandigheden, gezondheidsrisico's en zo nodig roofdieren.

De Wro en de Bro gaan allebei op in de Omgevingswet en vervallen daardoor hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2024.

Verplichtingen gemeente:

- Zorgen voor een goede, duurzame ruimtelijke ordening voor mensen en dieren
- In bestemmingsplannen rekening houden met de aanwezigheid van beschermde soorten, Rode Lijstsoorten en beschermde gebieden en bestemmingsplan daarop aanpassen, evt. met mitigerende of compenserende maatregelen

Wet ruimtelijke ordening
Besluit ruimtelijke ordening

Artikel 3.1.2

2. Ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening kan een bestemmingsplan regels bevatten:
 - a. waarvan de uitleg bij de uitoefening van een daarbij aangegeven bevoegdheid, afhankelijk wordt gesteld van beleidsregels;

Woningwet

De Woningwet geeft voorschriften over bouwen en volkshuisvesting. Daarin zijn ook voorschriften opgenomen om overlast van dieren te voorkomen. De gemeente heeft de taak om toe te zien op de naleving van deze voorschriften.

De Woningwet bevat een algemeen verbod om een bestaand bouwwerk, open erf of terrein in een staat te laten komen of te houden die niet voldoet aan de eisen uit het Bouwbesluit. Eigenaren van bouwwerken dienen ervoor te zorgen dat de staat van een bouwwerk/gebouw, open erf of terrein geen gevaar oplevert voor de gezondheid en veiligheid. Daartoe moet voldoende onderhoud worden gepleegd. Denk bijvoorbeeld ook aan gevaar door boktorren en termieten of (voorkomen van) toegankelijkheid van gebouwen voor ratten en muizen.

Ook mag een gebouw niet voor iets anders worden gebruikt dan waarvoor het bedoeld is. Het is dus niet toegestaan bedrijfsmatig dieren te houden in een woning die alleen een woonbestemming heeft. Bij bedrijfsmatig gehouden dieren is er bijvoorbeeld een bedrijfsbestemming, agrarische bestemming of gemengde bestemming op het perceel noodzakelijk voor o.a. bedrijfsmatig fokken, houden en/of opvangen van dieren.

De gemeente is bevoegd tot handhaven van de Woningwet.

Als (gevaar voor) herhaling van de overtreding een bedreiging van de leefbaarheid of een gevaar voor de gezondheid of de veiligheid oplevert, kan de gemeente besluiten dat gebouw, open erf of terrein te sluiten. Benodigde maatregelen mag de gemeente zelf nemen of uitbesteden aan een deskundig bedrijf.

Verplichtingen gemeente:

- Preventieve maatregelen nemen om overlast door dieren te voorkomen, o.a. voldoende onderhoud
- Toezien op naleven voorschriften Woningwet om overlast door dieren te voorkomen
- Zorgen dat panden in overeenstemming met bestemming worden gebruikt, ook waar het bedrijfsmatig gehouden dieren betreft
- Handhaven op voorschriften Woningwet
- Indien nodig, panden sluiten indien zij een bedreiging van de leefbaarheid of een gevaar voor de gezondheid of de veiligheid vormen

In de Woningwet is onder meer vastgelegd:

Artikel 1a

1. De eigenaar van een bouwwerk, open erf of terrein of degene die uit anderen hoofde bevoegd is tot het daaraan treffen van voorzieningen draagt er zorg voor dat als gevolg van de staat van dat bouwwerk, open erf of terrein geen gevaar voor de gezondheid of veiligheid ontstaat dan wel voortduurt.

2. Een ieder die een bouwwerk bouwt, gebruikt, laat gebruiken of sloopt, dan wel een open erf of terrein gebruikt of laat gebruiken, draagt er, voor zover dat in diens vermogen ligt, zorg voor dat als gevolg van dat bouwen, gebruik of slopen geen gevaar voor de gezondheid of veiligheid ontstaat dan wel voortduurt.
3. De eigenaar van een bouwwerk of degene die uit anderen hoofde bevoegd is tot het daaraan treffen van voorzieningen onderzoekt, of laat onderzoek uitvoeren naar, de staat van dat bouwwerk, voor zover dat bouwwerk behoort tot bij ministeriële regeling vast te stellen categorieën bouwwerken waarvan is vast komen te staan dat die een gevaar voor de gezondheid of de veiligheid kunnen opleveren.
Bij ministeriële regeling worden voorschriften gegeven omtrent het onderzoek.

Artikel 1b

1. Tenzij een omgevingsvergunning voor het bouwen van een bouwwerk het uitdrukkelijk toestaat, is het verboden een bouwwerk te bouwen, voor zover daarbij niet wordt voldaan aan de op dat bouwen van toepassing zijnde voorschriften, bedoeld in artikel 2, eerste lid, aanhef en onderdeel a, tweede lid, aanhef en onderdeel d, derde en vierde lid.
2. Het is verboden een bestaand bouwwerk, open erf of terrein in een staat te brengen, te laten komen of te houden die niet voldoet aan de op de staat van dat bouwwerk, open erf of terrein van toepassing zijnde voorschriften, bedoeld in artikel 2, eerste lid, aanhef en onderdeel b, tweede lid, aanhef en onderdeel a, en vierde lid.
3. Het is verboden een bouwwerk, open erf of terrein in gebruik te nemen, te gebruiken of te laten gebruiken, anders dan in overeenstemming met de op die ingebruikneming of dat gebruik van toepassing zijnde voorschriften, bedoeld in artikel 2, eerste lid, aanhef en onderdeel c, tweede lid, aanhef en onderdeel b, derde en vierde lid.
4. Tenzij een omgevingsvergunning voor het bouwen van een bouwwerk het uitdrukkelijk toestaat, is het verboden een bouwwerk, dan wel deel daarvan, in stand te laten voor zover bij het bouwen daarvan niet is voldaan aan de op dat bouwen van toepassing zijnde voorschriften, bedoeld in het eerste lid.
5. Het is verboden te slopen voor zover daarbij niet wordt voldaan aan de op dat slopen van toepassing zijnde voorschriften, bedoeld in artikel 2, tweede lid, aanhef en onderdelen c en d, en derde lid.

Artikel 2

1. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden technische voorschriften gegeven omtrent:
 - a. het bouwen van een bouwwerk;
 - b. de staat van een bestaand bouwwerk;
 - c. het in gebruik nemen of gebruiken van een bouwwerk.
2. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen technische voorschriften worden gegeven omtrent:
 - a. de staat van een open erf of terrein;
 - b. het in gebruik nemen of gebruiken van een open erf of terrein;
 - c. het slopen;
 - d. het uitvoeren van bouw- of sloopwerkzaamheden.

Artikel 17

1. Indien herhaaldelijke overtreding van artikel 1a of artikel 1b naar het oordeel van het bevoegd gezag gepaard gaat met een bedreiging van de leefbaarheid of een gevaar voor de gezondheid of de veiligheid, kan het bevoegd gezag besluiten dat gebouw, open erf of terrein te sluiten. Het bevoegd gezag kan van de overtreder de ingevolge artikel 5:25 van de Algemene wet bestuursrecht verschuldigde kosten invorderen bij dwangbevel.
2. Het bevoegd gezag bepaalt in het besluit, bedoeld in het eerste lid, de duur van de sluiting.

Bijlagen

Bijlage 1

Kwalificaties

De vereniging Nederlandse Federatie Dierenopvang Organisaties (NFDO) is op 13 november 2014 opgericht voor en door onafhankelijke, wettelijk erkende en lokaal gevestigde (huis)dierenasielen en dierenambulancediensten, met als doelstelling alle onafhankelijke dierenhulporganisaties te verenigen, te behouden en te versterken.

Met onafhankelijke dierenhulporganisaties worden organisaties bedoeld die niet onder de landelijke Dierenbescherming vallen of hieraan gelieerd zijn. De NFDO hecht - in het belang van (zwerf)dieren en de maatschappelijke betrokkenheid – belang aan het in stand houden en versterken van dierenhulporganisaties in de regio, dicht bij de opdrachtgevers, afnemers, vrijwilligers, donateurs en sponsors.

De NFDO opereert steeds meer als brancheorganisatie voor haar leden. Dit doet zij door voor haar leden invulling te geven aan de volgende 4 pijlers:

- Ondersteuning voor individuele dierenhulporganisaties
- Collectieve en effectieve belangenbehartiging voor alle dierenhulporganisaties
- Bevordering van samenwerking tussen dierenhulporganisaties
- Bevordering van het dierenwelzijn

De laatste jaren is de NFDO gegroeid naar een samenwerkings- en sparringpartner niet alleen voor haar leden en de bredere dierenhulpketen, maar ook voor overheden.

De visie van de NFDO:

De NFDO gelooft in een onafhankelijk netwerk van samenwerkende, professionele dierenhulporganisaties waar noodlijdende en hulpbehoevende dieren dicht bij huis in goede en betrouwbare handen zijn.

Eline Lauret van Bureau Lauret heeft de opdracht namens de NFDO aangenomen en uitgevoerd. Zij heeft na verschillende functies in de zakelijke wereld jaren voor zowel verschillende dieren- en natuurorganisaties als de NFDO gewerkt. Zij beschikt over een uitgebreid netwerk, waardoor ze op de hoogte is van de laatste stand van zaken in wet- en regelgeving, gemeenten en de dierenwelzijnswereld, alsmede over inhoudelijke, beleidsmatige en politieke kennis en ervaring.

De juridische toetsing is uitgevoerd door Noor Evertsen, een juriste met grote kennis van de wet- en regelgeving op het gebied van dieren(welzijn). Zij was o.a. redacteur van de 'Teksten wetgeving dierenwelzijn' (Sdu) en is redacteur en auteur van het blad 'Dier & Milieu', een uitgave van de Vereniging Politie, Dieren- en Milieubescherming.

Bijlage 2

Overzicht van te integreren wetten en rechtsfiguren in de Omgevingswet (was/wordt)

Bijlage 1: Overzicht van te integreren wetten en rechtsfiguren in de Omgevingswet (was/wordt)

1. Wetten die in de Omgevingswet geïntegreerd gaan worden

Was	Wordt
Belemmeringenwet Privaatrecht	Omgevingswet
Crisis- en herstelwet	
Interimwet stad-en-milieubenadering	
Ontgrondingenwet	
Planwet verkeer en vervoer	
Spoedwet wegverbreding	
Tracéwet	
Waterwet	
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	
Wet beheer rijkswaterstaatswerken	
Wet bodembescherming ¹	
Wet geluidhinder ¹	
Wet inzake de luchtverontreiniging	
Wet ammoniak en veehouderij ²	
Wet geurhinder en veehouderij ²	
Wet milieubeheer ³	
Wet ruimtelijke ordening	

¹ Na afronding van lopende vernieuwing

² Beide wetten worden ingetrokken. Uitgangspunt van het kabinet is dat de verantwoordelijkheid verschuift naar het decentraal bestuur.

³ Niet-gebiedsgerichte onderdelen op een later moment

2. Gedeeltelijk, later of mogelijk¹ te integreren wetten

Huidige wet	Gaat (deels) op in
Gaswet	Omgevingswet
Elektriciteitswet 1998	
Lokaalspoor- en Tramwegwet / Wet lokaal spoor	
Monumentenwet 1988	
Mijnbouwwet	
onteigeningswet	
Spoorwegwet	
Spoorwegwet 1875	
Waterstaatswet 1900	
Woningwet	
Wegenwet	
Wet aanvullende regels wegtunnels ²	
Wet bereikbaarheid en mobiliteit	
Wet voorkeursrecht gemeenten	
Wet herverdeling wegenbeheer	
Wet kabelbaaninstallaties	
Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken	
Wet luchtvaart	
Wet natuurbescherming (Boswet, Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998)	
Wet voorkoming verontreiniging door schepen	
Wrakkenwet	
Zwemwaterwet (Wet hygiëne veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden)	

¹ Veel van de genoemde wetten omvatten naast omgevingsrechtelijke onderdelen ook bepalingen over bijvoorbeeld marktordening of niet-locatiegebonden activiteiten die niet in de Omgevingswet ondergebracht worden.

² Niet eerder dan na afronding van het lopende vernieuwingstraject.

3. In de omgevingsvisie te integreren plannen en visies

Was	Wordt
Structuurvisie (gebiedsdekkend) Verkeers- en vervoerplan Waterplan Natuurvisie (ruimtelijke aspecten) Milieubeleidsplan	Omgevingsvisie
Operationele delen bovenstaande visies: Structuurvisie (aspect, deelgebied) Waterplan, operationele delen Waterbeheerplan sectorale Europese plannen	Programma's

4. In de omgevingsverordening te integreren regels, plannen en verordeningen

Was	Wordt
Bestemmingsplan Beheersverordening aantal regels in de APV Bomenverordening Monumentenverordening Ligplaatsenverordening Terrassenverordening Reclameverordening enzovoort.	Omgevingsverordening
Provinciale milieuverordening Provinciale ruimtelijke verordening Provinciale ontgrondingenverordening enzovoort.	Provinciale omgevingsverordening
Tientallen algemene maatregelen van bestuur (amvb's) en ministeriele regelingen Rijk	Opnieuw geordende amvb's en regelingen, veel beperkter in aantal

5. In de omgevingsvergunning te integreren vergunningen

Was	Wordt
Omgevingsvergunning (Wabo) Watervergunning (Waterwet) Ontgrondingenvergunning (Ontgrondingenwet) Vergunning voor archeologische rijksmonumenten (Monumentenwet 1988) Vergunning Wet beheer rijkswaterstaatswerken Vergunning Spoorwegwet Ontheffing Spoorwegwet Ontheffing Spoorwegwet 1875 Ontheffingen Wet bodembescherming Ontheffingen hoofdstuk 10 Wm (afvalstoffen) Overige vergunningen m.b.t. fysieke leefomgeving op basis van autonome verordening	Omgevingsvergunning

Noot: toestemmingen voor locatiegebonden activiteiten op grond van de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet gaan via het wetsvoorstel voor de Wet natuurbescherming op in de omgevingsvergunning van de Wabo.

6. In het projectbesluit te integreren procedures

Was	Wordt
Onder meer: Tracébesluit Inpassingsplan coördinatieprocedure uit de Wro ¹ projectprocedure uit de Waterwet coördinatieprocedure uit de Ontgrondingenwet	Projectbesluit

¹ Overigens blijven zoals beschreven in deze brief coördinatiemogelijkheden behouden, bijvoorbeeld als onderdeel van het projectbesluit.

Bron: Bijlage bij Kamerstukken II, 2011-2012, 33118, nr.3: Brief regering Stelselwijziging33118, nr.3: Brief regering Stelselwijziging Omgevingsrecht d.d. 9 maart 2012

Bijlage 3

Voorlopige inhoudsopgave van de Omgevingswet

HOOFDSTUK 1	ALGEMENE BEPALINGEN
1.1	Begripsbepalingen
1.2	Doelstelling en toepassingsgebied
1.3	Zorgplicht voor de leefomgeving
1.4	Experimenteerbepaling
HOOFDSTUK 2	DE KWALITEIT VAN DE LEEFOMGEVING
2.1	Algemene bepalingen
2.2	Normen voor de leefomgeving
2.3	Aanwijzing van gebieden en netwerken
2.4	Het beheer van de leefomgeving
2.5	Informatie over de leefomgeving
HOOFDSTUK 3	OMGEVINGSVISIES EN PROGRAMMA'S
3.1	Algemene bepalingen
3.2	Omgevingsvisies
3.3	Programma's
HOOFDSTUK 4	ALGEMENE REGELS VOOR ACTIVITEITEN IN DE LEEFOMGEVING
4.1	Algemene bepalingen
4.2	De omgevingsverordening
4.3	Algemene regels ter bescherming van de leefomgeving
4.4	Algemene regels voor bepaalde onderdelen van de leefomgeving
HOOFDSTUK 5	DE OMGEVINGSVERGUNNING EN HET PROJECTBESLUIT
5.1	Algemene bepalingen
5.2	De omgevingsvergunning
5.3	Projectprocedure
HOOFDSTUK 6	VOORBEREIDING, PROCEDURES EN RECHTSBESCHERMING
6.1	Algemene bepalingen
6.2	Elektronisch verkeer
6.3	Programma's
6.4	De omgevingsvergunning
6.5	Projectprocedure
6.6	Milieueffectrapportage (<i>procedures</i>)
6.7	Aanvullende procedurele bepalingen
6.8	Betrokkenheid andere bestuursorganen bij besluitvorming
6.9	Inwerkingtreding en rechtsbescherming
HOOFDSTUK 7	MILIEUEFFECTRAPPORTAGE
7.1	Algemene bepalingen
7.2	Milieueffectrapportage voor plannen
7.3	Milieueffectrapportage voor besluiten
7.4	Evaluatie
7.5	De Commissie voor de milieueffectrapportage
HOOFDSTUK 8-10	Gereserveerd
HOOFDSTUK 11	GEDOOGPLICHTEN
HOOFDSTUK 12	CALAMITEITEN / ONGEWONE VOORVALLEN EN SANERING
HOOFDSTUK 13	FINANCIËLE BEPALINGEN
HOOFDSTUK 14	BESTUURSRECHTELIJKE HANDHAVING
HOOFDSTUK 15	VERDERE BEPALINGEN
HOOFDSTUK 16	SLOTBEPALINGEN

Bron: Bijlage bij Kamerstukken II, 2011-2012, 33118, nr.3: Brief regering Stelselwijziging 33118, nr.3: Brief regering Stelselwijziging Omgevingsrecht d.d. 9 maart 2012